

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Analýza vlivu migrační krize na projevy pravicového
extremismu ve vybraných státech EU**

**Analysis of the Impact of the Migration Crisis on the
Manifestations of Right-wing Extremism in Selected EU
Countries**

Diplomová práce

Studijní program: Civilní nouzové plánování

Autor diplomové práce: Bc. Nikola Dvořáková

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Václav Adámek

Kladno 2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Dvořáková** Jméno: **Nikola** Osobní číslo: **465296**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Civilní nouzové plánování**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Analýza vlivu migrační krize na projevy pravicového extremismu ve vybraných státech EU

Název diplomové práce anglicky:

Analysis of the Impact of the Migration Crisis on the Manifestations of Right-wing Extremism in Selected EU Countries

Pokyny pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude analýza vlivu migrační krize v roce 2015 na projevy pravicového extremismu v České republice, Spolkové republice Německo a Švédském království. V teoretické části budou vymezeny základní pojmy související s migrací a extremismem, právní předpisy, příčiny a důsledky migrační krize. Důraz zde bude kladen na představení problematiky ideologie a projevů pravicového extremismu. V praktické části bude provedena analýza dat týkající se projevů pravicového extremismu (zejména počty provedených útoků, počty zachycených osob, počty pravicových skupin) na území vybraných států. V práci budou dále komparovány projevy pravicového extremismu v jednotlivých státech a jejich přístup k problematice nenávistných činů vůči cizincům. Prostřednictvím SWOT analýzy bude provedeno hodnocení legislativy a dalších dokumentů na území ČR směřujících k potlačení extremismu. Na základě výsledků praktické části bude stanoveno doporučení ke zvýšení efektivity boje proti projevům extremismu.

Seznam doporučené literatury:

- [1] KELLER, Jan, Evropské rozpory ve světle migrace, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017, ISBN 978-80-7419-249-4
- [2] MAREŠ, Miroslav, Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, Brno: Barrister & Principal, 2003, ISBN 80-86598-45-4
- [3] VEGRICHOVÁ, Barbora, Extremismus a společnost, ed. 2., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, ISBN 978-80-7380-665-1

Jméno a příjmení vedoucí(ho) diplomové práce:

PhDr. Václav Adámek

Jméno a příjmení konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **21.09.2020**

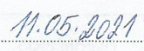
Platnost zadání diplomové práce: **18.09.2022**

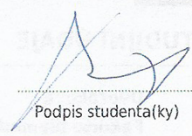

prof. MUDr. Leoš Navrátil, CSc., MBA, dr.h.c.
podpis vedoucí(ho) katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Student(ka) bere na vědomí, že je povinn(a) vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v diplomové práci.

Datum převzetí zadání

Podpis studenta(ky)

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Analýza vlivu migrační krize na projevy pravicového extremismu ve vybraných státech EU vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Kladně dne 25.04.2021

.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Václavu Adámkovi za jeho cenné rady, vstřícný přístup, notnou dávku trpělivosti a čas, který mi věnoval.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou nenávistných projevů a projevů extremismu na území České republiky, Švédského království a Spolkové republiky Německo v souvislosti s kulminací migrační krize.

Teoretická část diplomové práce se věnovala objasnění podstaty migrační krize a následné reakce jak EU, tak jednotlivých vybraných států. V této části byla zahrnuta také problematika extremismu se zaměřením na extremismus pravicový a jeho současné strategie, pole působnosti, podporovatele a symboly. Cílem práce bylo provést kvantifikaci nenávistných projevů ve vybraných státech a následně provést srovnání získaných údajů mezi jednotlivými státy v souvislosti s migrační krizí, čehož bylo dosaženo v praktické části.

Praktická část sestává z datové analýzy nenávistných projevů, které byly vyjádřeny formou grafů a tabulek, a které byly následně komparovány mezi zájmovými státy. Sledovány zde byly jak vztahy mezi počtem nenávistných činů a počtem přijatých uprchlíků, tak forma těchto činů, jejich motivace a v neposlední řadě i souvislost mezi podporou krajně pravicových politických stran a zahrnutím migračních a multikulturních témat v jejich volebních programech. Mimo jiné v práci bylo potvrzeno, že migrace představuje aktivní mobilizační téma, ale konkrétní počet přijatých uprchlíků v jednotlivých státech má význam téměř marginální a nebyla zde nalezena výraznější souvislost. Na závěr byla vytvořena SWOT analýza a stanoveno několik obecných doporučení.

Klíčová slova

Pravicový extremismus; nenávistné činy; migrace; xenofobie; populismus; islamofobie

ABSTRACT

The Diploma thesis addresses the issue of hate speech and manifestation of extremism in the Czech Republic, the Kingdom of Sweden, and the Federal Republic of Germany in connection with the culmination of migration crisis.

The theoretical part of the thesis focuses on describes the development of the migration crisis, including the subsequent response of EU as well as of individual selected countries. This part comprises the issue of extremism, emphasising the right-wing extremism and its current strategy, scope of activities, supporters and symbols. The aim of the thesis is to perform quantification of hate speech in selected countries and, subsequently, to compare the data obtained in individual countries, in connection with the migration crisis, which was performed in the practical section.

The practical section consists of the data analysis of hate speech depicted in the form of graphs and tables and subsequently compared among selected countries. The thesis observes both the connections among the number of hate crimes and the number of admitted refugees, the form of the crimes, their motivation and also the connection between the support of far-right political parties and the inclusion of migration and multicultural issues in their election programs. Among other things, it was confirmed that migration represents an active mobilization topic, however the actual number of refugees admitted in individual countries is of marginal importance and no significant connection was detected. At the conclusion was made SWOT analysis and provided some general recommendations.

Keywords

Right-wing extremism; hate crimes; migration; xenophobia; populism; islamophobia.

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíle práce a hypotézy	10
3	Přehled současného stavu.....	11
3.1	Vymezení základních termínů.....	11
3.2	Migrace	13
3.2.1	Formy migrace	14
3.2.2	Důsledky migrace	17
3.3	Současná migrační situace.....	18
3.3.1	Příčiny současné migrační situace.....	20
3.4	Vliv migrace na hodnoty a politiku EU	25
3.5	Odezva vybraných států EU na vzniklou migrační krizi.....	32
3.5.1	Česká republika.....	33
3.5.2	Spolková republika Německo	38
3.5.3	Švédské království	42
3.6	Fenomén extremismu.....	46
3.7	Pravicový extremismus.....	48
3.7.1	Formy a strategie současného pravicového extremismu.....	49
3.7.2	Strategie soudobého pravicového extremismus	51
3.7.3	Podporovatelé a stoupenci	53
3.7.4	Pravicová extremistická symbolika.....	55
3.7.5	Propagační metody.....	56
3.7.6	Nelegální činnosti pravicových extremistů	57
3.8	Legislativní a institucionální boj proti extremismu v ČR	59

4	Metodika.....	62
5	Výsledky.....	66
5.1	Datová analýza.....	66
5.1.1	Česká republika.....	66
5.1.2	Spolková republika Německo.....	74
5.1.3	Švédské království.....	83
5.2	Komparace vybraných států.....	91
5.3	SWOT analýza.....	96
5.3.1	Doporučení ke zvýšení efektivity boje proti projevům extremismu.....	99
5.4	Vyhodnocení stanovených hypotéz.....	102
6	Diskuze.....	105
7	Závěr.....	123
8	Seznam použitých zkratk.....	124
9	Seznam použité literatury.....	126
10	Seznam použitých obrázků.....	145
11	Seznam použitých tabulek.....	147
12	Seznam příloh.....	148

1 ÚVOD

Nedávná migrační krize a s tím související požadavky na solidaritu evropského společenství ve smyslu podpory a přijímání osob z odlišných kultur vyvolaly odpor jak jednotlivých občanů, tak některých členských států Evropské unie. Masy osob přicházejících na evropský kontinent, ve spojení se zvýšenou četností teroristických útoků páchaných islamisty, vedly ke vzniku obav části evropské populace.

Jednalo se primárně o obavy z neznámého, z potlačení vlastní národní identity, z poklesu míry bezpečnosti či z úbytku pracovních míst, kterých využily mimo jiné politické subjekty ke své propagaci a ke svému růstu. Migrační krize dokázala v posledních letech z velké části sjednotit doposud roztříštěnou rétoriku krajně pravicové scény, jak na úrovni organizací, tak na úrovni politické. Toho jsou důkazem například volební úspěchy nacionalistických, až krajně pravicových politických stran napříč unií.

Nabízí se tedy otázka, zda stejně jako k růstu podpory krajně pravicových stran, došlo ke změnám, případně k nárůstu projevů samotného pravicového extremismu a činů z nenávisti, o jejichž projevech lze v poslední době prostřednictvím médií slyšet stále častěji. Jelikož extremismus představuje závažný společenský problém, je nezbytné sledovat a vyhodnocovat stimuly, které mohou ovlivňovat jeho tendence.

Proto je zamýšlenou ambicí této práce objasnit, do jaké míry měla migrační krize vliv na projevy pravicového extremismu a s ním spojených nenávistných činů. Pro správnou interpretaci dat je v práci zahrnuto objasnění podstaty vzniku migrační krize, včetně odezvy EU a vybraných států a následně problematika pravicového extremismu.

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

Hlavním cílem této diplomové práce je objasnit vliv migrační krize na projevy pravicového extremismu a s ním spojených nenávistných činů ve vybraných státech. S ohledem na charakter sledovaných trendů bylo vybráno období let 2012-2018, které zahrnuje shodné období před kulminací migrační krize a po její kulminaci.

Teoretická část se zaměřuje na objasnění hlavních motivů a příčin vzniku migrační krize, včetně seznámení s reakcemi Evropské unie a jednotlivých sledovaných států. Dále je zde představena problematika extremismu, především pak pravicového extremismu včetně jeho charakteristických činností, propagandy, symbolů a současných strategií. Závěr teoretické části je věnován legislativní úpravě extremisticky motivovaných činů v ČR.

Praktická část si klade za cíl provést kvantifikaci nenávistných a krajně pravicových projevů ve vybraných státech, jmenovitě v České republice, Spolkové republice Německo a Švédském království, v souvislosti s akcentem na migrační otázky. Na základě získaných údajů je provedeno jejich srovnání mezi jednotlivými státy. Výstupem práce je návrh možných opatření pro zvýšení efektivity boje proti projevům předsudečné nenávisti.

V práci byly stanoveny tyto hypotézy:

1. Předpokládám, že ve státě s nejvyšším počtem přijatých uprchlíků došlo k nárůstu extremisticky motivovaných činů.
2. Předpokládám, že v zájmových státech vzrostl úspěch krajně pravicových politických stran v parlamentních volbách.
3. Předpokládám, že ve všech sledovaných státech došlo k poklesu trestných činů z nenávisti po útlumu migrační krize.

3 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU

3.1 Vymezení základních termínů

Tato úvodní kapitola bude věnována základním pojmům, které souvisí s migrací, migrační krizí a jejím průběhem, s poskytováním mezinárodní ochrany a s výkladem extremismu. Přesné vymezení termínů je nezbytné pro orientaci a porozumění dané problematice.

Ekonomický migrant představuje stav, kdy osoba migruje dobrovolně, s vidinou zlepšení svého ekonomického postavení [1].

Hate crimes představují koncept trestných činů motivovaných předsudečnou nenávisť vůči vybraným skupinám osob, přičemž musí splňovat požadavek na jeho protiprávnost a musí být prokázána předpojatá motivace [2].

Ideologie zahrnuje soustavu myšlenek, teorií a představ, z nichž vychází soubor základních tezí prezentovaný jako náhled na společnost. Ideologii nelze zničit, pouze do jisté míry potlačovat či zakazovat [3].

Mezinárodní ochrana je institut vytvořený mezinárodním společenstvím, jehož úkolem je poskytnout ochranu cizincům, kteří opouštějí svoji zemi z důvodu oprávněných obav o svůj život. Může mít formu **azylu**, na dobu neurčitou, nebo formu **doplňkové ochrany**, která představuje nižší formu ochrany, a která je udělována na dobu určitou. Cizinec, kterému byl udělen azyl je označován jako **azylant** [1].

Migrant je označení pro osobu, která žije či dlouhodobě pobývá v jiné zemi než v té, ve které se narodila, nebo kde případně strávila významnou část svého života. Podstatou tohoto pojmu je dobrovolnost, kdy osoba opouští zemi

na základě svobodné vůle. Přesto je potřeba zmínit, že i dobrovolné rozhodnutí migrovat může být vyvoláno špatnými životními podmínkami způsobenými správou země, klimatickými změnami či přírodními katastrofami. Migrant je ve vztahu k zemi původu označován také jako **emigrant**, zatímco vůči státu, do kterého přichází, je označován jako **imigrant**. Osoby takto označované nejsou hodnoceny jako vhodné k udělení azylu [1].

Přemístění (relocation) představuje distribuční mechanismus Evropské unie (EU) umožňující přemístění osob, které potřebují nebo již požívají nějakou z forem mezinárodní ochrany v jednom z členských států EU, do jiného členského státu, podle distribučního klíče [4].

Přesídlení (resettlement) znamená přemístění osob bez státní příslušnosti, nebo osob ze třetích zemí, u nichž bylo zjištěno, že potřebují mezinárodní ochranu. Tyto osoby jsou přijímány do států EU v rámci humanitárních programů nebo s udělením statusu uprchlíka [4].

Uprchlík (běženec) je člověk, který opouští zemi svého původu nedobrovolně, z důvodu přímého ohrožení života v souvislosti s rasovými, národnostními nebo náboženskými důvody, včetně oprávněných obav z pronásledování, kdy nelze přijmout ochranu od vlastního státu. Návrat do země a případné neudělení azylu by znamenalo ohrožení jeho života. Status uprchlíka je osobám přiznán podle kritérií Ženevské úmluvy z roku 1951 [1].

Žadatelé o mezinárodní ochranu (žadatelé o azyl) představují osoby, které samy sebe klasifikují jako uprchlíky, a žádají tak o ochranu poskytovanou mezinárodním společenstvím. Každý uprchlík je před přiznáním uprchlického statusu nejprve žadatelem, ovšem ne každý žadatel se stane uprchlíkem [1].

3.2 Migrace

Migrace představuje jeden ze světových fenoménů dnešní doby. Jedná se o často diskutované téma, jemuž se dostává pozornost médií, politických představitelů i veřejnosti. Přesto pro tento termín neexistuje jednotná definice. Samotný pojem migrace pochází z latinského slova *migratio*, neboli přestěhování, od čehož se dále odvíjí jeho jednotlivé výklady, dle kontextu v jakém je termín používán [5]. Pro potřeby této práce lze vycházet z definice Mezinárodní organizace pro migraci, která ji definuje jako přesun osob mimo svou zemi, případně region původu, bez ohledu na důvod, účel či trvání této cesty, na bázi dobrovolnosti či nikoliv. Nicméně termín je spojován převážně s pohybem dlouhodobějšího charakteru a s vidinou zvýšení kvality života [6]. Podrobnější definici stanovilo např. Ministerstvo vnitra ČR, které migraci definuje jako *„přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prokem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje. Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná“* [5].

Vzhledem k aktuálnosti migrační problematiky je důležité zmínit, že se nejedná o novodobý trend, ale o demografický jev, který je pro naši společnost přirozený, a který je v různě silných vlnách pozorovatelný napříč historií. Jak říká Cohen *„Člověk byl migrujícím živočichem již od počátku své existence. Při hledání potravy, po úspěšné porážce nepřátel a následném průzkumu jejich území se lidé dostali daleko od místa svého původu“* [7, s. 12].

V průběhu let se měnily důvody k migraci, trasy i způsoby přesunu, stejná však zůstala ostražitost společnosti vůči tomuto jevu. Příchod migrantů představuje vždy příchod něčeho nového a do jisté míry neznámého, což vede k tendencím kontrolovat a regulovat migrační toky. Migrující osoby ale nemají vliv pouze na komunitu, do které jsou integrovány, ale také na komunitu, kterou

opouštějí. Každý pohyb větší či menší skupiny osob s sebou nese pozitivní nebo naopak negativní důsledky. Pro eliminaci nežádoucích jevů a další výzkumné účely jsou sbírány o migrujících osobách údaje, jako je počet migrujících osob, jejich národnost, pohlaví, věk, důvod migrace, migrační trasy, výchozí a cílové místo. Na základě těchto údajů jsou zkoumány jednotlivé formy migrace, její důvody a důsledky [8].

3.2.1 Formy migrace

Migrace je multidisciplinární téma, obsažené ve vědních oborech jako jsou sociologie, etnologie, politologie, ekonomie a další. Každý z těchto oborů analyzuje migraci v rámci své působnosti a její klasifikaci provádí na základě vlastních parametrů, které se prolínají a kombinují napříč jednotlivými obory. Právě nejednotný pohled a rozmanitost jednotlivých migračních teorií omezuje taxativní rozdělení migrace do několika konkrétních kategorií. Zde byla zvolena pouze základní klasifikace spolu se stručnou charakteristikou z důvodu jejího dalšího využití v práci.

Druhy migrace na základě vůle dotčených osob:

- a) *dobrovolná migrace* – k opuštění místa původu dochází na základě vlastní vůle a svobodného rozhodnutí. Tuto migraci lze dále dělit ještě na migraci pracovní, řetězovou (sloučení rodiny), neimigrační (studium) a inovační (lepší životní podmínky). Ovšem i dobrovolný odchod může být iniciován špatnými životními podmínkami, způsobenými nedostatečně kvalifikovanou správou státu, porušováním lidských práv, či přírodní katastrofou. Je proto složité rozlišit, o jaký typ migrace se jedná a jaký druh pomoci tyto osoby vyžadují.
- b) *nucená migrace* – vyvolaná nátlakem, navzdory vlastní vůli. Často je podložena obavami o vlastní život, které mohou být zapříčiněny

mezilidskými vztahy či přírodní katastrofou. Osoba migrující z těchto důvodů je označována jako uprchlík [9, 10].

Druhy migrace dle překročených hranic:

- a) *vnitrostátní migrace* – k pohybu osob a změně trvalého pobytu dochází v rámci územního celku, který je vymezen vlastními hranicemi a má svoji konkrétní národní identitu. Může se jednat o přesun například do jiné vesnice, provincie či kraje.
- b) *mezinárodní migrace* – zahrnuje osoby, jejichž nové místo usídlení je za hranicemi státu původu, bez ohledu na jeho vzdálenost [11].

Druhy migrace na základě počtu migrantů a jejich vlivu na domácí obyvatelstvo:

- a) *individuální migrace* – do cílového místa směřuje relativně malý a snadno integrovatelný počet osob. Jedinci nejsou součástí žádné kolektivní migrační vlny z určité oblasti či komunity a migrují převážně na předem vybrané místo, z konkrétních důvodů, za určitou pracovní nabídkou.
- b) *migrace masová* – přesun početné neorganizované skupiny osob, často z jedné, či několika podobných oblastí. Migrantí jsou součástí kolektivní vlny, bez konkrétních představ a požadavků na budoucí místo pobytu. Masová migrace je negativně vnímána původním obyvatelstvem, především díky schopnosti neorganizované skupiny vést k destabilizaci daného regionu [12].

Druhy migrace podle kulturních rozdílů mezi místem původu a cílovou oblastí:

- a) *migrace v rámci stejné civilizace* – migrující osoby pochází z obdobné kultury, sdílejí podobné tradice a hodnoty. Migrující osoby jsou snáze začleňovány do systému, jelikož znají jeho základní principy a instituce.
- b) *migrace napříč kulturami* – tradice, kultura a hodnoty přicházejících osob jsou odlišné, často v rozporu s nastavením cílové společnosti. Dochází zde k rozporu ve vnímání základních společenských aspektů, mezi které patří například role mužů a žen ve společnosti, náboženství nebo státní zřízení. Integrace těchto migrantů vyžaduje více úsilí a prostředků [12].

Migrace vázaná na právní úpravu jednotlivých států a její dodržování:

- a) *legální migrace* – jednání migrujících osob je v souladu se zákony daného státu, ve většině případů jde o proces kontrolovaného a řízeného pohybu, kdy osoby mají veškerá potřebná povolení a platné cestovní dokumenty.
- b) *nelegální migrace* – k přechodu hranic dochází bez příslušných povolení, platných cestovních dokladů a bez splnění dalších náležitostí. Vznikají zde komplikace s osobami, které migrují nedobrovolně, na území cizího státu vstupují nelegálně, a kterým je později přiznána mezinárodní ochrana. Jejich pobyt je legalizován až po podání žádosti o azyl. Nicméně ne všem žadatelům o mezinárodní ochranu je tento institut přiznán, jelikož nedojde k naplnění stanovených požadavků. Osoby se zamítnutou žádostí o azyl opět naplňují definici nelegálních migrantů [5].

Navzdory veškerým teoriím je rozhodnutí migrovat výsledkem nejen individuálních pohnutek, ale i vnějších skutečností a dalších proměnných, které se vzájemně prolínají a podmiňují. Za základní pohnutky k migraci jsou označovány především důvody ekonomické, sociální, politicko-bezpečnostní,

demografické nebo environmentální. Často uváděnou nejobecnější teorií motivace je koncept, označován jako tzv. model push-pull. Ten říká, že migraci ovlivňují negativní push faktory (špatné zdravotnictví, nedostatek pracovních míst, války, ekonomická nestabilita), které vypuzují jedince z původního regionu, a naopak pozitivní pull faktory (příznivé podnebí, demokracie, kvalitní školství, ekonomický prosperita, seberealizace), které přitahují osoby do určité země. Z této teorie lze tedy mimo jiné vyvodit, že čím nepříznivější situace ve zdrojové zemi panuje, tím větší počet lidí ji chce opustit a že dokud budou rozdíly mezi jednotlivými státy, bude vždy existovat migrace [13, 14].

3.2.2 Důsledky migrace

Jak bylo již zmíněno, migrace s sebou nese vždy důsledky jak pro výchozí, tak pro cílovou komunitu a ovlivňuje několik úrovní lidské společnosti zároveň. Projevuje se dopady primárně na ekonomiku, bezpečnost, politiku a zdravotnictví. Přičemž vyvolané důsledky mohou být pozitivního i negativního charakteru, krátkodobé i dlouhodobé.

Přínosy migrace ve zdrojových oblastech lze pozorovat převážně v souvislosti s pracovní migrací, kdy osoby posílají svým rodinám vydělané peníze a dochází tak ke zvyšování jejich životní úrovně. Lze také očekávat že se tyto osoby po určité době vrátí zpět do původní krajiny s novými dovednostmi a zkušenostmi, které následně mohou vést k rozvoji dané komunity. Nevýhody pro emigrační oblast spočívají v odlivu osob v produktivním věku, čímž dochází ke snížení pracovní produktivity regionu. V rozvojových zemích se jedná často o odchod mužů za prací a vzniku genderové nerovnováhy, kdy zůstávají pouze ženy s dětmi. Naopak v rozvinutých zemích za prací migruje i významná část vzdělaných žen. Velmi negativní význam pro region má úbytek vzdělané a inteligentní části populace, díky čemuž vzniká nedostatek odborných pracovníků např. v oblasti školství či zdravotnictví [15].

Přínosy pro cílovou komunitu plynou z přílivu pracovní síly, kdy dochází k obsazení pracovních míst, na které nejsou kladeny vysoké požadavky na vzdělání, a které jsou hůře finančně ohodnocené. Často jde o pracovní pozice, o něž původní obyvatelstvo jeví minimální či žádný zájem. Za pozitivní se dá dále považovat obohacení původní kultury novými prvky. Výrazně negativní důsledek pro cílovou komunitu je růst nákladů spojených s integračními procesy migrantů, jejich vzděláním a zdravotní péčí, který je často hrazen z veřejného rozpočtu. Dalším negativním dopadem je přelidnění vybraných oblastí, kde následně vznikají rozpory mezi originální kulturou, jejími zvyky a tradicemi proti kultuře příchozích, čímž může docházet k nárůstu xenofobních projevů a rozvoji extremistických postojů [15, 16].

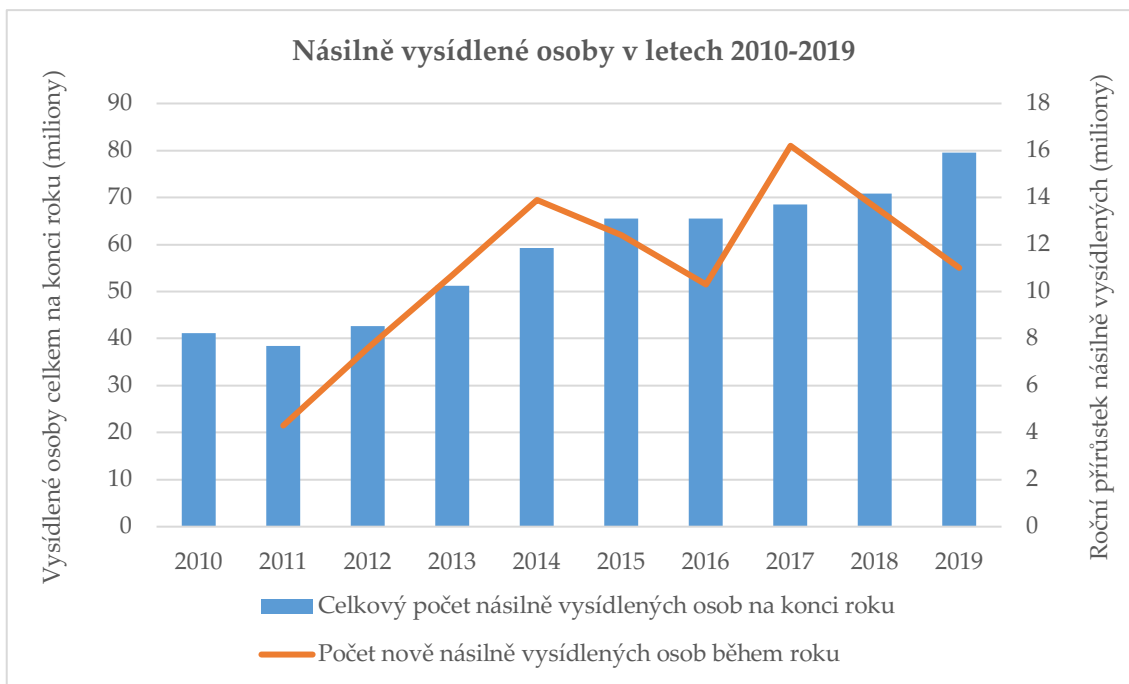
V rámci migrační problematiky je důležité zdůraznit, že to, co je přínosné pro jednu komunitu, může představovat komplikace pro komunitu jinou a naopak. Příkladem je vliv na ekonomickou situaci, kdy migrace může představovat příliv nové pracovní síly, stejně jako úbytek pracovních míst pro místní obyvatelstvo, nebo obohacení kultury, které může být vykládáno jako neochota migrantů přizpůsobit se původním zvykům. Je proto důležité u každé formy migrace hodnotit její pozitivní i negativní dopady individuálně, s ohledem na motivaci migrantů, integrační politiku a další společenské aspekty.

3.3 Současná migrační situace

Dnešní svět zahrnuje velice rozmanitou společnost, ve které existují propastné rozdíly v úrovni jejího rozvoje a životní stylu. Na jedné straně moderní svět, kde je snadný pohyb osob a zboží napříč hranicemi, kde sdílení informací trvá několik málo sekund a kde komunikace na stokilometrové vzdálenosti nepředstavuje problém. To vše v krátkém čase a s minimálním úsilím. S tím je spojena neustále se zvyšující technická vyspělost, která vede k nárůstu individuálních legálních migrantů do předem vybraných míst, za konkrétní

pracovní pozicí či za kvalitnějším vzděláním. Integrace těchto jedinců je snadná a často bývají i přínosem pro cílovou komunitu. Přesto je zde velké množství regionů, kde lidé opouštějí své domovy nedobrovolně z obav o svůj život, s vidinou lepší budoucnosti. Jedná se převážně o rozvojové země a země tzv. třetího světa, kde již po delší dobu přetrvávají ozbrojené konflikty, nedemokratická státní zřízení či kde jsou zhoršující se klimatické podmínky pro život. Takovéto situace ve výchozích oblastech ovlivňují životy jednotlivců, komunit i regionů, kteří následně migrují do bezpečnějších oblastí či rozvinutějších států.

V první polovině roku 2019 bylo evidováno celkem 271,6 milionu osob, které pobývají mimo území státu svého narození. Přičemž z údajů Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) vyplývá, že ke konci téhož roku bylo násilně vysídleno téměř 80 mil. osob po celém světě. Více než 1 % světové populace bylo nuceno opustit své domovy z důvodu války, persekuce či přírodních katastrof. Z celkového počtu vysídlených osob je 45,7 mil. vysídleno vnitřně, kdy hledají bezpečné útočiště v rámci vlastní země. Zbývající obyvatelstvo bylo okolnostmi přinuceno odejít za hranice své země, a tvoří tak 13 % mezinárodně migrujících osob. Ovšem 85 % osob vysídlených za hranice své země setrvává v sousední zemi, často v zemi rozvojové, která jim není schopná zajistit adekvátní životní a pracovní podmínky. Jejich pobyt zde proto nebývá dlouhodobě udržitelný pro hostitelskou zemi ani pro migranty samotné. Z vnitřně vysídlených osob se během roku 2019 zpět do svých domovů vrátilo přibližně 5,3 milionu. Dle UNHCR se ale nejedná o návrat trvalý, jelikož podmínky pro život jsou v místě původu stále nepříznivé a nedošlo ve větší míře k jejich napravení. Tato situace vede k rychlejšímu nárůstu nuceně vysídlených osob ve světě, než je růst světové populace. Příčinou je stav, kdy vysídlené osoby nejsou začleňovány do systému a jejich situace zůstává nevyřešená, zatímco nově vysídlení přibývají, jak lze vidět na obrázku 1 [17, 18].

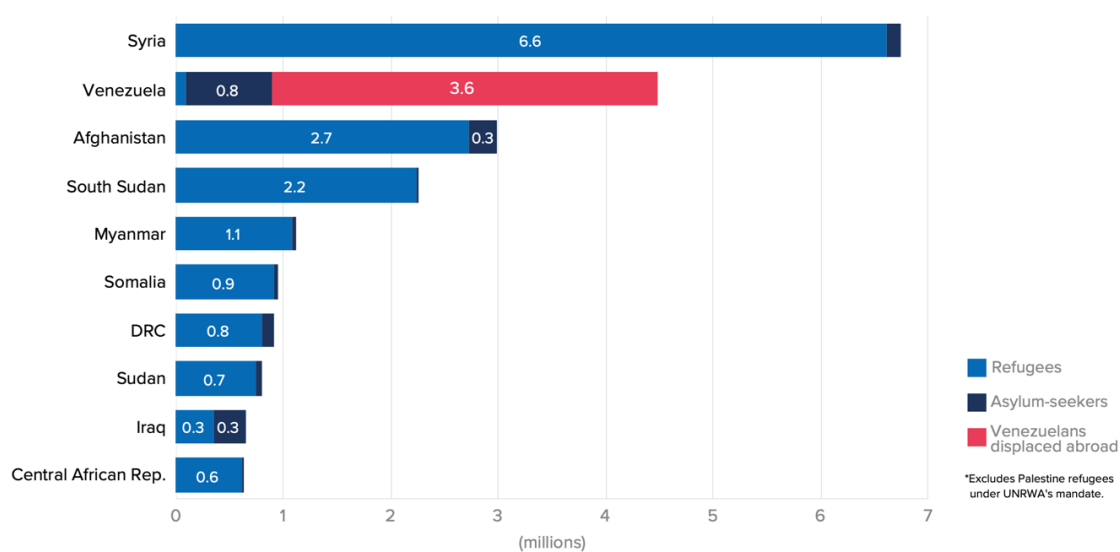
Obrázek 1 Vývoj počtu násilně vysídlených osob v letech 2010-2019 [zdroj vlastní]

1.1.1. Příčiny současné migrační situace

Rostoucí trend v polovině poslední dekády byl následkem hlavně válečných konfliktů a politické nestability v afrických státech a v zemích Blízkého východu. Pevná diktatura, nepříznivá ekonomická situace a nepokoje vyvrcholily odchodem milionů osob ze svých domovů. Státy jako Sýrie, Irák nebo Libye upadly do občanských válek vedených z etnických, náboženských a politických důvodů. Právě tyto události v následujících letech významným způsobem ovlivnily nejen bezpečnostní situaci jak v přilehlých oblastech, tak v zemích Evropské Unie.

Na obrázku 2 lze vidět, že více než třetina z celkového počtu násilně vysídlených osob pochází pouze ze čtyř států, a to ze Sýrie, Venezuely, Afghánistánu a Jižního Súdánu. Dle údajů UNHCR se na počtu migrantů významně podílí také konflikt na Ukrajině či persekuce Jezídů v Iráku.

Figure 2 | **Top international displacement situations by country of origin** | end-2019*

Obrázek 2 Hlavní aktéři podílející se na mezinárodním vysídlení dle státu původu osob ke konci roku 2019. *Refugees* – uprchlíci; *Asylum-seekers* – žadatelé o azyl; *Venezuelans displaced abroad* – Venezuelané vysídlení za hranice [18, s. 8]

Jen ze Sýrie pochází 13,2 milionu, tedy více než čtvrtina, násilně vysídlených osob. Zničená země není schopna naplnit potřeby syrských občanů, zajistit základní životní potřeby, zdravotní péči nebo vzdělání. Válka, která vypukla před téměř deseti lety stále přetrvává. Stal se z ní nepřehledný konflikt několika stran, do kterého se zapojilo i velké množství zahraničních aktérů. Očekávaný konec bojů a následná stabilizace země po porážce Islámského státu (IS) v roce 2017, kdy IS ztratil svá největší města Mosul a Rakku, se nekonaly. Boje sice na většině území utichly, ovšem napětí a nárazové útoky přetrvávají. Tvorba mírových politických dohod a společné jednání je také v nedohlednu. Většinová část země je opět spravována vládou prezidenta Bašára al-Asada a jeho spojenci. Zbytek území je ovládán kurdskými skupinami (severovýchod), tureckou armádou (sever) a džihádistickými skupinami (provincie Idlib). Právě konflikty mezi těmito stranami zde vytvářejí třetí plochy a země se tak stává územím pro řešení mezinárodních sporů. Současnou situaci okomentoval novinář *The Atlantic*

Uri Friedman tak, že „pokud porážka Islámského státu měla ukončit sedmiletý konflikt, někdo to zapomněl sdělit Iránu, Izraeli, Turecku, Rusku a Spojeným státům“ [19, 20, 21].

Více než 3 miliony osob utíkají také z další blízkovýchodní země, Afghánistánu. Stát, který se stal bojištěm spojenců USA, vládní strany a povstaleckých hnutí, bez dostatečné infrastruktury, sociálního systému a funkční vlády je nepokoji zmítán již přes tři desetiletí. Obdobně dlouhou dobu také figuruje mezi státy s nejvyšším množstvím produkováných migrantů, kdy první masivní exodus z Afghánistánu vyvolala již v 70. letech 19. století sovětská diktatura s tvrdým komunistickým režimem [22].

V roce 2001 zde na krátkou chvíli svitla naděje a po intervenci USA a spojenců, kteří se podíleli na omezení moci vojensko-politického hnutí Tálibánu, se velká část obyvatel vrátila do země, především těch, co odešli do sousedního Pákistánu nebo Iránu. Po svém návratu ovšem postrádali půdu i majetek a odcházeli tak hledat pracovní příležitosti do měst. Tato situace vedla ke vzniku městských osad a přesycení pracovního trhu. Po počátečním nadšením začaly počty navracejících se osob postupně klesat, ubývalo pracovních míst, ekonomika státu zpomalovala a od roku 2006 vliv Tálibánu opět rostl. V zemi vznikaly výcvikové tábory teroristických organizací jako Al-Kaida nebo Islámský stát. Snaha USA a dalších spojeneckých stran o vytvoření demokratického zřízení upadala pod tíhou korupce a nezákonných činností vládních stran i policie. Opětovné zhoršení bezpečnostní situace, nedostatečný rozvoj, nejistota a zastrasování ze strany vládních i protivládních hnutí vyvolalo další vlnu odchodu, zejména z venkovských oblastí. Zlepšení situace nepřinesly ani očekávané prezidentské volby v roce 2014 a 2019 [23, 24].

Začátkem roku 2020 došlo k podepsání mírové dohody mezi USA a Tálibánem, jejímž předmětem bylo zrušení sankcí proti Tálibánu, včetně

stažení amerických vojsk a vojáků NATO v případě, že Tálibán omezí násilnou činnost, začne jednat s vládními stranami o státním uspořádání a bude se podílet na eliminaci činností teroristických skupin působících na území Afghánistánu. Mírová dohoda opět přinesla naději obyvatelům, stejně jako dalším státům zapojeným v tomto konfliktu. Navzdory dohodě k umírnění konfliktů nedošlo a boje Tálibánu a vládních složek pokračují. Říjnová ofenziva Tálibánu na město Lashkar Gah v provincii Jižní Helmad přinutila 30 tisíc obyvatel opustit své domovy, přičemž odpovědi byly nálety americké armády. Je patrné, že v současnosti ani jedna ze zúčastněných stran nemá dostatek sil na jednoznačné vítězství. Mírová jednání v rámci dohody stále probíhají a obyvatelé země čekají na základní jistoty a bezpečí [25, 26].

Přední pozici s více než 2 miliony migrantů má také Jižní Súdán, který se nachází, i přes získání nezávislosti v roce 2011, uprostřed etnických bojů. Ty vypukly již v roce 2013, kdy prezident země Salva Kiir obvinil viceprezidenta Rieka Machara z pokusu a politický puč. Na základě tohoto sporu došlo k rozdělení příslušníků armády na dvě skupiny dle etnického původu (Dinka, Nuer), přičemž jedna frakce podporovala prezidenta Kiira a druhá viceprezidenta Machara. Militarizované skupiny následně šířily násilí napříč státem. Jednalo se o násilné činy páchané především na civilním obyvatelstvu druhého etnika, což vedlo k masivní vlně jak vnitřního vysídlení, tak odchodu ze země. Násilí spočívalo také v útocích na zemědělskou a pasteveckou půdu, drancování dobytka a potravin, což způsobilo omezení zemědělských činností. Nedostatek plodin následně vedl k potravinové krizi a vzniku hladomoru, který zasáhl téměř celé území Jižního Súdánu. V roce 2018 obě zneprátelené strany podepsaly dohodu o příměří a sdílení moci, čímž došlo k ukončení občanské války. Přesto, dle aktuálních informací OSN, dochází stále k porušování příměří a nebyly podniknuty doposud téměř žádné kroky vedoucí k nápravě situace. Naopak, některé vojenské uskupení podporují nově vznikající konflikty a podílí

se na vyzbrojování obyvatelstva. Konec války je prozatím tedy pouze formální a ti, co přežili boje, nyní čelí povodním. Ty připravily o půdu a bydlení již více než půl milion lidí, kteří nyní opouštějí rozpolcenou zemi a hledají útočiště v sousedních státech [27, 28].

Obdobný scénář platí i pro další státy Subsaharské a severní Afriky, jejichž postkoloniální zhroucený systém vyvolává cyklické nepokoje a ozbrojené konflikty mezi jednotlivými etnickými a náboženskými skupinami. Vlnou odchodu jsou zasaženy také vybrané asijské státy, včetně Barmy.

Tyto konflikty trvají téměř celou dekádu a jejich původ se táhne již po desetiletí. Oproti tomu poměrně nově postiženým státem, odkud je vysídleno téměř 4 mil. osob, je Venezuela. Ještě nedávno jedna z nejbohatších zemí Latinské Ameriky, nyní vinou nevhodných reforem a úpadku demokratických hodnot, politicky a ekonomicky nestabilní země, kde teror drogových kartelů, hladomor a bezpráví nutí obyvatele Venezuely odcházet převážně do přilehlých států, jako je Kolumbie, Peru nebo Chile [29].

Jedním ze společných prvků, často i původců, těchto konfliktů je nedostatek pitné vody a potravinových zdrojů způsobený extrémním počasím a klimatickými změnami. Právě omezené množství těchto komodit vede ke konfliktům o úrodné území a politickou moc nad ním. Nepříznivými klimatickými podmínkami je vážně postiženo až 31 států, přičemž 19 z nich bylo vyhodnoceno jako nejméně mírové země světa, např.: Afghánistán, Sýrie, Irák či Pákistán. Podle studie Ecological Threat Registr 2020 (ETR) vypracované Institutem pro ekonomiku a mír představují ekologické hrozby v současnosti a v následujících několika letech závažné výzvy pro globální rozvoj a udržení míru. Studie predikuje, že do roku 2050 bude ve čtyřiceti nejméně mírových státech žít více než polovina světové populace a etnické, náboženské i politické

konflikty plynoucí z hladomoru, neúrody a přírodních katastrof se budou stupňovat [30].

Nepříznivé dopady, nejen ty klimatické, ovlivňují nejchudší a nejzranitelnější části světa, čímž dochází k vytvoření tlaku na sousední země a západní společnost. Vzhledem k tomu, že Evropa a Severní Amerika jsou odolnější vůči extrémnímu podnebí a zároveň patří mezi stabilní, bezpečné regiony s vyspělou ekonomikou, bude zde útočiště hledat více a více osob. Růst počtu klimatických migrantů, dle předpovědi ETR ve spojení se zkušenostmi s migrační krizí z předchozích let, vyvolává silné emoční napětí a společenské kontroverze. Zde je důležité nepropadat beznaději a nebrat migrační vývoj jako deterministickou společenskou katastrofu. Pro přijatelné zvládnutí migračních výzev je nezbytná legislativní příprava a pravidelná edukativní činnost na úrovni mezinárodního společenství, jednotlivých států a jejich občanů. Významná je také snaha předcházet negativním vlivům, ať už ze strany migrantů, prostřednictvím jejich integrace a regulování přistěhovalců, tak ze strany občanů, politických stran a hnutí, minimalizováním šíření dezinformací a extremistických projevů [31].

3.4 Vliv migrace na hodnoty a politiku EU

Negativní aspekty světového dění a rostoucí počty vysídlených osob vedly v roce 2015 k markantnímu nárůstu počtu žadatelů o azyl v evropských zemích. Dle údajů Eurostatu bylo toho roku podáno přes 1,2 milionu žádostí o udělení azylu, což představuje nejvyšší počet žádostí za poslední desetiletí. Žadatelé o azyl byly nejčastěji osoby pocházející ze Sýrie, které v roce 2019 tvořily 12,1 %. Poté následovaly osoby z Afghánistánu (8,6 %), Venezuely (7,3 %), Kolumbie (5,2 %) a Iráku (4,4 %) [32].

Vstup osob z Afriky a Blízkého východu na evropské území probíhá buď po moři, nebo pevninskou cestou (Turecko-Bulharsko, Ceuta a Melilla). V tomto

případě se drtivá většina ilegálně přicházejících rozhodla pro Středomořskou migrační trasu, kterou v roce 2015 využilo více než 1 milion osob, z nichž přes 4 tisíce zemřelo nebo je pohřšováno. Středomořská trasa má tři hlavní směry, které vedou ke státům jižní Evropy. Patří sem:

- Východní středomořská cesta (z Turecka do Řecka a na Kypr);
- Centrální středomořská cesta (z Libye, Tuniska, subsaharské Afriky do Itálie a na Maltu);
- Západní středomořská cesta (z Maroka do Španělska) [33, 34].

Vzhledem k umístění a dosahu středomořské trasy byly nápoem migrantů nejvíce zasaženy jižně situované evropské země. Většina příjíždějících osob měla zájem svůj pobyt v Evropě zlegalizovat a získat tím nárok na zajištění základních potřeb, přičemž nejpříjemnější variantou bylo podání žádosti o mezinárodní ochranu. V této souvislosti Dublinská úmluva III stanoví, že za přezkoumání žádosti o azyl je odpovědná ta země, která představuje pro žadatele první bezpečnou zemi, do které vstoupí a ve které mu nehrozí pronásledování. Dublinský systém nicméně nezvládal koordinovat obrovský příliv osob spojený s jejich nerovnoměrným rozložením a vedl tak k vyvolání silného tlaku v zemích jako Itálie, Řecko či Španělsko. Jižní státy logicky požadovaly a potřebovaly pomoc a solidaritu od zbytku Evropy, což postupně vedlo k rezignaci na principy dublinského systému a jeho následnému zhroucení. Na vzniklou situaci nebyly jednotlivé státy ani společenství EU připravené. Slabá migrační politika, nejednotné postupy a minimálně integrované systémy vedly k prvotním nezdarům. Ostraha hranic byla nedostatečná, stejně jako identifikace a registrace běženců. To se projevilo množstvím osob, které pronikly do dalších států EU, aniž by došlo k jejich evidenci či ověření jejich totožnosti a minulosti. V rámci Schengenského prostoru se poté již mohly volně pohybovat napříč unií. Tyto

smíšené toky tvořily kromě oprávněných žadatelů o mezinárodní ochranu také ekonomičtí migranti a osoby označené jako radikalizované [35, 36].

Nefunkčnost systému spolu s tragickými událostmi ve Středomoří vyžadovala okamžité kroky EU. V květnu 2015 byl proto Evropskou komisí vydán Evropský program pro migraci (A European Agenda on Migration), ve kterém byly nastíněny hlavní záměry unie ke zvládnutí migrační krize včetně nástrojů pro řízení migrace ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Součástí programu byl mimo jiné apel na všechny členské státy, že vzniklá situace není záležitostí pouze jižních států, ale že se jedná o sdílenou odpovědnost všech členů společenství. V programu a dalších publikovaných závěrech Evropské komise byly určeny významné oblasti, které se jeví jako slabé a nedostatečné a které bylo třeba posílit [36].

- **Posílení vnějších hranic**

Jedním z hlavních problémů od vypuknutí krize byla nedostatečná ochrana vnějších hranic EU. Přestože za jejich ochranu a správu jsou výlučně odpovědné ty země, kterým dané území náleží, nebylo v silách jednotlivých států samostatně čelit náporu migrantů. Nekontrolovatelný tok osob přicházejících do Evropy vyvolal potřebu technické i personální podpory zasažených států. Během roku 2015 došlo k rychlému rozvoji a posílení pravomocí Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex), jejíž struktury byly doposud rozvojové fázi [37].

Hlavní úlohou agentury Frontex je organizace kroků a opatření vedoucích ke zvýšení bezpečnosti vnějších hranic a koordinace činností mezi členskými státy v oblasti jejich ochrany. Agentura dále koordinuje nasazení proškolených pracovníků, lodí a technického materiálu. V souvislosti s krizí byla pověřena k plnění úkolů v oblasti bezpečnostních kontrol na moři, pátracích

a záchranných činností, monitorace a vyhodnocování rizik pro bezpečnost vnějších hranic EU a zpracováním analýz. Důležitou činností je také podpora jednotlivých států v návratových operacích. Kromě agentury Frontex a konkrétních států je do ochrany evropských hranic zapojen také Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO) a Evropský policejní úřad (Europol) [37, 38].

- **Podpora členských států v první linii**

Mimo operativní a technické podpory při ochraně hranic představila Evropská komise koncept tzv. hotspot approach neboli registračních středisek pro uprchlíky, jako způsob pomoci při monitoringu a identifikaci migrantů, v místech nejčastěji využívaných pro vstup do Evropy (Itálie, Řecko). Právě v těchto ohniskových lokalitách bylo žádoucí vybudovat zařízení, která budou sloužit pro důstojné a organizované přijímání migrantů, k jejich informování o postupech a k posuzování jejich žádostí o mezinárodní ochranu. Zřizovaná střediska jsou vybavena provizorním ubytováním, je zde zajištěno stravování, zásobování pitnou vodou a zdravotní péče. Migranti jsou do těchto zařízení přepravováni bezprostředně po vylodění a následně je posuzováno, kdo potřebuje mezinárodní ochranu a kdo nikoliv. Na základě výsledků posouzení jsou osoby nasměrovány do vnitrostátního azylového systému, evropského relokačního systému nebo do systému navrácení osob. Na fungování konceptu hotspot approach se podílí EASO, Frontex a Europol. Stěžejní činností všech těchto orgánů je identifikace přicházejících osob, snímání otisků prstů a jejich zavedení do celounijního systému pod přiděleným identifikačním kódem, včetně snah o minimalizaci aktivit převaděčů a pašeráků [36].

Idealistická představa konceptu přijímacích center pro všechny příchozí byla narušena neočekávaně vysokými počty osob a s tím souvisejícím problémem

jejich poddimenzovanosti. Nedostatečné ubytovací kapacity vyvolaly přetížení center a vedly ke vzniku improvizovaných uprchlických táborů v jejich sousedství. Nízké tempo vyřizování žádostí o mezinárodní ochranu, nízký počet pracovníků a legislativní průtahy vedou k vyššímu počtu přicházejících osob, než je počet vyřešených žádostí. Situaci v hotspotech kritizují mezinárodní humanitární a zdravotnické organizace, které volají po zřízení dalších táborů, v nichž budou mít běženci přístup ke kvalitnějším hygienickým a sociálním podmínkám. Častým terčem kritiky se stal také přeplněný tábor Moria na řeckém ostrově Lesbos, kde v září 2020 vypukl rozsáhlý požár. Tábor obývalo přes 120 tisíc osob, tedy 4krát více než je jeho kapacita a požárem došlo k poškození více než 99 % tábora, shořelo také 3 000 stanů a tisíce obytných kontejnerů včetně administrativní budovy a kliniky. Média i organizace otevřeně kritizují přeplněnost táborů a upozorňují na růst napětí a nepokojů. Zdůrazňují, že událost v Morii nemusí být poslední, přičemž příště nemusí být ztráty pouze materiální. Otázkou zůstává, jak dlouho bude situace v hotspotech a přilehlých táborech udržitelná a kam budou jejich současní obyvatelé dále směřováni [39, 40].

- **Přerozdělování žadatelů o azyl (relokace)**

Vzhledem k náporu migrantů v jižních státech EU bylo potřeba stanovit způsoby, které povedou ke snížení zátěže spojené s azylovou agendou. Došlo tak k urychlení myšlenky na přerozdělování, která vznikla již 90. letech minulého století v souvislosti s válkou v bývalé Jugoslávii. Eskalace migrační krize vedla k zavedení dočasných nouzových relokačních mechanismů, jejichž ideou bylo, že určitý počet osob, které budou splňovat azylové podmínky, bude přemístěn z Řecka a Itálie do ostatních členských států podle distribučního klíče (kvót). Pro roky 2015-2017 bylo EU stanoveno celkem 120 tisíc osob, které měly být relokovány. Tento mechanismus vyvolal vlnu odporu převážně

středoevropských a balkánských států, navzdory přislíbené finanční kompenzaci za každého přijatého migranta. Vzhledem k rostoucímu odporu a bojkotu evropských zemí došlo k přehodnocení relokačního procesu a byl zvolen kompromis. Bylo opuštěno od nastavených kvót a přerozdělování probíhalo na základě dobrovolných závazků. Přesto bylo ve stanoveném období relokováno zhruba pouze 20 % osob. Migrační kvóty skončily nezdarem [36].

Stále je potřeba najít trvalé řešení a reformovat unijní azylový systém, což by se mělo projevit reformou Dublinské úmluvy a přijetím nařízení Dublin IV. Dosavadní pokusy založené na různých formách kvót se pokaždé setkaly s nesouhlasem a odporem členských států. Proto v říjnu 2020 Evropská komise zveřejnila nový Pakt o migraci a azylu, ve kterém je mimo jiné nastíněn nový přístup ke spravedlivému sdílení odpovědnosti, v jehož rámci se členské státy budou muset závazně zapojit do řešení migračních otázek, a to dle svého uvážení formou relokace žadatelů o azyl ze zemí prvního vstupu, zajištěním návratu nelegitimních žadatelů na vlastní náklady nebo dalšími formami operativní podpory. Komise dále uvádí, že vždy bude možnost volby mezi relokací a zajištěním návratu, přičemž oboje bude vyjadřovat jistou míru solidarity a spoluúčasti. Cílem nového návrhu je také snaha o urychlení návratu osob, které nesplňují podmínky pro udělení azylu, aby došlo ke snížení zátěže ve střediscích. Je zřejmé, že žádné řešení vždy neuspokojí všechny strany, přesto je žádoucí budovat spolehlivý systém, který bude jednotný a povede ke zvládnutí obdobných migračních situací. Naopak není žádoucí negovat veškeré snahy evropského společenství a blokovat tím další nezbytný vývoj migrační politiky [41].

- **Spolupráce se třetími zeměmi**

Intenzita byla zvýšena ve spolupráci se třetími zeměmi, kdy byla vedena převážně ve dvou rovinách. První probíhala na úrovni vyjednávání a uzavírání dohod s Tureckem, jakožto zemí, která je situovaná na jedné z hlavních migračních tras a která zároveň disponuje adekvátní silou pro omezení migračních toků mířících na evropské území. Dohoda uzavřená mezi EU a Tureckem v roce 2016 vyjednala, že Turecko zpřísní ochranu hranic, bude se podílet na potírání nelegální migrace a především bude brát zpět běžence, kteří jdou z Turecka již do třetích států na území EU. Na oplátku Turecko z dohody profitovalo finanční pomocí od Evropské unie v řádu několika miliard eur a příslibem nových jednání o vstupu Turecka do EU, včetně bezvízového styku. Turecko-unijní spolupráce od počátku představovala nejistou oblast, vzhledem k nepředvídatelné a nedůvěryhodné povaze Turecka, a to obzvláště ve chvílích, kdy byli uprchlíci používáni jako prostředek k nátlaku během vyjednávání na mezinárodní úrovni [42].

Druhá úroveň spočívá v mezinárodní, rozvojové a humanitární pomoci tranzitním státům a státům které produkují velké množství migrantů, především státy severní Afriky a Blízkého východu. Podpora a jednání směřovaly také do zemí, které pojaly v rámci svých uprchlických táborů množství vysídlených osob ze sousedních států. Důvodem těchto spoluprací je, že problém migrantů nelze řešit pouze na evropských hranicích, ale především v zemi původu.

Průběh migrační krize a snahy o její řešení měly vliv také na bezpečnost a integritu členských států. Během posledních let docházelo k polarizaci společnosti na skupinu odpůrců migrantů a „vítáče“, tedy ty, co cítili solidaritu s uprchlíky. Citelně oslabená bezpečnost projevující se nárůstem teroristických útoků způsobených teroristickými organizacemi či radikalizovanými jedinci,

nárůstem kriminality a sexuálního násilí v evropských zemích byla zároveň doprovázena nárůstem xenofobních a rasistických projevů, včetně útoků proti muslimským symbolům a uprchlickým centřům. Demonstrace a nepokoje obou táborů napříč EU na první pohled poukazovaly na neschopnost unie řešit vzniklou situaci [43].

Je potřeba brát v potaz, že se jedná o první masovou migrační krizi od konce 2. sv. války, tedy pro evropské společenství o bezprecedentní událost. Veškeré postupy a procesy bylo potřeba řešit ad-hoc ve chvíli, kdy nastaly. Přesto se v následujících letech podařilo snížit několikanásobně počty nelegálních vstupů na evropské území a počty žádostí o azyl. Přicházející osoby začaly být více evidovány a byl rozpracován systém jejich návratu v případě nesplnění nastavených požadavků pro mezinárodní ochranu. Po počáteční neschopnosti harmonizovat přístupy a kroky jednotlivých členských států došlo postupem času k jistému konsenzu alespoň v některých otázkách. Evropská unie čelila a stále čelí jedné z největších výzev a neuvážené kroky jednotlivých států mají negativní vliv na celou EU. Je samozřejmě povinností každého státu plnit závazky vůči svým občanům, zároveň je ale žádoucí plnit v přijatelné míře závazky vůči Evropskému společenství, jehož se všichni dobrovolně stali součástí.

3.5 Odezva vybraných států EU na vzniklou migrační krizi

Jak bylo již výše zmíněno, současná podoba dublinského systému má tendence zatěžovat primárně státy jižní a východní Evropy, které ale pro většinu uprchlíků nepředstavují cíl, nýbrž pouze tranzitní zemi, přes kterou se snaží dostat dále do evropských států. Především do států jako je Německo, nebo země skandinávského poloostrova, pro které je charakteristická jejich stabilita, silný sociálně-ekonomický systém, a které se zároveň při vypuknutí krize projevovaly jako státy nakloněné k přijímání osob z válkou zasažených oblastí. Tato vstřícná

migrační politika vedla k nárůstu počtu nejen uprchlíků, ale také ekonomických migrantů, kteří zde viděli lepší budoucnost [36].

Zatímco západní a severní země EU v počátku migrační krize proklamovaly solidaritu a podporu osob utíkajících před válkou, státy střední a východní Evropy odmítaly účast na systému relokace na zavádění kvót a na dalších opatřeních postupně stanovených v rámci azylové politiky EU, případně celý proces umísťování azylantů otevřeně bojkotovaly. Mezi takové státy patří například Maďarsko nebo Polsko, které od vypuknutí krize nepřijaly jediného uprchlíka. Nedostatečné nadšení lze vysvětlit tím, že mnohé státy, včetně Maďarska, měly vlastní starosti s přílivem migrantů a omezený počet přijímacích kapacit. Jako další důvod vlny odporu je uváděno přehlasování těchto států a následné nerespektování jejich připomínek a názoru ohledně kvót a vývoji evropské azylové politiky včetně upozorňování na nedotaženou administrativu v těchto procesech. Negativní přístup, protiuprchlické vystupování a méně štedrý sociální systém těchto zemí samozřejmě ovlivnily u jednotlivých migrantů výběr cílové země a nelze se proto divit, že právě tyto země nebyly mezi migranty nejvyhledávanější. Pár let po vypuknutí krize některé členské státy přehodnotily své původní postoje a evropské společenství došlo k poznání, že je potřeba v brzké době provést restrukturalizaci azylového unijního systému [36].

3.5.1 Česká republika

Česká republika v době kulminace krize nepatřila, a stále nepatří, mezi cílové státy pro větší toky migrantů, stejně jako zde nevedou žádné významné migrační trasy. O čemž vypovídají také nízké počty žadatelů o azyl, ve srovnání se západními či severními státy Evropy, jak lze vidět v tabulce 1.

Tabulka 1 Počet žadatelů o azyl v ČR, SRN a Švédsku v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ČR	175	345	375	460	435	145	155
SRN	17 135	20 125	40 560	140 910	433 905	261 620	75 940
Švédsko	12 400	24 020	30 650	32 360	66 585	26 775	10 650

V letech 2015-2018 byl celkový počet imigrantů téměř 215 tisíc, z toho 6 125 osob podalo žádost o mezinárodní ochranu. Ta následně byla udělena pouze 1 195 osobám, nejčastěji občanům Ukrajiny a Sýrie. Více než 2 000 žádostí o azyl podaných osobami s ukrajinským občanstvím je jedním z důsledků války na východní Ukrajině, která vypukla v roce 2014. Vyšší počet žádostí byl dále zaznamenán u osob pocházejících z oblasti zakavkazských republik, především pak Arménie (350 žádostí) a Gruzie (370 žádostí). Osoby z oblasti Blízkého východu a severní Afriky podaly v těchto třech letech celkem 830 žádostí o azyl [44].

Hrozba migrantů na jižní hranici Evropy a obavy z nelegální migrace vedly vládu v červnu 2015 k nařízení protiimigračních opatření v podobě namátkových kontrol na hranicích s Rakouskem. V prosinci 2015 byla přijata novela zákona č. 325/1999 Sb., O azylu, která implementovala do českého právního systému směrnici o azylovém řízení, včetně nezbytné části nařízení Dublin III. Novela rovněž zjednodušila ustanovení týkající se žádosti o asistovaný dobrovolný návrat a zkrátila dobu, po kterou nesmí žadatelé o azyl pracovat, z 12 měsíců na 6 měsíců. Jinak legislativa nebyla vůči žadatelům o azyl v průběhu migrační krize Českou republikou výrazně upravena [45].

Navzdory nízkému počtu žádostí o udělení azylu patří od počátku krize ČR mezi státy vyjadřující odpor vůči migrační politice Evropské unie, především v souvislosti se systémem přerozdělování migrantů a implementací povinných kvót. Oproti tomu shodu v přístupu k řešení krize našla ČR v rámci zemí V4, jejíž první mimořádný summit premiérů se konal 4. září 2015 v Praze a na kterém byly stanoveny prioritní kroky a opatření, které by jednotlivé státy i evropské společenství měly přijmout. Mezi hlavní body, které byly v souladu s nastavenou politikou EU, patří posílení ochrany vnějších hranic EU spolu s rozšířením pravomocí agentury Frontex a poskytnutí pomoci státům zasaženým četnou populací uprchlíků, jako Jordánsko, Irák či státy na Balkánském poloostrově. Stanovena byla také potřeba finanční, technické a expertní podpory v rámci evropských misí vedených proti pašerákům a převaděčům, včetně požadování důsledného plnění povinností všech členů EU v souvislosti s identifikací a zajišťováním příchozích osob. Odlišný přístup oproti EU spočíval v požadavcích Visegrádské skupiny na dobrovolnou povahu všech solidárních opatření, včetně participace jednotlivých států na řešení migrační krize formou přijímání uprchlíků. To státy V4 od počátku nehodnotily jako dlouhodobé řešení. Oproti tomu spatřovaly trvalé řešení v poskytování pomoci zemím původu uprchlíků a tranzitním zemím. Česká republika také směrem k EU kladla požadavky na bezprostřední přijetí unijního seznamu bezpečných zemí, zajištění účinnější návratové politiky a zřízení funkčních přijímacích středisek [46].

I přes negativní postoj k přijímání osob byly v roce 2015 do ČR přesídleny 4 syrské rodiny s těžce nemocnými dětmi. V následujícím roce bylo relokováno z Řecka 12 syrských státních příslušníků v rámci evropských kvót, a v rámci národního humanitárního přijímacího programu bylo přijato 57 iráckých státních příslušníků Kurdistánu, z nichž nakonec 30 osob svoji žádost stáhlo a vrátilo se do Iráku. Přesídleno bylo také 32 Iráčanů z Libanonu, z toho 25 osob opustilo Českou republiku necelé dva měsíce po udělení mezinárodní ochrany a uprchlo

do Německa. Tehdejší ministr vnitra Milan Chovanec předkládal Evropské unii právní a technické výhrady k relokaci, upozorňoval především na zhoršování bezpečnostní situace v EU s ohledem na zjevnou dysfunkčnost systému kvót a jejich krátkodobou účinnost, která nepředstavovala efektivní řešení nelegální a azylové migrace do EU. Upozorňoval také na nedostatečné zohlednění svobodné vůle relokovaných osob, které po udělení pobytu není možné udržet na území relokujícího státu, vzhledem k volnému pohybu v rámci schengenského prostoru. Od jara 2017 se ČR odmítla nadále na přerozdělování podílet a kvóty otevřeně bojkotovala. V reakci na otevřený odpor bylo zahájeno řízení o nesplnění povinností vedené Evropskou komisí nejen proti ČR, ale i proti Maďarsku a Polsku [36, 47, 48].

Přesto všechno v relativně krátké době došlo k vybudování tří zařízení pro zajištění cizinců, jenž doposud bylo v ČR pouze jediné. Tato zařízení, situovaná v Bělé pod Bezdězem, Zastávce u Brna, Vyšních Lhotách a Balkové, slouží k zajištění osob, u kterých bylo rozhodnuto o neudělení mezinárodní ochrany, o vyhoštění, nebo které byly označeny za nelegální migranty. Mezi další přijímací a ubytovací prostory zřizované státem patří přijímací střediska, kde jsou osoby ubytované do doby ukončení vstupních procedur (Letiště VH, Zastávka u Brna), pobytová střediska, do nichž jsou přesunuty po dobu čekání na vyřízení jejich žádosti a následně integrační azylová střediska pro osoby, jimž byla přiznána mezinárodní ochrana. Zařízení a střediska spadají pod Správu uprchlických zařízení, která je zařízením Ministerstva vnitra ČR [49].

V době pobytu v přijímacím středisku mají osoby právo na zajištění ubytování, stravy a jiných služeb, včetně kapesného ve výši 30 Kč na den. V případě, že čekatel na vyřízení žádost o azyl čeká v pobytovém středisku, kde není zajištěna strava, náleží mu měsíční příspěvek ve výši životního minima, což je aktuálně 3 860 Kč. Pokud disponuje vlastní hotovostí vyšší, než je existenční

minimum, hradí si ubytování z vlastních zdrojů. Jakmile je žadateli udělen azyl, získává právo na podporu v nezaměstnanosti, příspěvek na rekvalifikaci, na bydlení a další výhody shodné s občany sociálního státu. Všechny finance Správy ubytovacích zařízení pocházejí ze státního rozpočtu. Výjimkou jsou projekty, které se zabývají integrací cizinců. Ty zčásti dotuje EU [50].

Přestože postoj vlády vůči migrační politice EU nebyl vždy vstřícný, je důležité zmínit, že ČR se podílela a stále podílí na humanitární, personální, finanční a technické pomoci zemím zasaženým migrační vlnou v první linii. Aktivní je také zapojení přímo v místech konfliktů a přilehlých oblastech prostřednictvím vyslaných expertů a policistů, kteří poskytují pomoc a podporu například v Maďarsku, Slovinsku a Makedonii, nebo se podílejí na zajištění chodu tzv. hotspots v Řecku a Itálii. V rámci Programu Ministerstva vnitra ČR na asistenci uprchlíkům jsou ze státního rozpočtu vyčleňovány také finanční prostředky, které například v roce 2016 byly ve výši 150 mil. Kč, což bylo o 50 mil. Kč více než v předchozím roce [51].

Otázky migrace ovlivnily v ČR zejména politické prostředí, kdy protiimigrační a euroskepticky zaměřené strany a hnutí použily téma krize spolu s teroristickými útoky v Evropě jako hlavní bod svých programů, navzdory absenci většího množství uprchlíků v ČR. Znatelný nárůst podpory v souvislosti s protiislámskou a protiimigrační politikou zaznamenala nově vzniklá strana Svoboda a přímá demokracie pod vedením Tomia Okamury, která je často řazena mezi krajní pravici, či populistické strany. K jejímu zviditelnění vedla účast jejich představitelů na demonstracích vedených proti migraci, kde aktivně vystupovali a šířili hodnoty strany. Nárůst popularity zaznamenala i strana Národní demokracie, což ovšem netrvalo dlouho a po obvinění lídra strany A. Bartoše z činů proti lidskosti, spolu s označením strany za radikální došlo k opětovnému poklesu jejich podporovatelů. Velice aktivní v době kulminace krize byla také

iniciativa Islám v České republice nechceme v čele s Martinem Konvičkou, která získala více než 160 000 podporovatelů na sociální platformě Facebook. Nárůst popularity zaznamenal, podle agentury STEM, také prezident Miloš Zeman a premiér Andrej Babiš, kteří patří mezi zastánce protiimigračních postojů [52].

3.5.2 Spolková republika Německo

Vyspělý stát se stabilní ekonomikou, mezi které Spolková republika Německo bez pochyby patří, je cílem velkého počtu imigrantů z demokratických států Evropské unie, kteří zde hledají lepší práci, vzdělání či vyšší životní úroveň. Nebylo tedy překvapením, že v průběhu krize se Německo stalo jedním z hlavních cílů migračních toků. Obzvlášť po vyjádření vstřícné azylové politiky, kdy tehdejší kancléřka Angela Merkel v polovině roku 2015 proklamovala, že Německo nevyhostí jediného syrského uprchlíka, došlo k nárůstu osob přicházejících do Německa z válečných oblastí a rozvojových zemí [53].

Eskalace událostí ve státech Blízkého východu vedla ke kulminaci migrační krize, která spolu s výše zmíněným nastavením politiky vyvolala v roce 2015 více než dvojnásobný nárůst počtu žádostí o azyl, celkem přes 480 tisíc žádostí, oproti předchozímu roku. V roce 2016 byla překročena hranice 700 tisíc žádostí o udělení mezinárodní ochrany, která již v následujících letech nebyla překonána. V letech 2014-2016 byla mezinárodní ochrana udělena celkem 615 tisícům osob, převážně ze Sýrie a Afghánistánu [44].

Při hledání nástrojů pro řešení krize se německá vláda od počátku přikláněla k politice otevřených dveří, která spočívala v pomoci uprchlíkům na území států EU. S tím související rétorika politických představitelů o neomezeném přijímání osob byla ostatními členskými státy vnímána jako nerespektování pravidel Dublinské dohody, která stanoví, že žadatelé o azyl musí být registrováni v první bezpečné zemi EU, do které vstupují, a sloužila tak jako argument k ignorování

unijních pravidel ostatními členskými státy. V návaznosti na svoji vstřícnou politiku Německo požadovalo spravedlivou distribuci uprchlíků mezi členské státy a kladlo důraz na dodržování evropského relokačního systému. Vláda SRN se v průběhu let aktivně podílela na přesídlování osob z Turecka, Libanonu a Egypta, odkud bylo do roku 2019 přesídleno více než 7 000 syrských uprchlíků a jejich rodinných příslušníků. Dále bylo Německo zapojeno v evropském relokačním systému, v jehož rámci bylo přemístěno více než 12 000 osob z Itálie a Řecka. Významným krokem v řešení migrační krize bylo pro Německo také uzavření dohody s Tureckem, díky které byl zpomalen příchod migrantů na evropské území. Ze strany SRN byla mimo jiné poskytována pomoc a podpora formou expertů a dobrovolníků, včetně azylových týmů, vyslaných do Řecka a Itálie ke spoluúčasti na zajišťování chodu přijímacích středisek, identifikaci a následné relokaci osob [54, 55].

Počáteční optimismus vlády i obyvatelstva poklesl spolu s prvními střety vyvolanými jak ze strany migrantů, kdy došlo například k násilnostem vůči ženám během novoročních oslav v roce 2015, nebo teroristickému útoku v Berlíně, stejně jako ze strany původních obyvatel, kdy začalo docházet k četným xenofobním projevům a útokům na azylové domy a místa pobytu uprchlíků. Začaly se objevovat i další problémy, které spočívaly v nedostatečném množství ubytovacích kapacit a nadměrném vytížení veřejné správy. To vyvolalo potřebu změn týkajících se především azylové a migrační legislativy, směrem k jejímu zjednodušení a zefektivnění procesů. V letech 2015-2016 bylo reorganizováno a aktualizováno několik nových koncepcí a stávajících zákonů vztahujících se k řízení o udělení azylu, včetně zavedení prvního azylového balíčku jako součásti zákona o zrychleném azylovém řízení, který vstoupil v platnost v březnu 2016. V platnost vstoupily také základní části zákona o zlepšení sdílení údajů, který umožňuje zaznamenávat a sdílet osobní údaje všech žadatelů o azyl [54].

Směr přicházejících osob způsobil nerovnoměrné rozložení žadatelů v rámci jednotlivých spolkových zemí, kdy největší zatížení hlásily jižní a jihovýchodní země SRN. Došlo tak k vytvoření efektivního relokačního systému v rámci státu, tzv. systému kvót pro spravedlivou distribuci, který určuje, jaký procentuální podíl žadatelů o azyl obdrží každá spolková země následující rok [56].

Nutností také bylo vybudovat více ubytovacích kapacit, které slouží jako přijímací střediska. Těch bylo do konce roku 2016 zřízeno celkem 24 spolu s dalšími 47 pobočkami Federálního úřadu pro migraci a uprchlíky (BAMF). Ubytování pro žadatele o azyl zahrnuje přijímací střediska, kam patří příletová střediska, speciální přijímací střediska a střediska AnKER. Všechny tyto typy přijímacích středisek jsou vstupním bodem pro žadatele o azyl, jelikož zde probíhají veškeré kroky nezbytné k azylovému řízení, včetně lékařského vyšetření, kontroly totožnosti, nezbytných pohovorů a počátečních integračních opatření. Zde jsou žadatelé povinni zůstat po celou dobu azylového procesu, tedy až 18 měsíců. V červnu 2020 byl na webových stránkách BAMF uveden aktuální počet přijímacích středisek, celkem 62. Ubytovací soustavu dále tvoří kolektivní ubytovací střediska a decentralizované ubytování pro osoby, u nichž bylo rozhodnuto o udělení mezinárodní ochrany [56].

Příslušné přijímací zařízení odpovídá za zajištění stravy pro žadatele o azyl. Ti dostávají během svého pobytu věcné dávky na úrovni životního minima, což je v současnosti 354 euro měsíčně (9 200 Kč) a měsíční částku peněz na pokrytí jejich každodenních osobních potřeb, neboli kapesné 135 euro (3 510 Kč). Dávky pro žadatele o azyl jsou poskytovány také v následném ubytování (například v hromadném ubytování, nebo v soukromém bytě). Poté, co osoba obdrží status uprchlíka, má nárok na pravidelné sociální dávky [50].

Součástí základních služeb, poskytovaných azylantům, jsou také integrační programy, které vedou k vzdělání osob ve sféře sociální a jazykové, přičemž získávání jazykových dovedností je hodnoceno jako významné i v oblasti získání práce. Proto je aktivní účast na kurzech kulturní integrace a jazykových kurzech povinná pro všechny, kteří se neprokážou dostatečnou znalostí jazyka [54].

Ze studií vytvářených v roce 2020 k pátému výročí migrační krize vyplývá, že začlenění migrantů do německé společnosti je převážně zdařilé. Příkladem je studie zveřejněná Německým institutem pro výzkum hospodářství (DIW), která uvádí, že v roce 2018 bylo celkem 43 % osob s uznanou mezinárodní ochranou zapojeno do pracovního trhu na různé typy úvazků. To představuje pozitivní nárůst oproti roku 2016, kdy bylo zaměstnaných pouze 14 % uprchlíků. Studie také zmiňuje, že pouze 32 % osob získalo práci, která odpovídá jejich očekávání ve spojitosti s jejich vzděláním a prací v zemi původu, a že vyšší procento zaměstnanosti vykazují muži. Znázorněný kontinuální nárůst zaměstnanosti lze tedy předpokládat i v následujících letech. Ze studie dále vyplývá, že dobře probíhá také integrace dospívajících osob, jelikož ty dle průzkumů mají pocit sounáležitosti s jejich školní komunitou a aktivně se zapojují do mimoškolních programů. Dle vyhodnocení údajů Německého socioekonomického panelu (SOEP) zahrnutého ve výše zmíněné studii také klesají v populaci obavy z integrace. Oproti tomu obavy uprchlíků z xenofobie stále rostou [57].

Kromě otevřených migračních postojů se na německé politické scéně začaly objevovat také strany s protiimigrační politikou. Poprvé od dob nacistického Německa se do spolkového parlamentu dostala krajně pravicová strana, Alternativa pro Německo (AfD), která svůj program postavila na odporu proti přijímání uprchlíků. Politická strana AfD byla založena již v roce 2013 a v současnosti je označována za pravicově populistickou, až extremistickou stranu. Ve svých druhých volbách do Německého spolkového sněmu

(Bundestag) dne 24. září 2017 získala AfD 12,6 % hlasů, čímž se tak stala třetí nejsilnější politickou stranou v Německu, zatímco dvě doposud vládní strany utrpěly dramatické ztráty hlasů [58, 59].

3.5.3 Švédské království

Migrační politika Švédska patří mezi jednu z nejotevřenějších na evropské politické scéně. Přestože v souvislosti s migrační krizí bylo vládou přijato několik opatření k regulaci migrace a azylového procesu, stále se Švédsko řadí mezi státy s liberálním přístupem k cizincům, jehož hlavním cílem je poskytnout pomoc těm, kteří ji potřebují. I proto patří dlouhodobě mezi nejvyhledávanější země migrantů, včetně osob hledajících mezinárodní ochranu. V roce 2015 zde podalo žádost o azyl 162 450 osob, převážně z oblastí Sýrie, Afghánistánu, Iráku nebo Eritrei, což představuje dvojnásobný nárůst počtu žádostí oproti předchozímu roku. Od roku 2015 do roku 2020 byl azyl, doplňková ochrana, či jiná forma mezinárodní ochrany přiznána téměř 150 tisícům žadatelů [44].

V průběhu migrační krize se Švédsko aktivně zapojilo do relokačních mechanismů nastavených EU. V roce 2016 se země zavázala, že v rámci národního programu umožní legální vstup 1 927 syrským uprchlíkům z Turecka, kteří jednoznačně potřebují mezinárodní ochranu, přičemž reálně bylo přemístěno 1 907 osob. V září 2016 vláda potvrdila, že v následujícím roce navýší kapacity národního programu o 1 500 míst na celkových 3 400 osob. Vzhledem k počtu doposud přijatých osob bylo Radou EU rozhodnuto o pozastavení povinnosti Švédska účastnit se na relokačním mechanismu EU do června 2017. Nicméně v druhé polovině roku 2017 bylo z Itálie a Řecka přijato více než 2 500 osob. Od roku 2018 nadále evropské relokační mechanismy neprobíhaly, přesto ve Švédsku byly pro následující roky navýšeny kvóty pro přemístění osob v rámci národního přesídlovacího programu na celkem 5 000 osob za rok [60, 61].

Švédská vláda se zapojovala také do programů na řízení migračních toků v rámci operací Evropského azylového úřadu (EASO) prostřednictvím vyslaných azylových podpůrných týmů určených k zajištění chodu azylového systému dotčených členských států, především Řecka a Itálie [62].

Nastavená vstřícnost migrační politiky vyžadovala v průběhu krize její transformaci, zejména zpřísnění původně štedrých procesů a postupů. Prvním krokem bylo zavedení kontrol na hranicích s Dánskem v prosinci 2015, jelikož právě odtud do země přicházelo nejvíce osob. Dále došlo k reformě azylové a migrační legislativy, kdy první změny byly provedeny v roce 2016. Hlavní krok k usměrnění migračních toků spočíval ve vytvoření nového zákona o účinném solidárním systému přijímání uprchlíků, který vstoupil v platnost 1. března 2016 a který stanovil, že po všech obcích může být požadováno přijímat nově příchozí uprchlíky v souvislosti se situací na trhu práce oproti předchozímu dobrovolnému přijímání. Cílem tohoto opatření bylo zamezit nerovnoměrnému rozmístění osob v zemi. Implementována byla také zrevidovaná směrnice o azylovém řízení, která zahrnovala konkretizaci pravidel pro zamítnutí žádosti o mezinárodní ochranu, především u zjevně neopodstatněných žádostí o azyl, a dále nárok nezletilých žadatelů na právní zastoupení v azylovém řízení. Dne 20. července 2016 vstoupil v platnost nový zákon o dočasných omezeních pro získání povolení k pobytu ve Švédsku, který měl platit do 19. července 2019, ale byl prodloužen o dva roky. Hlavním obsahem tohoto aktu je, že žadatelé o azyl mohou získat pouze dočasná povolení k pobytu na tři roky, osoby požívající doplňkovou ochranu pouze na 13 měsíců. Mimo to bylo dále omezeno právo na sloučení rodiny. V neposlední řadě bylo vládou podepsáno memorandum s Afghánistánem s cílem usnadnit dobrovolné i nucené návraty Afghánců zpět do vlasti [60, 63].

V počátku krize byl jedním z hlavních problémů nedostatek ubytovacích kapacit pro nově příchozí žadatele. Ti jsou během azylového řízení ubytováni bezplatně v přijímacích střediscích, případně se mohou rozhodnout pro samostatné bydlení. Přijímací střediska mají podobu hromadných ubytovacích zařízení, nebo bytů pronajatých Migrační agenturou. Kromě ubytování je Migrační agenturou hrazena také strava a jsou rozdělovány měsíční dávky ve výši přibližně 70 eur (cca 1 800 Kč). V případě, že žadatel disponuje vlastními finančními prostředky, hradí si ubytování i stravu sám. Přijímací střediska jsou určena pouze pro žadatele o azyl a právo na ubytování zaniká v případě udělení povolení k pobytu. V případě zamítnutí žádosti se osoba musí odstěhovat do dne nabytí právní moci rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany. Ubytovaní nabízené Migrační agenturou využilo velké množství příchozích osob, kvůli čemuž bylo v roce 2015 potřeba navýšit kapacity. Ty byly navýšeny na úkor snížení minimálního osobního prostoru osob v zařízení. Osoby ubytované v soukromém bydlení si náklady na ubytování a stravu hradí sami, náleží jim pouze měsíční dávky ve výši přibližně 225 eur (cca 6 000 Kč) [64, 50].

Žadatelům o azyl jsou rovněž nabízeny organizované aktivity, které zahrnují jazykové kurzy, výuku řemesel, či kulturní a komunitní vzdělávání. Cílem těchto aktivit je primárně připravit osoby pro rychlejší a úspěšnější vstup na pracovní trh a zároveň podpořit snadnější integraci do společnosti. Úspěšnost těchto programů lze pozorovat na téměř 67% zaměstnanosti žen a 69% zaměstnanosti mužů, jimž byl udělen azyl. To představuje vyšší hodnoty než celkový podíl zaměstnaných osob narozených v zahraničí [62, 65].

Navzdory těmto příznivým ukazatelům integrace na pracovním trhu z dostupných informací vyplývá, že od roku 2015 došlo k nárůstu počtu případů smrtelného násilí a případů použití střelné zbraně nebo výbušnin, především u osob se zahraničním původem. Ze studie Švédské národní rady pro prevenci

kriminality (Brå) je zřejmý také nárůst hlášených sexuálních deliktů, u kterých je ovšem zmiňována tendence hlásit drobné incidenty častěji než v minulosti. S nárůstem kriminality jsou často spojovány tzv. no-go zóny, které představují citlivé oblasti osídlené z velké části azylanty, případně osobami čekajícími na vyřízení jejich žádosti. Švédská policejní zpráva z roku 2019 identifikovala celkem 60 oblastí po celé zemi, které jsou vystaveny narůstající kriminalitě, nejistotě a sociálním nepokojům, z nichž 20 bylo označeno za no-go zóny. V těchto oblastech je evidována vysoká nezaměstnanost a také vyšší míra kriminality, která je médií či politiky často spojována s nedávnou vlnou migrace. Nárůst zdejší kriminality ovšem není záležitostí pouze osob pocházejících ze zahraničí, výrazný podíl mají také místní gangy, jejichž členové jsou převážně původní obyvatelé Švédska pocházející z chudých rodin, případně s přistěhovaleckými kořeny. Švédské ministerstvo zahraničních věcí také vyvrací zprávy o obavách policie vstupovat do těchto zón a udává, že je tomu právě naopak a že je důrazně dbáno na přítomnost dostatečných sil a prostředků policie, která vymáhá dodržování zákonů a pořádku [66].

Výše zmíněný nárůst kriminality a pověst no-go zón slouží často jako hlavní téma populistických hnutí a politických stran, které jsou i ve Švédsku na vzestupu, navzdory liberální migrační politice. Důkazem toho je nárůst podpory protiimigrační strany Švédských demokratů, která v parlamentních volbách v roce 2018 získala 17,5 % hlasů a stala se tak třetí nejsilnější politickou formací. Tato strana je obecně považována za rasistickou, populistickou stranu, jejíž zakladatelé v minulosti otevřeně souhlasili s ideologií nacismu. Přestože se současní představitelé strany formálně distancují od veškerých forem rasismu, je strana ve švédské politice do jisté míry izolovaná a ochota ostatních stran spolupracovat je minimální. Podpora Švédských demokratů ze strany obyvatelstva ale stále roste, jak vyplývá z průzkumu provedeného institutem Demoskop v roce 2019 [67].

3.6 Fenomén extremismu

Pojem extremismus pochází z latinského slova *extremus*, které v překladu znamená nejvzdálenější, krajní, hraniční. Extremismus a jeho projevy představují multidisciplinární problematiku, díky čemuž se můžeme setkat s větším počtem jeho definic dle potřeby daného oboru. Společenské vědy extremismus definují jako „*souhrnný pojem, který označuje antidemokratické politické síly na okrajích pravo-levého politického spektra*“ [68, s. 17]. V bezpečnostně právních disciplínách lze používat výklad Ministerstva vnitra ČR, který extremismus definuje jako „*vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se proky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém právním pořádku*“ [69, s. 16]. V současnosti je extremismus jedním ze světových fenoménů, kvůli postupnému nárůstu rasového, politického a náboženského násilí či jiných projevů intolerance a nesnášenlivosti, které jsou pro extremismus charakteristické.

Termín extremismus bývá neodbornou veřejností a sdělovacími prostředky často mylně zaměňován za pojem radikalismus, případně terorismus, přestože se nejedná o ekvivalenty. Nevhodné užívání těchto pojmů je způsobeno vyjma nejednotné definice, také obtížně rozpoznatelnou hranicí, kdy jeden jev končí a druhý začíná. Pro účely práce je potřeba vymezit rozdíl mezi těmito pojmy a blíže specifikovat pojem extremismus.

Termín radikální má také původ v latině, ve slově *radix* neboli kořen. Radikalismus samotný spočívá v kritických postojích, jejichž cílem je vyvolat změnu, či zlepšení daných politických poměrů. Radikálové požadují zásadní a nekompromisní řešení, ovšem v mezích zákonnosti a s respektem k platné legislativě. Zde vyvstává hranice s extremismem, jelikož extremisté sice také zastávají vyhraněné postoje vedoucí k odstranění demokratického zřízení

a nastolení fundamentálních demokratických principů, ale pro dosažení svých cílů záměrně překračují zákonné limity a platnou legislativu [68, 69].

Extremismus samotný lze všeobecně rozdělovat na náboženský, národnostní, ekologický a politický, což ale nepředstavuje absolutní výčet všech jeho druhů. Přičemž jednotlivé formy se vzájemně prolínají a mění v závislosti na společensko-politickém vývoji.

Za nejčastěji zmiňovaný a také nejnebezpečnější lze považovat extremismus politický. Jeho podoba spočívá v odmítání politiky státu, včetně jakýchkoliv kompromisních řešení. Představitelé politického extremismu dovedně využívají všechny možnosti, včetně práv a svobod garantovaných demokratickým systémem k jeho destrukci, kdy prostřednictvím legitimního nástroje ve formě zastupitelské demokracie mají často ambice legalizovat extremistické aktivity. Odborná literatura politický extremismus rozděluje na pravicový a levicový, kdy extremistické subjekty jsou umístěny na okrajích politického spektra (viz obrázek 3). Takto striktní rozdělení ale není v současnosti považováno za jednoznačné, jelikož cíle a koncepce jednotlivých stran tohoto pravolevého spektra vykazují známky vzájemné souvislosti, společných znaků a konsekvencí. Nicméně se jedná o rozdělení poměrně rozšířené mezi laickou veřejností a pro potřeby této práce ho lze považovat za přijatelné. Od konce 20. století je za nejvyšší riziko na extremistické scéně považován pravicový extremismus, vzhledem k současné nejednotnosti a nízké atraktivnosti levicové extremistické scény. Nicméně významnost politického extremismu neubírá na pozornosti věnované ostatním formám, které je také potřeba monitorovat a potírat [69, 70].

Ultralevice			Ultrapravaice	
Levicový extremismus	Levicový radikalismus	Demokratický střed	Pravicový radikalismus	Pravicový extremismus
Ústavně-konformní spektrum, definované demokratickým řádem				

Obrázek 3 Rozložení politického spektra [69]

3.7 Pravicový extremismus

Hlavní myšlenkou pravicového extremismu je nerovnost mezi jednotlivými lidskými rasami, etnickými skupinami či náboženstvími vycházející z pocitu nadřazenosti a averze vůči jakýmkoliv odlišnostem. Tyto kvalitativní rozdíly v rámci populace jednoznačně a úmyslně popírají principy lidské rovnosti a upírají tak vybraným vrstvám obyvatelstva jejich práva. Ideologie nadřazené rasy je užívána jako zdroj legitimacy pro budování silného totalitního státu namísto demokracie.

Extremismus nepředstavuje rigidní jev, k jeho vývoji dochází spolu s vývojem společnosti, technologií a dalších faktorů. Pravicoví extremisté pružně reagují na změny a přizpůsobují se poptávce, jak bylo patrné například v průběhu migrační krize. O adaptabilitě svědčí také přesun valné části aktivit do virtuálního prostředí za účelem realizace svých cílů či působení pravicových uskupení v politické sféře [69].

Mezi charakteristické znaky této ideologie se řadí primárně prosazování vůdcovského principu neboli tzv. kultu vůdčí osobnosti, kdy postavení vůdce je zde nezpochybnitelné. Charismatická a zároveň autoritativní osobnost

představuje samotnou podstatu ideologie, její myšlenky jsou přijímány nekriticky a výroky akceptovány jako nezpochybnitelná pravda. Vůdčí osobnosti totalitních ideologií jsou často vnímány jako jeden ze symbolů, jemuž je věnována bezpodmínečná loajalita a úcta. Kromě autoritářství jsou za další znaky považovány také kult mládí a síly, atribut společného nepřítele či mesianismus definovaný jako přesvědčení o vlastní schopnosti spasit národ či skupinu [69, 71, 72].

3.7.1 Formy a strategie současného pravicového extremismu

V rámci střední a západní Evropy se lze aktuálně setkat především s neonacistickými a neofašistickými subjekty, které mají původ v totalitních ideologiích první poloviny 20. století, tedy nacismu a fašismu. Ty jsou často považovány za totožné, případně je nacismus mylně vykládán jako radikální forma fašismu. Vzhledem k podobnosti jejich projevů je pochopitelné, že často dochází k jejich záměně. Obě ideologie disponují signifikantními znaky, jako je odmítání myšlenek rovnosti, vůdcovský princip, manipulativní a intenzivní propaganda, militarismus či kult síly a společného nepřítele. Současné skupiny a hnutí často kombinují atributy z obou forem pravicového extremismu, čímž ztěžují jejich zařaditelnost. Přesto je nezbytné vnímat rozdíly, aby bylo možné jednotlivé subjekty správně hodnotit, případně předcházet dopadům jejich činnosti [68, 69].

Neofašismus vychází z ideologie italského fašismu, jehož hlavním atributem byl stát a jeho totalitní organizace. V rámci ideologické struktury byl občan bezmezně oddán státu a jeho aparátu, přičemž občanská poslušnost je zde fundamentálním prvkem společnosti. V podřadném postavení je patrný princip vůdce, který představuje pouze prostředek k zajištění chodu adorovaného státu. Typická pro fašismus je agresivní a invazivní politika. Součástí neofašistické struktury jsou prvky korporativismu, kdy je společnost organizovaná

v jednotlivých korporacích (odborech), které mají zajistit překonání rozštěpenosti politické scény. Neofašistická hnutí dále propagují hierarchicky organizovanou a etnicky čistou společnost, spadající pod autoritativní mocenskou strukturu. Výrazný rozdíl oproti nacismu je v otázce antisemitismu, na kterou fašismus neklade tak velký důraz [69].

Soudobý **neonacismus** vychází ze základů německého nacismu, z nějž také přebírá základní hodnoty. Nacismus jako takový je primárně orientovaný na rasové otázky, kdy podstatu této ideologie tvoří víra v nadřazenost árijské rasy. S tím souvisejí historické pokusy o odstranění podřadných ras v rámci rasového konfliktu. Mezi další body nacistické ideologie patří antikomunismus, antisemitismus, liberalismus či odmítání demokracie. Snahy neonacistů pak spočívají v rehabilitaci původních nacistických myšlenek, včetně proklamování historického revizionismu v případě holocaustu a židovské otázky. Jednotlivé skupiny a hnutí kromě přejímání nacistických doktrín také inklinují k uctívání významných dat a událostí (Křišťálová noc, narození a smrt A. Hitlera), při jejichž příležitosti pořádají demonstrace nebo jiná setkání. Součástí těchto událostí je často páchání násilí proti cizincům, menšinám, azylantům či jiným neuznávaným skupinám. Program neonacistických hnutí zahrnuje také odmítání společenských jevů označovaných jako „zvrácené“, mezi které patří například narkomanie či homosexualita. Neonacistický směr je doménou převážně mladé generace, na kterou jsou také cíleny náborové a propagační činnosti. Představitelé neonacistického spektra vytvářejí malé sociální skupiny, pro které je charakteristický osobní kontakt a které mezi sebou vyvíjejí intenzivní vazby dlouhodobé povahy [69, 73].

Přestože extremismus je definován přesahováním legislativních hranic i zde je patrné polarizované spektrum, jehož jeden konec tvoří zastánci legální taktiky, zatímco opozice funguje v ilegálním prostředí, často se sklony k používání či

adoraci násilí. Význam legalitě a profesionalitě postupů přikládá především oficiální extrémně pravicová politická reprezentace, která oslovuje širší veřejnost. Účast na politické scéně patří mezi trendy současných krajně pravicových hnutí, jejichž mobilizace proběhla ve velké míře v souvislosti s migrační krizí. Přestože se jedná spíše o strany a hnutí označované jako nacionalistické, či populistické než o samotné neonacisty, je důležité nezapomínat, že „*pro neonacismus je typické zakrývat své vlastní postoje za maskou neofašismu nebo neonacionalismu*“ [69, s. 142].

Od polarizace struktur pravicových extremistů se odvíjí podoby dosahování jejich cílů. Kromě výše zmíněných legálních způsobů, prostřednictvím zvolených politických zástupců v demokratických volbách, existují i způsoby nelegální. Sem patří různé formy převratů, revolucí či pučů, včetně subversivní kampaně vedené proti státu, skupině nepřátel či jinému hnutí, kdy převzetí moci nemusí být vždy primární pohnutkou těchto aktivit [74].

3.7.2 Strategie soudobého pravicového extremismus

Klíčová témata a proklamované strategie k dosažení stanovených cílů vycházejí z původních ideologií, avšak jsou přizpůsobeny aktuálním sociálním problémům. Zároveň jsou směrem k veřejnosti prezentovány ve společensky přijatelné formě s cílem neodkrývat podstatu přesvědčení a motivace pravicových extremistů. To se ovšem netýká vnitřních organizačních struktur, kde jsou otevřeně prezentována nejen závadná témata, ale také zde dochází k nežádoucí činnosti. Hlavní tematika extremistů často obsahuje otázky tzv. zranitelných skupin osob, kam patří zejména Židé, Romové, či národností a sexuální menšiny. Negativní postoj je dále směřován vůči názorovým oponentům, vládě a státnímu zřízení. V současné době byl zaznamenán také nárůst islamofobních projevů a protiuprchlických témat [70, 75].

Kritika vlády, politických elit a systému poukazuje na údajnou devastaci sociální, kulturní i ekonomické sféry, z čehož jsou primárně viněni představitelé kapitalistického, demokratického státního zřízení. Zkreslený popis ekonomické nestability, veřejných rozpočtů a dopadů angažovanosti v mezinárodních organizacích přitahuje primárně nespokojenou vrstvu obyvatelstva. Pravicoví extremisté zde zdůrazňují budoucí negativní, až tragický vývoj společnosti, který označují za selhání současného systému. Dezinterpretační je také výklad základních práv a povinností. S touto tematikou souvisí mimo jiné napadání a osočování bezpečnostních složek, s akcentem na brutalitu a nezákonnost postupů jejich příslušníků, včetně vyobrazování extremistických vězňů jako tzv. politických vězňů [69].

Rasová nesnášenlivost a diskriminace představují tradiční témata pravicového extremismu. Rasismus je podmíněn neměnností rozdílů mezi jednotlivými rasami, které jsou vrozené a projevuje se různými formami diskriminace, útlaku či agrese. Současný rasismus více než na biologické rozdíly apeluje na kulturní a náboženské zvyklosti, s čímž jsou úzce spjaty projevy **xenofobie** neboli strachu z neznámého. Tradiční je absolutní odmítání multikulturalismu založené na odmítání míšení ras. Již dlouhodobě je stěžejní tematikou vymezování se vůči Romům, což je zapříčiněno především jejich stigmatizací. Na jedné straně jsou Romové plošně považováni za nezaměstnanou skupinu zneužívající sociální dávky, na druhé straně je potřeba připustit, že jejich nízká úroveň integrace působí převážně v regionech se silnou romskou populací reálné problémy. Pravicoví extremisté často netolerantní postoje vykládají jako vlastenectví a národní hrdost na tradice a odkazy původní společnosti [69].

Antisemitismus neboli nenávisť k Židům je starší než nacistická ideologie, kdy její původ lze dohledat až do starověku. Důvodem této iracionální nenávisti jsou domněnky o spiknutí Židů proti bílé rase. Antisemitismus je označován jako

latentní jev a nebývá častým tématem manipulačních debat. Přesto se ve společnosti vyskytuje a jeho projevy spočívají spíše v praktické manifestaci. Útoky na židovské symboly, místa nebo komunity mají charakter od verbálních projevů až po násilné. Častým rysem je také popírání holocaustu a zlehčování jeho dopadů, kdy vytváření konspiračních textů může silně ovlivnit neznalé jedince [69].

Protiimigrantské a islamofobní postoje se staly v poslední době jedním z častých motivů pravicových extremistů v rámci celé Evropy. K nárůstu popularity těchto postojů jistě pomohly četné útoky a aktivity islámských teroristických organizací či radikalizovaných jedinců na území evropských států. Islámský terorismus byl následně využit jako nástroj pro šíření islamofobie a předsudků vůči odlišným kulturám a náboženstvím, které jsou pravicovými extremisty označovány jako hrozba pro evropskou civilizaci. Démonizace a šíření iracionálního strachu z uprchlíků či muslimů byly patrné také na úrovni politických stran a hnutí v celé Evropské unii, které lze ovšem spíše než jako extremistické označit jako populistické, se schopností rozdělovat společnost a podryvat důvěru v demokratické instituce. Tento trend je však vázaný na mobilizační potenciál migračních témat, který je nyní na ústupu [69, 76].

3.7.3 Podporovatelé a stoupenci

Ideologie pravicového extremismu reflektuje soudobý kontext událostí a cílí na různé skupiny obyvatelstva. Výborní řečníci skrývající často rasistické a xenofobní postoje za pečlivě volená slova, jejichž prostřednictvím zdůrazňují dramatickou situaci a neschopnost státu postarat se o své občany. Prostřednictvím aktuálních témat rezonujících společností, jež jsou podávaná s mírou dezinformací, zneužívají lidské neznalosti a ovlivňují tak skupiny obyvatelstva napříč věkovými i sociálními vrstvami [69].

Obecně platí, že k extremistickým skupinám a hnutím inklinují více mladí lidé ve věku 20-29 let. Ze sociologického hlediska je tato skupina osob obecně více kritická ke společnosti a konvencím, což s touhou po uznání a pozornosti vyvolává potřebu příslušnosti ke skupině vrstevníků, bez ohledu na míru závadnosti programu dané skupiny. Přitahující je také černobílé vidění světa, které zkušení extremističtí rétoři nabízejí formou jednoduchých hesel a sloganů. Ideologické přesvědčení zde nepředstavuje vždy hlavní důvod jejich angažovanosti. Často se jedná pouze o potřebu odlišovat se od svých rodičů, nechat za sebe rozhodovat skupinu či zažít adrenalin. Z této věkové skupiny osob nejčastěji pocházejí pachatelé trestné činnosti s extremistickým podtextem, jimiž jsou častěji muži, které kromě nízkého věku spojuje také míra sociální narušenosti, nízké vzdělání a nízké příjmy. Skupiny nezralých, málo úspěšných, mladých mužů směřují veškerou svoji životní frustraci do budování skupinové identity podpořené uniformitou, militarismem a inklinací k maskulinním projevům síly [69].

Pravicový extremismus není ale doménou pouze mužů, nýbrž i významného počtu žen. Jedná se relativně moderní trend, kdy hlavním tématem žen je archetyp původní rodiny, ve které samy zastávají roli příkladné matky a podporující manželky [69].

Extremistickou základnu v dnešní době často rozšiřují také osoby ve věku 30-39 let, u nichž je ideologický základ silnější než u mladší generace. Jedná se převážně o osoby s nižším vzděláním a středním až nižším sociálním statusem. Jejich inklinace k ideologii vychází z neinformovanosti a společenského chaosu, který je navíc podporován soudobým nárůstem populismu a šířením modifikovaných informací. Vliv a důsledky působení těchto osob na extremistické scéně mohou mít intenzivnější a dalekosáhlejší dopady na společnost [69].

3.7.4 Pravicová extremistická symbolika

Uznávání a nošení symbolů patří historicky k různým směrům a ideologiím. Významy jednotlivých symbolů charakterizují příslušnost jednotlivce k nějaké skupině, myšlenku či přesvědčení. Kult symboliky provází společnost téměř od jejího počátku. Výrazný byl zejména v průběhu druhé světové války, kdy se oblíbenými staly runy a díky druhé světové válce se svastika neboli hákový kříž stala nejrozšířenější runou současnosti. Užívání symbolů, včetně run, převzaly i současné extremistické organizace [77].

Veřejné užívání extremistických symbolů bylo více rozšířeno v 90. letech 20. století, vlivem rozvolnění politické situace po ukončení studené války. V posledních letech nastal útlum v jejich šíření a užívání způsobený legislativní úpravou většiny evropských států, které zobrazování nacistické symboliky klasifikovaly jako nelegální. Tento stav vyvolal potřebu modifikace symbolů, aby nebyly pro nezasvěcené osoby na první pohled přiřaditelné ke konkrétní ideologii [69].

Kromě základních historických symbolů se tedy součástí neonacistické a neofašistické ideologie stala symbolika:

- **Barev** – primární jsou barvy nacistického Německa, tedy bílá, červená a černá, kdy bílá symbolizuje čistotu rasy, červená krev a revoluci, zatímco černá rasistickou nenávist.
- **Čísel** – konkrétní čísla představují odkazy na jednotlivá písmena abecedy, která dávají dohromady iniciály významných osob, většinou vůdců, anebo odkazují na jiné znaky, jako jsou pozdravy a hesla. Příkladem je číslice 18, která symbolizuje Adolfa Hitlera, nebo číslice 28 označující zakázanou neonacistickou organizaci Blood & Honour [78].

Mimo výše zmíněné barvy a čísla se využívají také hesla, zkratky (Rahowa - Racial Holy War), hudba či zvuky, oděvní značky (dříve Lonsdale, Everlast, Thor Steinar) nebo pozdravy [78].

Za společný znak sympatizantů s krajní pravíci byla považována také vizuální úprava osob, pro něž byly typické oholené hlavy, kožené bundy nebo vysoké boty. Ovšem přiřazování osob k ideologii pravicového extremismu na základně vzhledu je v dnešní době již mírně přežitá a velká část neonacistů raději zůstává na první pohled nepoznána. Stále častěji inklinují k tzv. skryté symbolice, kdy jednotlivé společné znaky jsou nošeny formou méně nápadných doplňků na oblečení či kůži.

3.7.5 Propagační metody

Rezistence extremistických skupin je závislá na získávání nových podporovatelů, rozšiřování členské základny a vlivu ve společnosti. K tomu slouží propracovaná propagační činnost určená k ovlivňování postojů osob a k jejich přesvědčení o správnosti předkládané myšlenky. Je obecně známo, že ovlivňování osob je snazší v případě komplikované sociální či politické situace v době nestability a nejistoty. Této skutečnosti si jsou vědomi také propagátoři extremistických ideologií, kteří výše zmíněné situace využívají ke svému prospěchu. Propaganda pravicových extremistů je často lživá a manipulativní. Vytváří v lidech pocit, že jsou obětí státu, systému či jiného nepřítele, který se stává viníkem všech jejich křivd a kterého je potřeba potrestat či odstranit bez jakýchkoliv pochyb [69].

Prvním krokem v rámci propagandy je oslovení jednotlivců prostřednictvím proklamovaných strategií a koncepcí. Následný nábor členů pak může probíhat v rovině osobní i virtuální. Upřednostňován je přístup osobní, kdy dochází k pořádání veřejných akcí jako jsou demonstrace či koncerty. Další náborová

činnost zahrnuje výrobu a distribuci propagačních předmětů, včetně letáků a časopisů, nebo webových stránek. Ve sféře virtuální hrají roli sociální sítě, které umožňují kontakt jednotlivce se skupinou a webové portály sdílející tematická hesla, znaky a výzvy [69].

Jelikož přístup neonacistů a obdobných ideologií do běžného mediálního prostoru je omezený, ne-li nemožný, stala se jejich doménou internetová platforma. Ta včetně utváření a kontroly vlastního obrazu umožňuje také nadnárodní rovinu šíření a přejímání ideologie. V rámci internetu se lze s extremismem setkat nejčastěji na webových stránkách jednotlivých hnutí, sociálních sítí, osobních blozích, nebo v rámci sdílených videí, či textů. Známou neonacistickou webovou stránkou je například Stromfront.org, která se prezentuje jako komunita rasových realistů a idealistů [69, 79].

Nicméně rétorika a postoje stran v rámci propagace jsou odlišné od samotné podstaty neonacistické ideologie a podhoubí činnosti těchto organizací. Důvodem je již zmíněná nízká přitažlivost, až averze vyvolaná historickými událostmi.

3.7.6 Nelegální činnosti pravicových extremistů

Jednoznačné označení činností jako aktů pravicového extremismu vyžaduje hodnocení z více úhlů pohledu spolu se zasazením do vzájemných kontextů. Charakter trestné činnosti s extremistickým podtextem může mít formu násilných, verbálních či grafických činů mířených proti osobám, majetku, vyznání a dalším. Může být také kombinací všech těchto forem. Protiprávní jednání motivované či ovlivněné extremistickou ideologií lze dle profesora Mareše označit také pojmem „*trestné činy z nenávisti*“ [80, s. 67]. Jednotlivé akty těchto trestných činů nejčastěji zahrnují obecné ohrožení, násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci, podněcování k nenávisti, hanobení národa, vražda, ublížení na

zdraví, omezování osobní svobody, poškození cizí věci, genocidium či jeho popírání aj. Pachateli těchto násilných trestných činů z nenávisti bývají často skupiny zahrnující dva a více jedinců [80].

Verbální trestná činnost spočívá v provolávání hesel, slovních urážkách či útocích na příslušníky odlišných skupin, včetně zástupců bezpečnostních složek. Řadí se sem také pronášení projevů v rámci propagace myšlenek rasismu, xenofobie, včetně veřejného sdílení dezinformací a poplašných zpráv [80].

Zveřejňování, rozmnožování a distribuce závadných textů, symbolů nebo plakátů prezentujících šíření nenávisti a podněcování zášti k odlišným minoritám se řadí mezi grafickou trestnou činnost. Publikovaná díla jsou často dehonestující či diskriminující [80].

Majoritní část těchto aktů se aktuálně odehrává v internetovém rozhraní, především v rámci konspiračních webů a veřejných diskusí. Spadá to tedy do kategorie informační kriminality neboli kyberkriminality. V internetovém prostředí platí, že autor závadného příspěvku nese vždy veškerou zodpovědnost za jeho publikaci, přičemž hranice mezi nepromyšlenými příspěvky pod rouškou anonymity a skutečnou nesnášenlivostí je velmi tenká [69, 81, 82].

Právě internetový extremismus představuje problém pro mezinárodní společenství, kvůli jeho nejednotné úpravě v různých státech. Ačkoliv valná část zemí nachází konsenzus ve většině otázek ohledně protiprávního jednání na internetu, extremistická činnost je výjimkou a odlišný přístup jednotlivých států vytváří právní dvojznačnost, čímž ztěžuje regulaci extremismu v kyberprostoru. S tím souvisí složitosti při jeho potlačování, kdy velká část závadných webů má poskytovatele v zahraničí a v případě, že nedojde ke shodě mezi státy, neexistuje žádný právní nástroj pro odstranění závadného obsahu. Lze provést pouze jeho

geografickou blokadou, která zamezí přístupu k danému serveru v rámci jednoho státu [81, 83].

3.8 Legislativní a institucionální boj proti extremismu v ČR

Aktivita extremistů má potenciál narušit bezpečnost obyvatelstva, stejně jako ohrozit důležité hodnoty a funkce státu. Právě zajištění bezpečnosti svých občanů je prvořadým cílem každého státu, což v českém právním řádu vyjadřuje ústavní zákon 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Mezi fundamentální legislativní prameny v oblasti bezpečnosti patří dále Listina základních práv a svobod, včetně Listiny základních práv Evropské unie, která v čl. 6 stanoví, že „každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost“ [84].

Samotný pojem extremismus v českém právním řádu není přímo zakotven. Jeho projevy ovšem často překračují zákonný rámec a jsou označovány za trestné činy s extremistickým podtextem. Ty jsou následně upravovány právními normami, především zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem, který dále stanovuje jejich postih. Problematika extremismu je okrajově zahrnuta také v několika strategických dokumentech, včetně *Auditů národní bezpečnosti* z roku 2016 nebo *Bezpečnostní strategie ČR* z roku 2015, která oblast potlačování projevů a příčin extremismu řadí mezi další významné zájmy. Strategie v rámci bezpečnostních hrozeb zmiňuje také extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí [85].

Mezi stěžejní dokumenty v této oblasti patří *Zprávy o extremismu*, které každoročně vydává Ministerstvo vnitra ČR a ve kterých jsou obsaženy informace o stavu, vývoji a projevech extremismu, rasismu a xenofobie na území České republiky. Druhým významným dokumentem je *Koncepce boje proti extremismu*, jejímž cílem je zmírnit činnost extremistických uskupení a nastavit jasnou hranici

mezi nenávistnou propagandou a kriminální činností za účelem dlouhodobé ochrany demokratických principů.

Nezastupitelnou roli v protiextremistické politice sehrává Ministerstvo vnitra ČR (MV ČR), které je ústředním orgánem státní správy v oblasti koordinace této problematiky. Plnění úkolů MV ČR na poli bezpečnosti státu a vnitřního pořádku spadá mezi hlavní činnosti Police ČR (PČR), jakožto ozbrojeného sboru podřízeného Ministerstvu vnitra ČR. Úspěšnost v boji proti tomuto fenoménu je ovšem podmíněna efektivním systémem spolupráce jednotlivých úrovní zahrnujících mezipřesortní politickou sféru, bezpečnostní sbory a složky, nevládní organizace a vyškolené specialisty, kteří budou schopni včasné a pružně reagovat na případné změny trendů a nastavovat obecná pravidla, včetně vytváření účinných strategických koncepcí [69].

Věcným gestorem podílejícím se na stanovování střednědobých a dlouhodobých cílů je odbor bezpečnostní politiky, zřízený v rámci MV ČR. Mezi jeho hlavní úkoly mimo jiné patří vytváření metodiky a postupů v boji proti extremismu, včetně poskytování vyjádření k legislativním otázkám kladeným v souvislosti s extremisticky motivovanými činy. Odbor bezpečnostní politiky klade důraz na mezinárodní spolupráci, vzhledem k celosvětovému dosahu extremismu. Jelikož je zde klíčová včasná výměna relevantních informací, plní odbor funkci národního kontaktního bodu pro zahraniční a nadnárodní organizace. Z mezinárodních institucí se problematikou extremismu zabývá například Agentura pro základní práva, v rámci Evropské unie, Úřad pro demokratické instituce a lidská práva spadající pod Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Organizace spojených národů nebo Pracovní skupina zemí V4 a Rakouska pro boj s extremismem [69].

Kromě legislativní úpravy a zapojení represivních složek má nezastupitelný význam i koncept koordinované a cílené prevence. Pro efektivnost preventivních činností je vedena vzájemná spolupráce mezi státní správou a samosprávou, stejně jako mezi nevládními organizacemi, pedagogy a samotným obyvatelstvem. Cílem preventivních opatření je nejen omezit šíření extremismu a ideologií, ale také předcházet faktorům a stavům, které nutí osoby hledat podporu a pochopení v těchto organizacích. Jako jeden ze způsobů prevence se nabízí včasné a udržitelné řešení složitých společenských otázek, které mají schopnost polarizovat společnost na lokální či státní úrovni. Vliv na zmírnění inklinace k ideologiím má mimo jiné dostatečná edukace v oblasti historie, základů společenských věd a získání povědomí ohledně reálného podhoubí těchto extremistických organizací a jejich činností. Dle aktuálně platných teorií je člověk orientovaný v problematice hůře manipulovatelný podmanivou rétorikou a je schopen racionálně posuzovat a zpracovávat předkládané informace na základě vlastních znalostí [69, 86].

4 METODIKA

Teoretická část práce je zpracována na základě informací získaných formou rešerše ze zdrojů sekundární provenience (periodika, knihy, články). Pro testování hypotéz a zpracování praktické části byla použita metoda analýzy dat, metoda komparace a v neposlední řadě SWOT analýza.

- **Analýza dat**

Metoda analýzy dat spočívá v rozložení celku na vybrané elementární části, jejichž vlastnosti jsou následně identifikovány a zkoumány za účelem zjištění jejich podstaty či zákonností. Veškeré údaje jsou získávány z veřejně dostupných zdrojů a databází, což umožňuje následnou zpětnou kontrolu výstupů práce, případně rozšíření o další pozorované subjekty. Data byla shromážděna primárně z výročních zpráv hodnocených států, z databáze Organizace pro bezpečnost a spolupráce v Evropě (OBSE) a z údajů Eurostatu.

Databáze trestných činů z nenávisti, označovaných jako „hate crimes“, je vedena OBSE, Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR). Získává údaje na základě pravidelných zpráv od členských států OBSE, občanských sdružení a nevládních neziskových organizací. Zahrnuje trestné činy z nenávisti, které musí splňovat kritérium trestného činu a kritérium činů motivovaných předsudky vůči konkrétním skupinám osob. Kromě počtu jednotlivých trestných činů jsou zde zahrnuty také počty stíhaných či odsouzených osob a jednotlivé skupiny, vůči kterým jsou hate crimes páčány [2].

Zpráva o extremismu na území ČR je vydávána každoročně Ministerstvem vnitra ČR, Odborem bezpečnostní politiky a zahrnuje statistiky poskytované primárně PČR. Jelikož zde není specifikován konkrétní počet trestných činů s pravicově extremistickým podtextem, ale pouze počet všech extremistických

činů, byl jejich výběr proveden na základě paragrafů, jež se přímo vztahují k ideologii a podstatě pravicového extremismu [87].

Výroční zpráva o ochraně ústavy, fakta a trendy je vydávána každoročně Federálním ministerstvem vnitra a zahrnuje mimo jiné informace o činnosti krajně pravicových skupin v Německu. Součástí zprávy ovšem nejsou informace o počtu stíhaných či odsouzených osob, vzhledem k decentralizovaným postupům při sběru dat na úrovni jednotlivých spolkových zemí. Proto k jejich získání byly využity informace z dokumentu **Spravedlnost stíhání** vydávaného každoročně Federálním statistickým úřadem (Destatis), který vede statistiku o kategorii trestných činů označovaných jako „Volksverhetzung“. Podstatou „Volksverhetzung“ je podněcování k nenávisti a násilí proti skupinám obyvatelstva a v popírání holocaustu, což také explicitně náleží do projevů pravicového extremismu a osoby za ně stíhané jsou tedy zahrnuty ve zpracovaných statistikách [88, 89].

Zločin z nenávisti (Hatbrott), Statistiky trestných činů hlášené policií s identifikovanými motivy trestných činů z nenávisti jsou pravidelně vydávané Švédskou národní radou pro prevenci kriminality (Brå) na základě policejních zpráv. Od roku 2017 jsou statistiky kriminality zveřejňovány každé dva roky, díky čemuž nebylo možné evidovat události v roce 2017 [90].

Vzhledem k diferenciovaným metodikám při sběru, zpracování a publikování informací a dat na úrovni jednotlivých států nelze zjištěné hodnoty považovat za absolutní, nýbrž pouze za reflektující vývoj trendu.

Součástí analýzy dat je také **obsahová analýza**, která představuje způsob pro zjištění salience tématu *migrace* v rámci politických stran kandidujících do národních parlamentů. Volební programy představují oficiální stanovisko politické strany a zároveň jsou relativně snadno dostupné, což spolu s možností

opakovaného kódování dokumentu představuje výhody této metody. Kódování spočívá v rozdělení dokumentu na jednotlivé analytické celky (nejčastěji věty) a v jejich následném zakódování podle kódovacího schématu výzkumné skupiny Comparative Manifesto Project (CMP). Dané schéma obsahuje sedm tematických oblastí, které zahrnují oblasti: *zahraniční vztahy, svoboda a demokracie, politický systém, ekonomika, blahobyt a kvalita života, společenské uspořádání a sociální skupiny*. Ty dále pokrývají 56 podkategorií neboli indexových hodnot. Zahrnutá témata vypovídají o své důležitosti jak pozitivním, tak negativním vyzněním. Tedy i pokud se strana k něčemu vyjadřuje negativně, lze tvrdit, že je to téma pro stranu důležité. V případě že nelze analytický celek přiřadit do definovaných kategorií, je kódován kódem 000 a označen jako výrok „bez obsahu“ [91].

V analytické části je u všech témat a jejich indexových hodnot formou tabulek znázorněna četnost jejich výskytu a procentuální zastoupení. Interpretace datové matice indexových hodnot je pro účely analýzy zaměřena na čtyři kódy s obsahem imigrace a multikulturalismu, ve kterých jsou pro větší přehlednost zahrnuty jejich podkategorie.

- Kód 601 Národní způsob života: pozitivní (imigrace: negativní)
- Kód 602 Národní způsob života: negativní (imigrace: pozitivní)
- Kód 607 Multikulturalismus: pozitivní
- Kód 608 Multikulturalismus: negativní

Z databáze CMP byly vybrány také politické strany, identifikované jako nacionalistické, až krajně pravicové, které dosáhly určitého procentuálního zisku v posledních třech parlamentních volbách.

Pro standardizaci sběru a následného systematického vyhodnocení dat byly použity tři teoretické indikátory, které odrážejí výzkumný cíl a které poskytují uspořádaný přehled informací pro potřeby komparace.

- 1) Souvislost mezi přílivem uprchlíků a projevy pravicového extremismu.
- 2) Souvislost mezi protiimigrační rétorikou krajně pravicových politických stran a jejich volebním úspěchem.
- 3) Vývoj počtu stíhaných osob za nenávistné činy v souvislosti s platnou protiextremistickou legislativou.

- **Metoda komparace**

Pro porovnání byly vybrány státy Česká republika, Švédské království a Spolková republika Německo. Důvodem výběru byly signifikantní znaky mezi Německem a Švédskem, jako je migrační a sociální politika, vysoký počet přijatých uprchlíků nebo aktivní působení v oblasti migrační krize. Opačnou stranu reprezentuje ČR, vzhledem k relativně nízkému počtu přijatých uprchlíků a pasivnímu, až negativnímu přístupu k migrační politice EU.

Komparace zájmových států bude vycházet z empirických důkazů shromážděných metodou analýzy. Bude zde vytvořena přehledná tabulka obsahující soubor výzkumných otázek položených napříč všemi hodnocenými státy a následné strukturalizované odpovědi ANO/NE. To umožní odvození adekvátních závěrů a jejich případnou replikaci či rozšíření na další státy.

- **SWOT analýza**

Závěrečnou částí je SWOT analýza, jejímž cílem je rozbor a zhodnocení vnitřního i vnějšího prostředí, které může ovlivňovat stabilitu analyzovaných prvků. Zkratka SWOT pochází z anglických slov Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (silné a slabé stránky, příležitosti, hrozby).

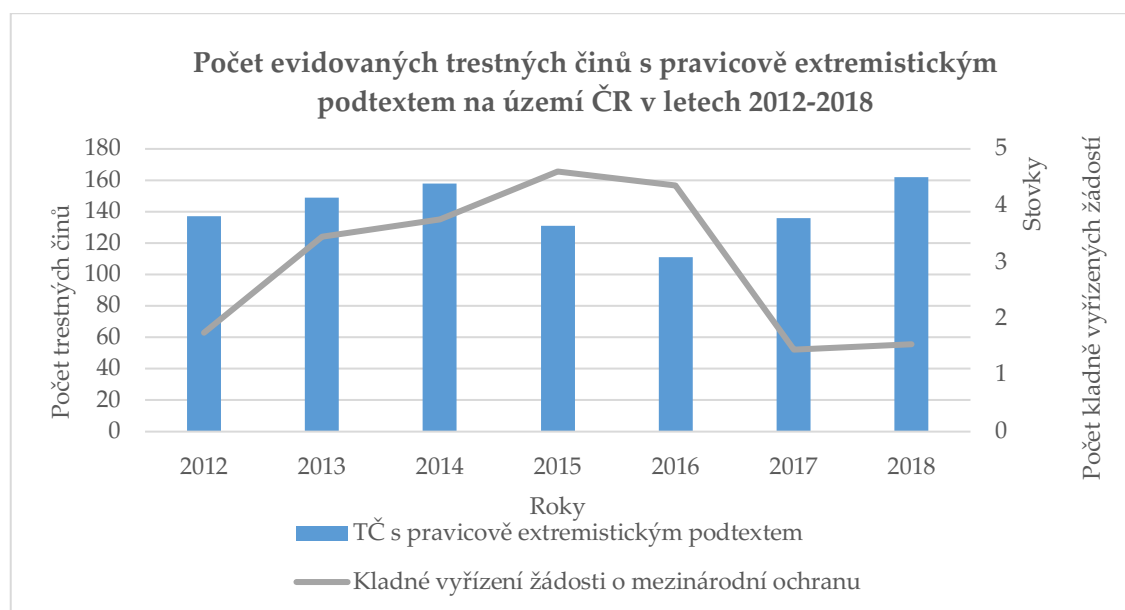
5 VÝSLEDKY

5.1 Datová analýza

Zde bude prezentováno grafické zobrazení trendů vztahujících se ke stanoveným indikátorům v letech 2012-2018, což poskytne uspořádaný přehled informací pro potřeby následné komparace.

5.1.1 Česká republika

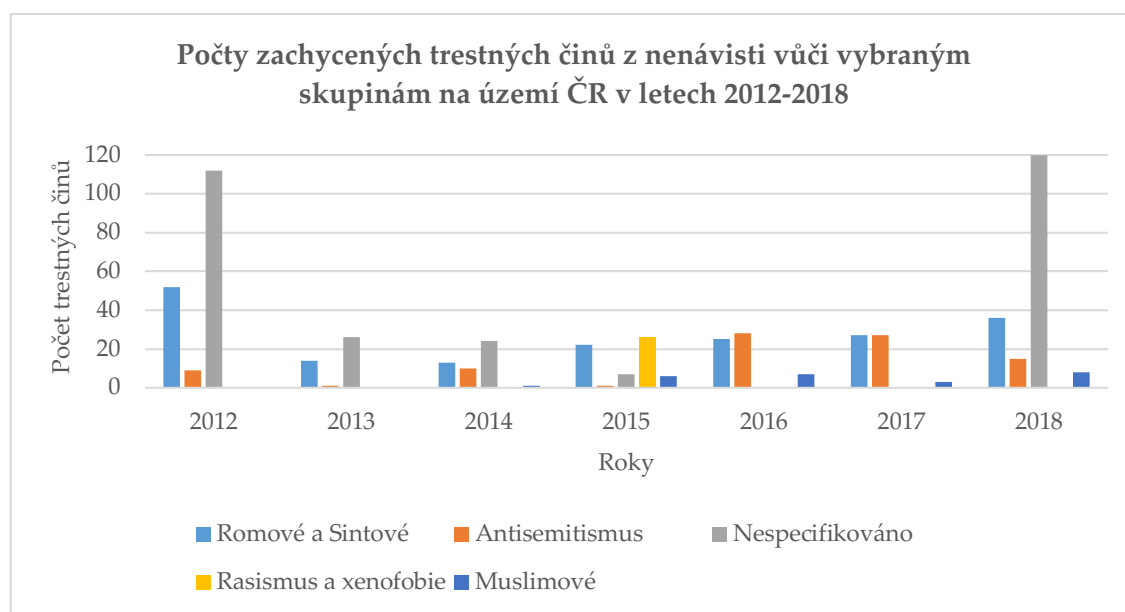
- **Souvislost mezi přílivem uprchlíků a projevy pravicového extremismu**

Obrázek 4 Celkový počet evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem na území ČR v letech 2012-2018 v porovnání s celkovým počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu [zdroj vlastní]

Obrázek 4 zobrazuje potenciální relaci mezi počtem evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem a počtem osob, jimž byl přiznán status uprchlíka, doplňkové či dočasné ochrany nebo povolení k pobytu z humanitárních důvodů. Z grafu je zřejmá klesající tendence trestných činů v letech 2015 a 2016. Oproti tomu konstantně rostoucí trend představuje počet

udělených povolení k pobytu od roku 2012 až do roku 2015, kdy je viditelná jeho kulminace označována jako „uprchlická krize“. Právě v roce 2015 dosáhl počet přijatých osob svého maxima ve sledovaném období, tedy 460 kladně vyřízených žádostí. Naopak od roku 2016 lze pozorovat klesající tendenci kladných rozhodnutí, ale znatelný nárůst pravicových činů.

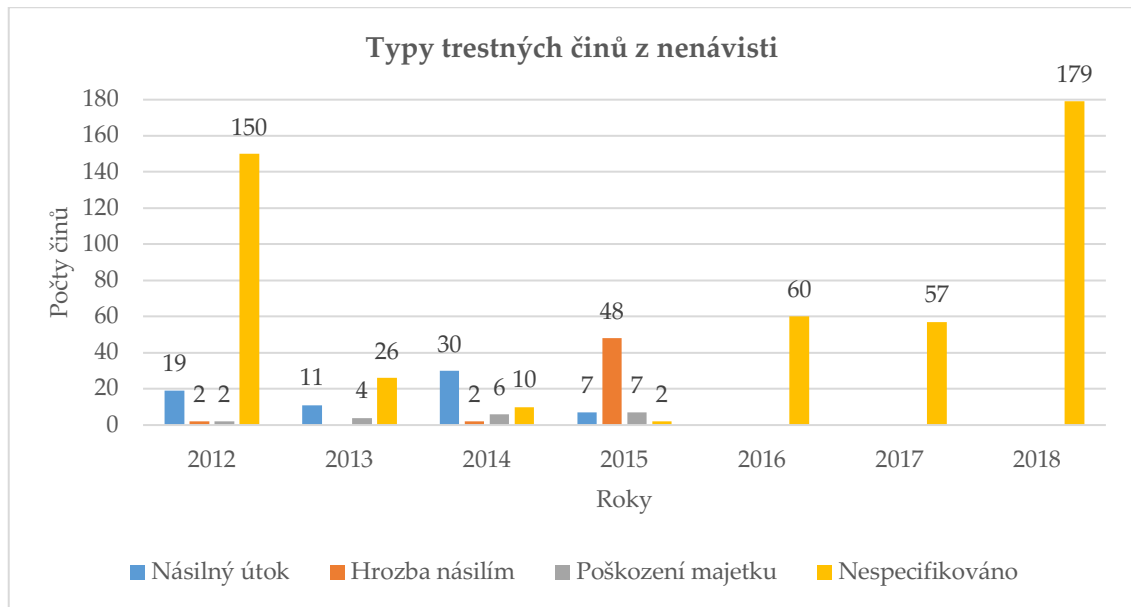

Obrázek 5 Počet zachycených trestných činů z nenávisti vůči vybraným skupinám na území ČR v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Z grafu je viditelný relativně konstantní trend trestných činů směřovaných vůči romským skupinám, přičemž nejvyšších hodnot dosahují v roce 2012 počtem 52 evidovaných trestných činů. Kolísavé tendence v jednotlivých letech vykazují trestné činy motivované antisemitským podtextem, kdy nejnižších hodnot dosahují v roce 2013 a 2015 (1 čin) a naopak nejvyšších v roce 2016 (28 činů).

V roce 2014 byl zaznamenán první trestný čin motivovaný předsudečnou nenávistí proti muslimům (1 čin). V roce 2015 lze pak evidovat jejich nárůst o 5 činů, oproti předchozímu roku. V následujících letech jsou trestné činy proti muslimům téměř konstantní s mírným poklesem v roce 2017. Nadprůměrně

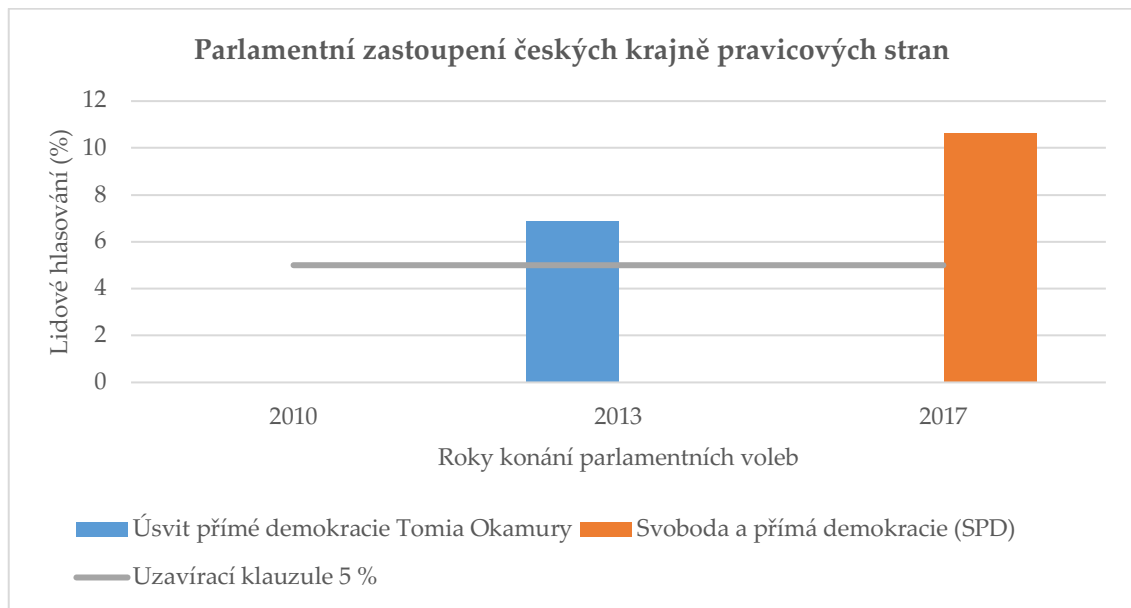
vysokých hodnot dosahují trestné činy s nespécifikovaným nenávisným motivem, a to hlavně v roce 2012 a 2018. Tento jev může být vyvolán buď nejasným motivačním podtextem, nebo odlišným způsobem sběru a klasifikace dat.

Obrázek 6 Počet trestných činů na území ČR dle jednotlivých forem v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Na obrázku 6 je vidět, že zde nepřevládá jednotný trend v žádné ze sledovaných kategorií. Patrný je jednorázový nárůst počtu činů za použití hrozby násilím v roce 2015, kdy bylo dosaženo celkového počtu 48 činů. Nepatrně rostoucí tendenci lze pozorovat u poškozování majetku, kdy ze dvou činů v roce 2012 došlo k nárůstu na 7 činů v roce 2015. V letech 2016-2018 jsou evidovány pouze činy v kategorii nespécifikováno. Zde je větší pravděpodobnost změny postupů při sběru a vytváření statistik než úplné vymizení ostatních typů činů.

- Souvislost mezi protiimigrační rétorikou krajně pravicových politických stran a jejich volebním úspěchem

Obrázek 7 Přehled krajně pravicových stran zastoupených alespoň jednou v parlamentu ČR za období posledních třech parlamentních voleb [zdroj vlastní]

Z grafu je viditelný dosažený úspěch politických stran klasifikovaných jako nacionalistických, či krajně pravicových. Aby bylo možné dosáhnout v ČR parlamentního zastoupení, je stanovena 5% uzavírací klauzule neboli minimální podíl hlasů, který musí strana ve volbách získat, aby se stala členem parlamentu. Krajně pravicové strany dosáhly volební hranice pouze v posledních dvou sledovaných volbách, přičemž se v roce 2013 se členem parlamentu ČR stala strana Úsvit přímé demokracie T. Okamury se ziskem 6,88 % hlasů. V roce 2017 s 10,64 % uspěla v lidových volbách strana Svoboda a přímá demokracie, která tak obsadila čtvrté místo s celkem 22 mandáty. V roce 2010 žádná z kandidujících krajně pravicových politických stran nedosáhla na minimální hranici podílu hlasů.

Zde je potřeba zmínit, že hnutí SPD bylo založeno původními lídry a zakladateli hnutí Úsvit přímé demokracie, T. Okamurou a R. Fialou, kteří po

déletrvajících roztržkách v první polovině roku 2015 hnutí Úsvit opustili a založili již zmiňované SPD. Hnutí Úsvit následně, navzdory dočasnému sloučení s Blokem proti islámu, v roce 2018 ohlásilo ukončení své činnosti jako hnutí a redefinovalo se na spolek.

Kromě stran uvedených v grafu se všech tří sledovaných voleb zúčastnila také Dělnická strana sociální spravedlnosti hodnocená jako krajně pravicová. Nicméně ani v jednom roce nedosáhla minimální hranice úspěšnosti.

Tabulka 2 Četnost zastoupení jednotlivých témat ve volebním programu SPD z roku 2017 [zdroj vlastní]

Oblast programu	Svoboda a přímá demokracie 2017	
	Četnost výskytu	Procentuální zastoupení
Zahraniční vztahy	31	14 %
Svoboda a demokracie	28	13 %
Politický systém	16	7 %
Ekonomie	45	21 %
Blahobyt a kvalita života	60	27 %
Společenské uspořádání	23	11 %
Sociální skupiny	3	1 %
Bez obsahu	13	6 %
Celkem	219	100 %

Z tabulky 2 je zřejmá dominance ekonomických témat (21 %) a témat věnujících se blahobytu (27 %) a kvalitě života. Nejmenší prostor ve volební programu SPD zabírá oblast sociálních skupin, kterým je věnováno pouze 1 % z celého manifestu. Téma blahobyt a kvalita života, které mimo jiné zahrnuje podoblasti národní identity a multikulturalismu tvoří téměř jednu třetinu programu strany.

Tabulka 3 Četnost výskytu témat národní identity a multikulturalismu ve volebním programu SPD z roku 2017
[zdroj vlastní]

SPD 2017		
Téma národní identita	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Pozitivní	6	2,7 %
Negativní	0	0,0 %
Celkem	6	2,7 %
Téma multikulturalismus	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Pozitivní	0	0,0 %
Negativní	3	1,4 %
Celkem	3	1,4 %

Podpora národních myšlenek a obecné výzvy k občanské hrdosti tvoří 2,7 % volebního programu, zatímco negativní vnímání multikulturalismu tvoří 1,4 % programu. Častým úkazem jsou hesla a slogany, které vyzývají k mobilizaci občanů proti islámu, potažmo teroristům, kdy příkladem je prohlášení „...odmítáme vnuceně přijímat nelegální migranty a odmítáme islamizace naší země pod záminkou multikulturalismu. Nedovolíme v České republice vznik páté kolony radikálních muslimů“ [92, s. 6]. Tento úryvek koresponduje s podporou nacionalistických myšlenek a jejich procentuálním zastoupení v celém programu. Lze také tvrdit, že do jisté míry je schopný vyvolat obavy z islamizace a radikálních muslimů u části ovlivnitelné populace.

- **Vývoj počtu stíhaných osob za nenávistné činy v souvislosti s platnou protiextremistickou legislativou**

Obrázek 8 Celkový počet osob stíhaných za trestné činy z nenávisti v ČR v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Graf zobrazuje počty osob trestně stíhaných za spáchání činů s nenávistnou motivací či nesnášenlivým podtextem. Nejvyšší hodnoty jsou patrné v roce 2012, kdy počet obviněných dosáhl téměř 300 osob za kalendářní rok, což je ovšem způsobeno odlišnou formou sběru a interpretace dat, jelikož v roce 2012 jsou ve statistikách zahrnuty i méně závažné projevy intolerance a krajně pravicových postojů oproti následujícím rokům. V období let 2013-2018 se počet stíhaných osob za nenávistné činy pohybuje parabolicky pod hranicí 50 osob za rok. V roce 2015 jsou patrné nejnižší počty obviněných, kdy bylo stíháno pouze 20 osob, naopak v roce 2018 bylo dosaženo počtu 47 stíhaných osob.

- **Legislativa vedoucí ke stíhání osob**

Extremismus je v rámci ČR definován v oficiálních dokumentech Ministerstva vnitra a PČR, nikoliv explicitně v zákonných pramenech. Extremistická koncepce v sobě zahrnuje mimo jiné problematiku hate crimes upravovanou

mezinárodním společenstvím. Kromě kriminality motivované rasovou, národnostní nebo jinou sociální nenávisí jsou zde zahrnuty také činy útočící proti základním demokratickým princům tak, jak je definuje Ústava ČR.

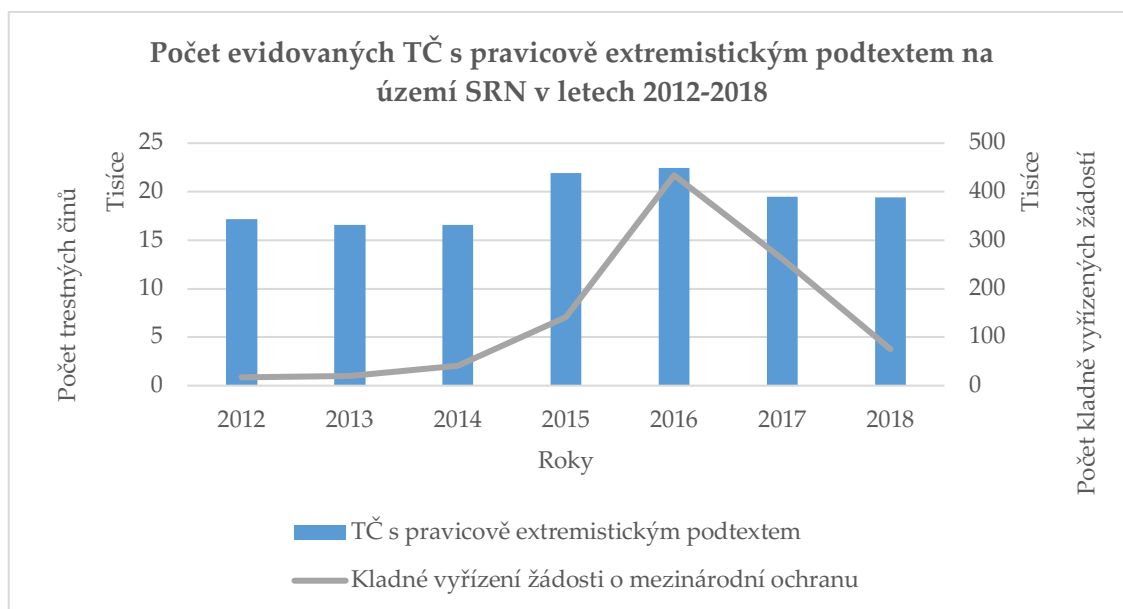
Extremistické jednání může v českém právní řádu naplňovat jak znaky skutkové podstaty trestného činu, tak i přestupku, přičemž apriorní je nenávisťná pohnutka pachatele vůči příslušníkovi či příslušníkům již zmiňovaných minoritních skupin. Fundamentálním pramenem této problematiky je zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, který ukládá zpřísnění trestů ve vybraných případech, mezi které se řadí mimo jiné činy spáchané „na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání“ [93]. V praxi se nejčastěji jedná o trestné činy jako obecné ohrožení, násilí proti skupině či jednotlivci, výtržnictví, vražda, poškozování cizí věci či žhářství.

Mezi motivy většinově extremistické se řadí skupina trestných činů narušujících soužití lidí, kam patří paragrafy § 355 *Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob*, § 356 *Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod*, § 403 *Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka*, § 404 *Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka*, § 405 *Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia*. Součástí legislativy je také antidiskriminační zákon, který upravuje problematiku prosazování rovného přístupu [93].

Údaje sbírané v rámci konceptu extremismu, potažmo hate crimes jsou zpracovávány a zveřejňovány každoročně ve výstupních zprávách ministerstva vnitra [94].

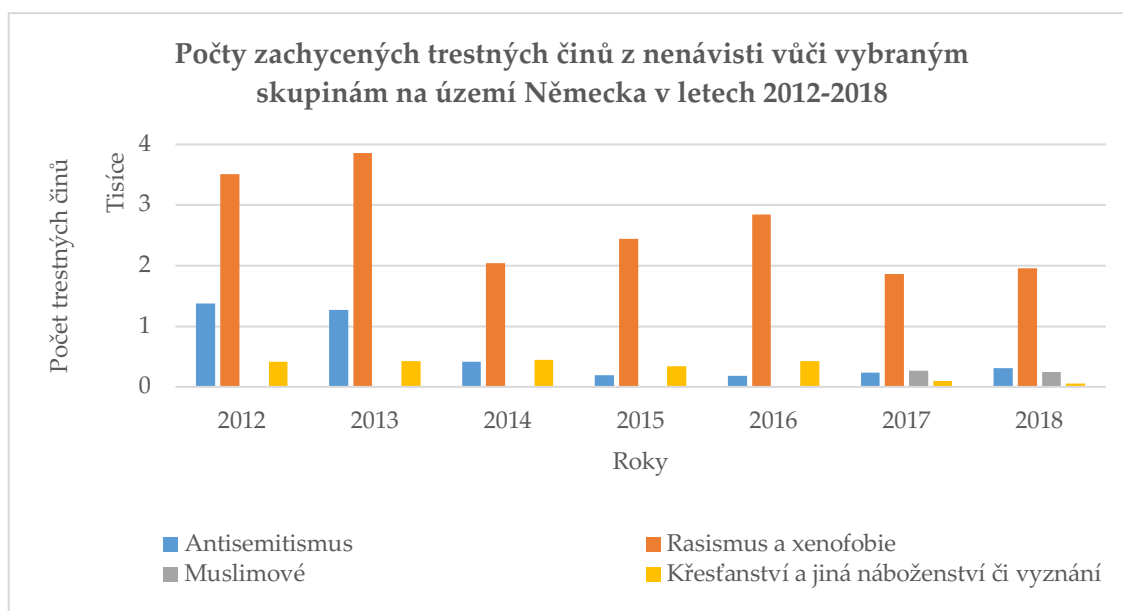
5.1.2 Spolková republika Německo

- Souvislost mezi přílivem uprchlíků a projevy pravicového extremismu

Obrázek 9 Celkový počet evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem na území SRN v letech 2012-2018 v porovnání s celkovým počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu [zdroj vlastní]

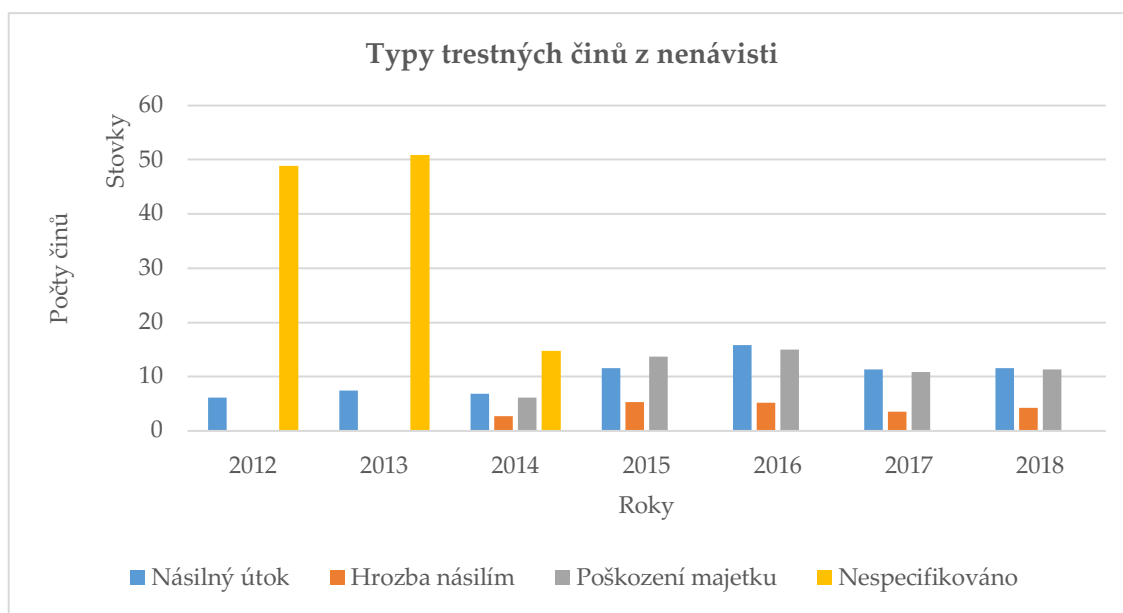
Na obrázku 9 lze pozorovat korelační vztah mezi trendem počtu trestných činů s pravicově extremistickým podtextem a počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu. V prvních třech letech sledovaného období je počet trestných činů konstantní, až mírně klesající. K jejich nárůstu o více než 33 % dochází v roce 2015. Svého maxima dosahují počty trestných činů v roce 2016, kdy jsou nejvyšší i počty přijatých osob. V roce 2017 je viditelný pokles počtu trestných činů o 13,5 %, přičemž shodné hodnoty přetrvávají i v následujícím roce. Prudce klesající tendence jsou patrné také u kladně vyřízených žádostí, kdy rozdíl mezi rokem 2016 a 2018 činí více než 350 tisíc kladných rozhodnutí. Nicméně počet činů navzdory jejich poklesu od roku 2017 je stále vyšší, než počet činů před kulminací migrační krize v roce 2015.

Obrázek 10 Počet zachycených trestných činů z nenávisti vůči vybraným skupinám na území SRN v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Z grafu je patrné, že nejčastějším motivem nenávistných trestných činů jsou rasismus a xenofobie. Ty stály v roce 2013 za téměř 4 tisíci evidovaných činů, což představuje nejvyšší počet ve sledovaném období. Od tohoto pomyslného vrcholu je lineární spojnice xenofobních a rasistických motivů klesající, přestože v letech 2015 a 2016 došlo k jejich mírnému nárůstu. Činy vedené islamofobními pohnutkami byly poprvé evidovány v roce 2017 v celkovém počtu 268 trestných činů. Obdobných hodnot dosahovaly i v následujícím roce.

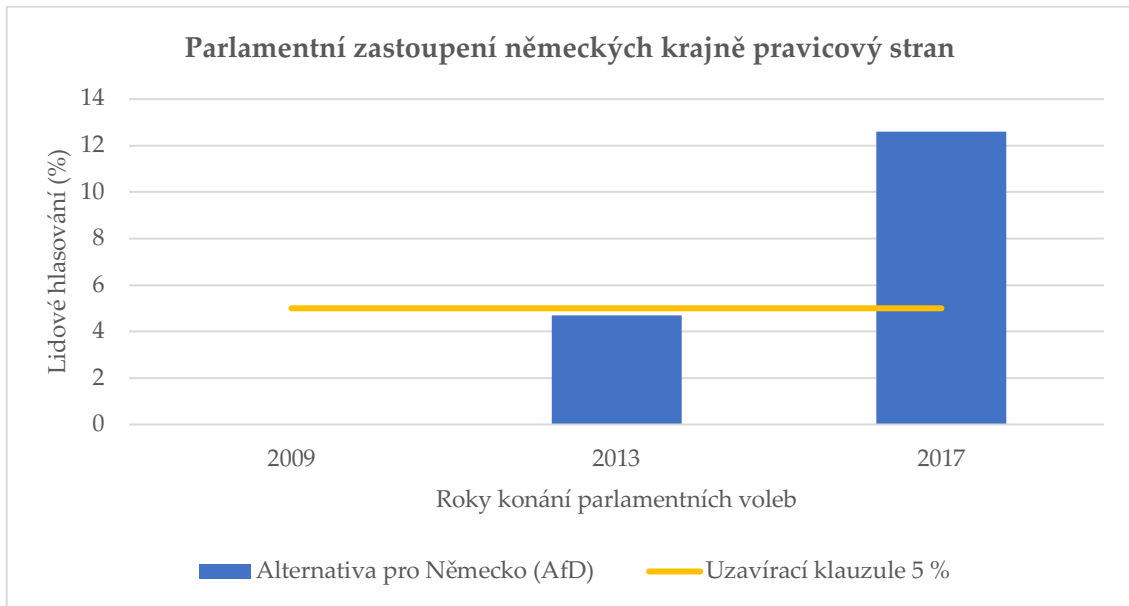
Konstantní trend lze od počátku sledovaného období do roku 2017 pozorovat u činů evidovaných proti osobám s křesťanským či jiným náboženským vyznáním. K jejich poklesu o více než 300 případů došlo až v letech 2017 a 2018 (58 činů). Čistě klesající tendence jsou pozorovatelné u trestných činů antisemitistickou motivací.

Obrázek 11 Počet trestných činů na území SRN dle jednotlivých forem v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Obrázek 11 znázorňuje vývoj typů trestných činů v letech 2012-2018. V prvních třech letech sledovaného období dominují hodnoty zařazené v kategorii nespecifikováno. Ty ovšem od roku 2015 již nejsou součástí statistik. Rostoucí trend lze pozorovat u násilných útoků od roku 2012 až do roku 2016, kdy dochází ke kulminaci těchto hodnot a k procentuálnímu nárůstu o 156 % oproti prvnímu sledovanému roku. V roce 2016 také představoval počet násilných útoků nejčetnější skupinu. V letech 2017 a 2018 dochází již k poklesu počtu násilných útoků, ovšem jejich hodnota zůstává stále vyšší než hodnoty v jednotlivých letech před dosažením vrcholu tohoto trendu. Obdobný vývoj lze vidět také u činů spočívajících v poškození majetku, které jsou součástí statistik od roku 2014 a nejvyšších hodnot dosáhly také v roce 2016. V roce 2015 byla tato kategorie nejvíce zastoupená napříč všemi sledovanými činy. Poměrně nízkých hodnot dosahují hrozby násilím, přičemž zde nebyla překročena hranice 600 činů za rok. Nejvyšší počet těchto hrozeb násilím byl zaznamenán v roce 2015 v počtu 531 činů.

- Souvislost mezi protiimigrační rétorikou krajně pravicových politických stran a jejich volebním úspěchem

Obrázek 12 Přehled krajně pravicových stran zastoupených alespoň jednou v parlamentu SRN za období posledních třech parlamentních voleb [zdroj vlastní]

Na obrázku 12 je názorně vidět nárůst volebních hlasů krajně pravicové strany Alternativa pro Německo (AfD) v roce 2017. Strana kandidovala již v předchozích parlamentních volbách, ovšem zde nedosáhla procentuální hodnoty uzavírací klauzule pro vstup do spolkového parlamentu SRN, která představuje 5% podíl hlasů. Toho dosáhla až v roce 2017, kdy ale ani ziskem 12,6 % hlasů nebylo dosaženo nadpoloviční většiny mandátů v parlamentu.

Spolu s AfD ve všech hodnocených parlamentních volbách kandidovala také krajně pravicová Národnědemokratická strana Německa, která během sledovaného období nedosáhla minimální stanovené hranice úspěšnosti v žádných parlamentních volbách a nebyla proto zahrnuta ve výsledcích grafu.

Tabulka 4 Srovnání četnosti zastoupení jednotlivých témat ve volebním programu AfD z let 2013 a 2017 [zdroj vlastní]

Oblast programu	2013		2017	
	Četnost výskytu	Procentuální zastoupení	Četnost výskytu	Procentuální zastoupení
Zahraniční vztahy	13	16 %	143	12 %
Svoboda a demokracie	16	20 %	94	8 %
Politický systém	10	13 %	89	8 %
Ekonomie	11	14 %	214	19 %
Blahobyt a kvalita života	12	15 %	107	9 %
Společenské uspořádání	8	10 %	316	27 %
Sociální skupiny	2	3 %	40	3 %
Bez obsahu	8	10 %	147	13 %
Celkem	80	100 %	1150	100 %

Ve volebních programech AfD z roku 2013 a 2017 došlo k výrazným změnám téměř v jedné polovině oblastí. Na relativně shodné úrovni zůstala tematika zahraničních vztahů, politický systém, ekonomie, sociální skupiny a prostor v programu bez významného obsahu. Pokles pozornosti o 12 procentních bodů nastal u otázek věnovaných svobodě a demokracii, oproti tomu nárůst o 17 p. b. je viditelný u tématu společenského uspořádání, jehož součástí je oblast národní identity a multikulturalismu.

Tabulka 5 Srovnání četnosti výskytu témat národní identity a multikulturalismu ve volebním programu AfD z let 2013 a 2017 [zdroj vlastní]

	2013		2017	
Národní identita	Četnost výskytu	Procentuální podíl	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Pozitivní	2	2,5 %	124	10,8 %
Negativní	0	0,0 %	0	0,0 %
Celkem	2	2,5 %	124	10,8 %
Multikulturalismus	Četnost výskytu	Procentuální podíl	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Pozitivní	1	1,3 %	2	0,2 %
Negativní	1	1,3 %	62	5,4 %
Celkem	2	2,5 %	64	5,6 %

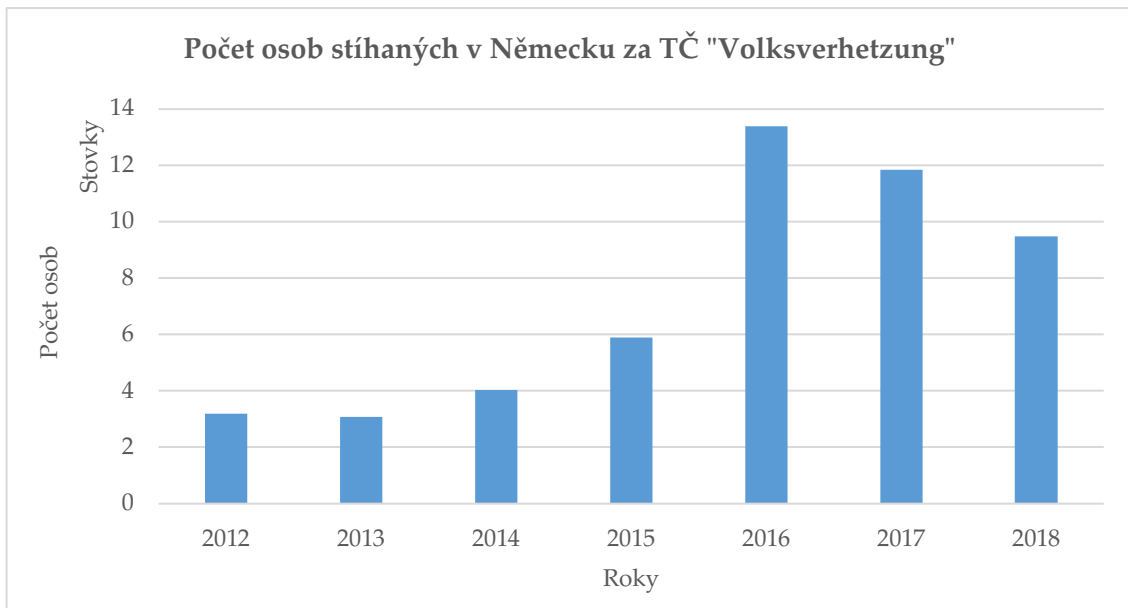
Z tabulky 5 je zřejmý nárůst apelu strany na problematiku národní identity v pozitivním vyznění o více než 8 p. b. Tato oblast zahrnuje prvky podpory nacionalismu, vlastenectví či označování imigrace jako negativního jevu, což dokládá i četnost prohlášení jako „Žádné další přistěhovalectví do sociálních systémů“ nebo „Azyl potřebuje hranice“, které jsou uvedeny ve volebním programu z roku 2017 [95, s. 26].

Nárůst pozornosti je zřejmý také v oblasti negativního vnímání multikulturalismu, kdy došlo ke zvýšení četnosti tohoto tématu ve volebním programu strany o 4 p. b. Tento negativní postoj je zřejmý i z názvu kapitoly „Islám v rozporu s liberální demokracií“ nebo z následného označování islámu jako nebezpečí pro stát, společnost a pro systém národních hodnot ve spojitosti s apelem na kulturní homogenitu ve společnosti [95, s. 32].

Je tedy patrné, že strana založila z valné části svůj program na vymezení se vůči uprchlíkům z islámských zemí a proti dosavadní státní politice „otevřených dveří“. Ochota změnit klíčová témata mezi jednotlivými volbami mohla být

vyvolána populistickými tendencemi strany, stejně tak jako nárůstem negativních jevů spojených s přijatými uprchlíky. Přesto lze nárůst volební podpory strany v roce 2017 přiřazovat transformaci volebního programu.

- **Vývoj počtu stíhaných osob za nenávistné činy v souvislosti s platnou protiextremistickou legislativou**

Obrázek 13 Celkový počet osob stíhaných za činy označované jako „Volksverhetzung“ v SRN v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Z obrázku 13 je viditelný nárůst počtu osob stíhaných za činy označující jako štvání lidu, které směřují proti základním lidským právům a svobodám na základě jejich příslušnosti k minoritní skupině a které jsou obecně vnímány jako dominantní projevy pravicového extremismu. Nárůst těchto činů je viditelný v letech 2014-2016, kdy zároveň bylo dosaženo maximálního počtu 1 340 stíhaných osob. To představuje 320% nárůst oproti prvnímu sledovanému roku. V roce 2017 se projevují již klesající tendence, které přetrvávají i v roce následujícím. Nejnižších hodnot je dosaženo v roce 2013 počtem 307 osob.

- Legislativa vedoucí ke stíhání osob

Problematika extremismu a nenávistných činů je v SRN upravována v rámci konceptu politicky motivované kriminality, která zahrnuje levicové i pravicové extremistické spektrum a náboženský extremismus. Extremistické činy jsou zde pojaty jako aktivity zahrnující přípravu, agitaci a násilné činy, jejichž smyslem je odstranění či omezení základních demokratických hodnot a svobod, včetně útoků proti ústavnímu pořádku. Dále jsou to činy, které směřují proti osobě z důvodu jejího politického, náboženského či názorového přesvědčení, případně kvůli národnosti, barvy pleti, rasy a dalších diskriminujících vlastností. Součástí konceptu jsou také činy spáchané proti instituci nebo věci v souvislosti s výše uvedenými vlastnostmi.

Specifická je zde role německé Ústavy, která v čl. 18 deklaruje, že ten, kdo základní svobody (projevu, tisku, učení, shromažďování atd.) zneužije k boji proti svobodnému demokratickému zřízení, ztrácí tato práva v rozsahu určeném Spolkovým ústavním soudem. Obdobně působí čl. 21, který je mířený na politické strany vyvíjející antidemokratickou činnost. Nejedná se ovšem o často užívaný institut [96].

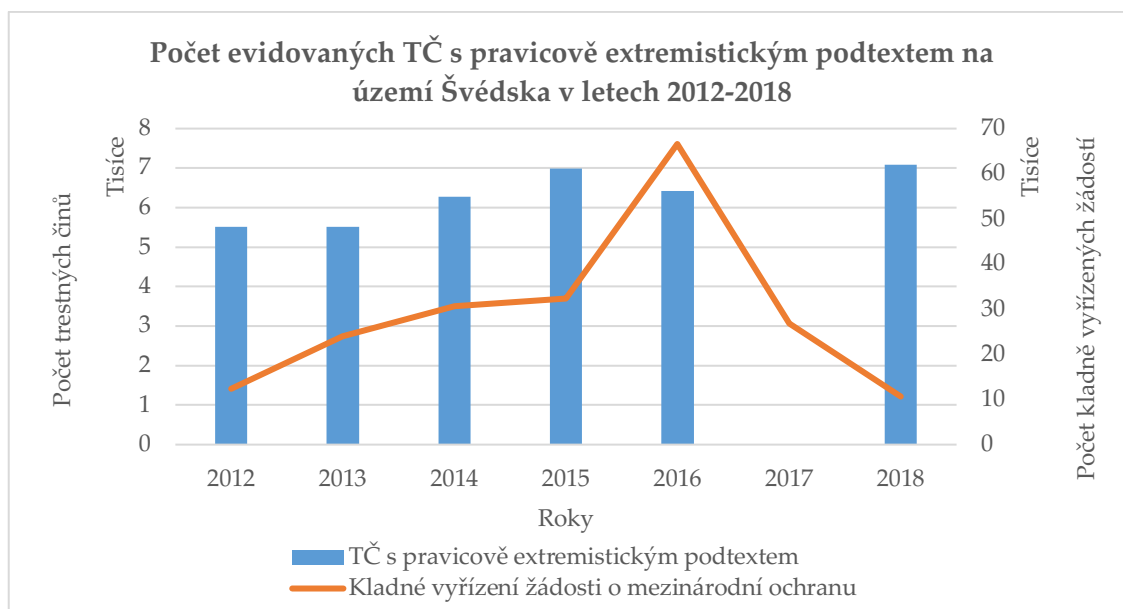
Násilná kriminalita s extremistickým podtextem je upravována samostatně trestním zákoníkem Spolkové republiky Německo (Strafgesetzbuch) v paragrafech § 130 a § 140, které zahrnují činy jako podněcování k zášti a rozeštvávání národa, ospravedlňování nebo zpochybňování nacistické genocidy, či schvalování, oslavování a ospravedlňování nacistického násilí a nacistické vlády v Německu. Přičemž § 130, obsahuje podmínku, že čin musí mít schopnost narušit veřejný pořádek. Při novelizaci trestního zákoníku bylo v § 46 *Zásady výměry trestu* upraveno zvážení okolností proti pachateli, kde jsou nově zahrnuty také motivy rasistické a xenofobní povahy, pokud opovrhují

lidskou důstojností. U trestných činů, které jsou spáchány v rámci běžné kriminality (ublížení na zdraví, žhářství, zabití, poškození věci atd.), nejsou explicitně zahrnuty rasové a další předsudečné podtexty jako přitěžující okolnost. Obecně předsudečná nenávist není příliš zahrnuta ve spolkové judikatuře [97].

V oblasti pravicového extremismu a nenávistných činů vede každoroční přehledy Spolkový úřad pro ochranu ústavy na základě policejních statistik a soudních statistik [98, 99].

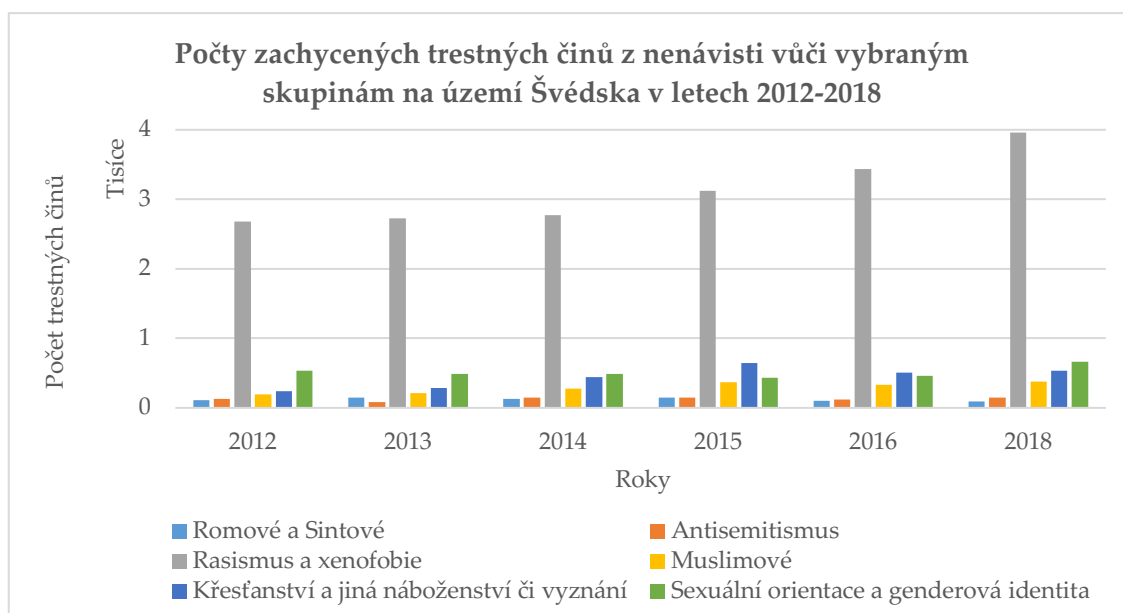
5.1.3 Švédské království

- Souvislost mezi přílivem uprchlíků a projevy pravicového extremismu

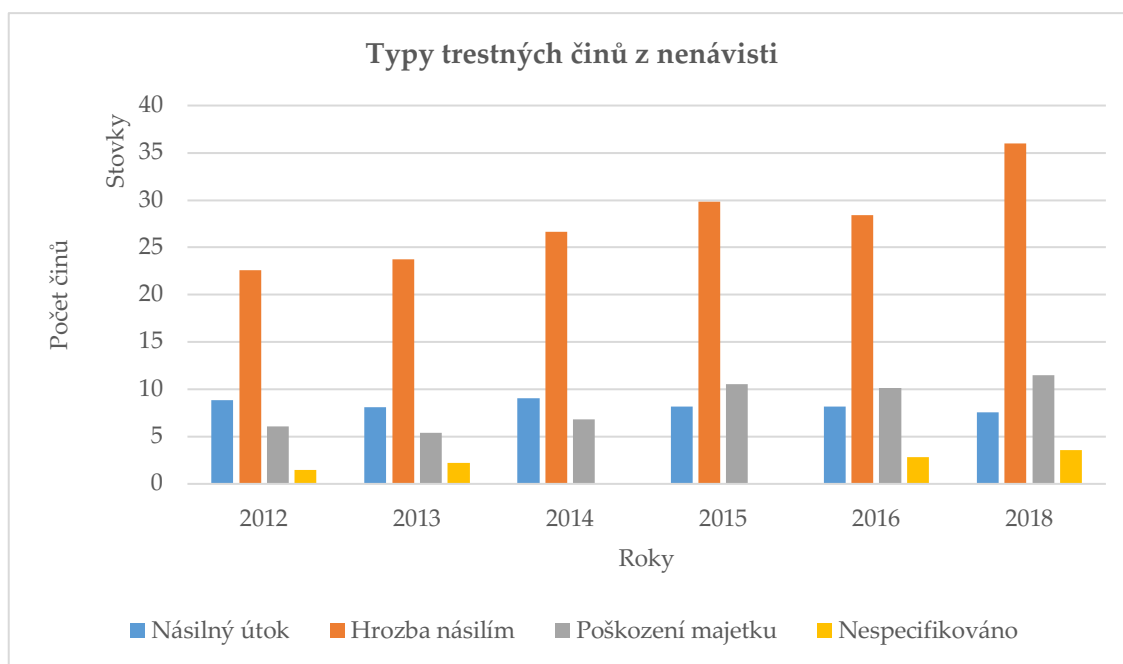
Obrázek 14 Celkový počet evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem na území Švédska v letech 2012-2018 v porovnání s celkovým počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu [zdroj vlastní]

Z obrázku 14 vyplývá konstantní nárůst pravicově motivovaných činů po celé sledované období s výjimkou roku 2016, kdy je viditelný 8,15% pokles oproti předchozímu roku. Nejvyšších hodnot je dosaženo v roce 2018, kdy byla poprvé za sledované období překonána hranice 7 tisíc trestných činů. Při srovnání s počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu lze pozorovat shodný rostoucí trend do roku 2015. V roce 2016 bylo dosaženo nejvyššího počtu přijatých osob, zatímco počet trestných činů mírně poklesl. Od kulminací hodnoty v roce 2016 je trend kladně vyřízených žádostí prudce klesající, o čemž svědčí propad o téměř 60 % v roce 2017 a více než 84 % v roce 2018. Rok 2017 nebylo možné z pohledu počtu trestných činů hodnotit, vzhledem ke změně frekvence zpracování a publikování statistik, kdy od roku 2016 se vydávají zprávy pouze jednou za dva roky.

Obrázek 15 Počet zachycených trestných činů z nenávisti vůči vybraným skupinám na území Švédska v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

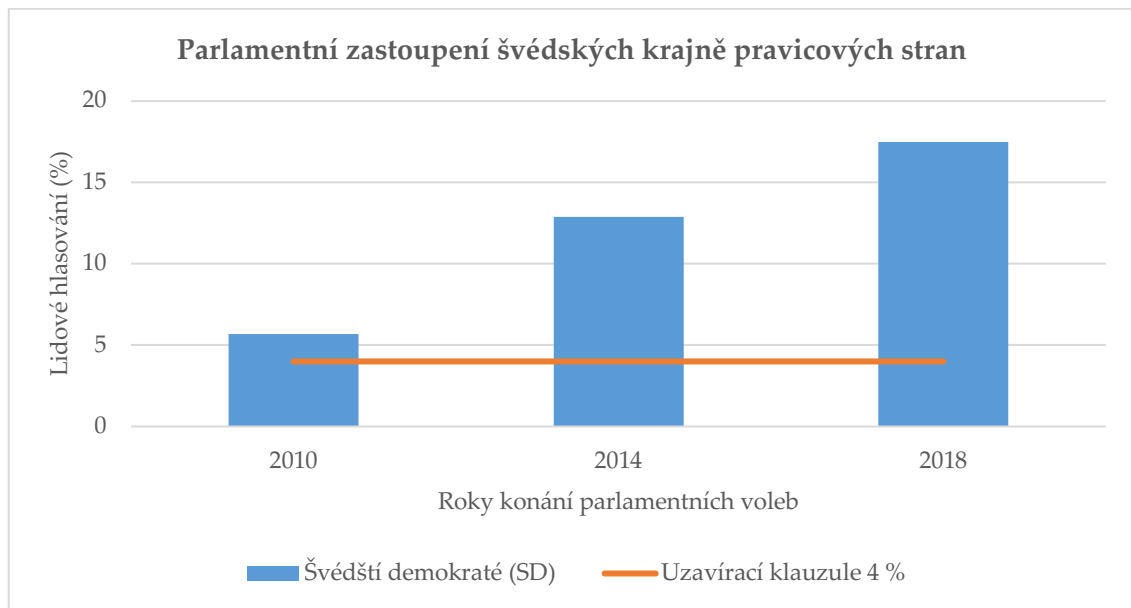
Graf zobrazuje vývoj počtu zachycených trestných činů na základě nenávistných pohnutek vůči jednotlivým minoritním skupinám. Konstantně nejvyšší zastoupení ve sledovaném období mají činy s rasistickým a xenofobním podtextem, jejichž trend je ve všech letech postupně rostoucí. K významnějšímu nárůstu došlo v roce 2015 o celkem 12,68 % oproti předchozímu roku. Nejvyšších hodnot bylo dosaženo v roce 2018, a to počtem 3 962 rasisticky a xenofobně motivovaných trestných činů. Vyplývá zde také rostoucí trend vůči muslimské minoritě. Ke ztelnějšímu nárůstu dochází v roce 2015, kdy meziročně přesahuje hranici 31,3 %. K ojedinělému výkyvu tohoto trendu dochází pouze v roce 2016, poklesem o 39 případů. Rostoucí jsou i hodnoty počtu trestných činů s předsudečnou nenávistí vůči křesťanům a ostatním náboženstvím, vyjma islámu. Nejvyšších hodnot dosahují v roce 2015, kdy je nárůst oproti prvnímu sledovanému roku téměř 63 %. Konstantní trend představují činy založené na motivech sexuální orientace a genderové identity, stejně jako činy motivované antisemitskými postoji a činy protiromské.

Obrázek 16 Počet trestných činů na území Švédska dle jednotlivých forem v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Graf znázorňuje rostoucí tendenci násilných hrozeb s výjimkou v roce 2016, kdy došlo k mírnému poklesu o 4,86 %. Nejvyšších hodnot zde bylo dosaženo v roce 2018, kdy byla překonána hranice 3 500 činů spočívajících v hrozbě násilí. Došlo tak k nárůstu o 59,6 % ve srovnání s prvním rokem sledovaného období. Odlišný trend byl zaznamenán u násilných útoků, jejichž nejvyššího počtu bylo dosaženo v roce 2015 (906 útoků), kdy se ale nejednalo o větší odchýlení od stálého trendu, který se v průběhu let 2012-2018 pohyboval okolo průměrné hodnoty 833 násilných útoků. Nízké hodnoty vykazuje kategorie nespécifikovaných činů. Rostoucí tendence vykazují také činy založené na poškození majetku. Jejich zastoupení v letech 2015, 2016 a 2018 převyšuje hodnoty násilných útoků, což znázorňuje změnu trendu oproti předchozím rokům. Ve všech sledovaných letech převyšují počty činů vedených jako hrozby násilím oproti zbývajícím kategoriím.

- Souvislost mezi protiimigrační rétorikou krajně pravicových politických stran a jejich volebním úspěchem

Obrázek 17 Přehled krajně pravicových stran zastoupených alespoň jednou v parlamentu Švédska za období posledních třech parlamentních voleb [zdroj vlastní]

Na grafu lze vidět pouze jednu krajně pravicovou politickou stranu, která ve všech sledovaných letech dosáhla minimální hranice (4 %) pro vstup do švédského parlamentu. Viditelný je zde nárůst jejich preferencí, přičemž v roce 2018 dosáhla zisku 17,5 % hlasů. Navzdory rostoucí podpoře Švédští demokraté nedosáhli nadpoloviční většiny mandátů v parlamentu.

Tabulka 6 Srovnání četnosti zastoupení jednotlivých témat ve volebním programu SD z let 2014 a 2018 [zdroj vlastní]

Oblast programu	2014		2018	
	Četnost výskytu	Procentuální podíl	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	47	14 %	74	16 %
Svoboda a demokracie	5	1 %	6	1 %
Politický systém	4	1 %	11	2 %
Ekonomie	21	6 %	30	6 %
Blahobyt a kvalita života	115	33 %	150	32 %
Společenské uspořádání	77	22 %	110	23 %
Sociální skupiny	47	14 %	48	10 %
Bez obsahu	32	9 %	44	9 %
Celkem	348	100 %	473	100 %

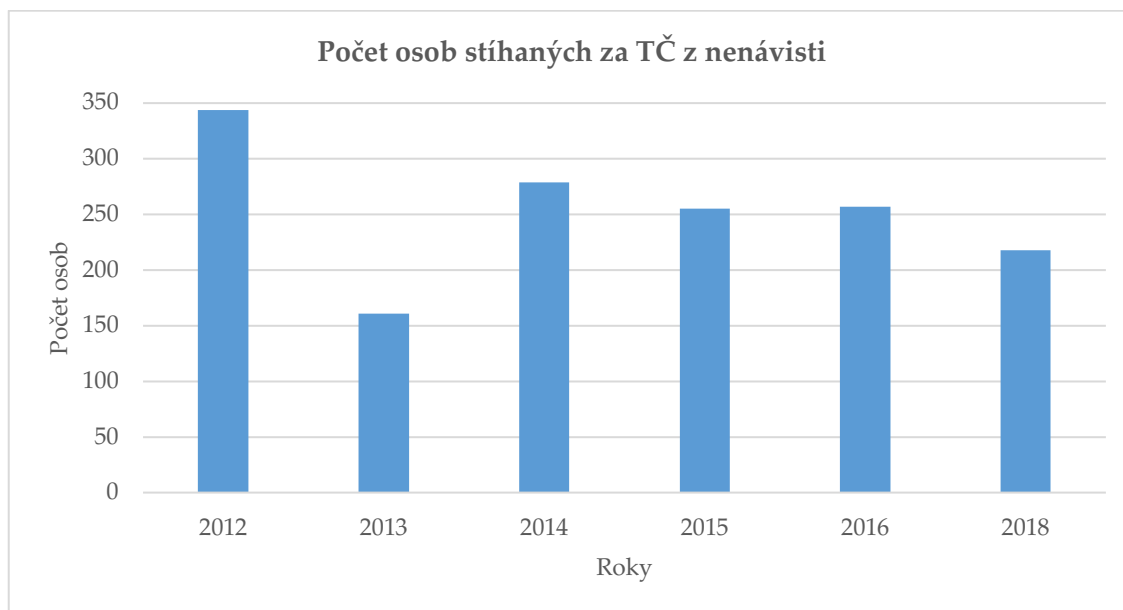
V tabulce 6 je viditelná stálost obsahu volebních programů strany Švédských demokratů v letech 2014 i 2018. Patrné změny proběhly pouze o několik málo procentních bodů, kdy nejvíce bylo ubráno prostoru sociálních témat, a to o 4 procentní body. Nárůst o 2 p. b. byl zaznamenán v oblasti zahraničních vztahů a o 1 p. b. v tématech věnujících se politickému systému a společenskému uspořádání. Nicméně společenské uspořádání v programu strany představuje dominující téma a tvoří v obou sledovaných rocích téměř jednu třetinu celého volebního manifestu.

Tabulka 7 Srovnání četnosti výskytu témat národní identity a multikulturalismu ve volebním programu SD z let 2014 a 2018 [zdroj vlastní]

	2014		2018	
Národní identita	Četnost výskytu	Procentuální podíl	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Pozitivní	31	8,9 %	36	7,6 %
Negativní	0	0,0 %	0	0,0 %
Celkem	31	8,9 %	36	7,6 %
Multikulturalismus	Četnost výskytu	Procentuální podíl	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Pozitivní	2	0,6 %	0	0,0 %
Negativní	13	3,7 %	11	2,3 %
Celkem	15	4,3 %	11	2,3 %

Dle tabulky 7 je viditelný pokles četnosti informací a údajů vztahujících se k tématu národní identity, včetně negativního vnímání migrace o více než 1 p. b. Přesto je důležité věnovat pozornost tomu, že pokud je brán v potaz celý program, tak nacionalistický akcent tvoří v průměru 8 % všech údajů. To reflektuje i strukturovaný volební program, který problematice migrace a azylové politiky věnuje samostatnou kapitolu č. 4. Menší pozornost již byla věnována tématice multikulturalismu, kdy došlo ke snížení četnosti o 2 p. b. a zároveň byl z programu z roku 2017 odstraněn údaj hodnotící multikulturalismus jako pozitivní.

- **Vývoj počtu stíhaných osob za nenávistné činy v souvislosti s platnou protiextremistickou legislativou**

Obrázek 18 Celkový počet osob stíhaných za trestné činy z nenávisti ve Švédsku v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]

Z grafu je patrná klesající spojnice trendu, kdy nejvyššího počtu trestně stíhaných osob bylo dosaženo v roce 2012 (344 osob). Rok 2013 reflektuje prudký pokles o 53,2 % a následně v roce 2014 je viditelný opětovný nárůst na celkový počet 279 osob. V letech 2015-2018 je viditelný kolísavá tendence, ovšem s minimálními rozdíly. Jak je vidět mezi roky 2015 a 2016, kdy došlo k nárůstu o dvě osoby za rok. Graf nezahrnuje rok 2017, jelikož po změně metodiky sběru a zveřejňování dat nebyly údaje v tomto roce evidovány.

- **Legislativa vedoucí ke stíhání osob**

Problematika extremismu, konkrétně pravicového extremismu není v rámci švédské legislativy nijak uchopena. Obecně je zde pracováno pouze s konceptem hate crimes v souladu s požadavky mezinárodních organizací. Zločiny

motivované předsudečnou nenávisť jsou zde regulovány primárně podle zákonných požadavků mezinárodního práva.

Legislativní úprava trestných činů s nenávisťným podtextem se nachází v trestním zákoníku, který obsahuje ustanovení proti rasismu a rasové diskriminaci v případě páchaní trestné činnosti. Kapitola 16 zahrnuje také problematiku diskriminace osob na základě příslušnosti k minoritní skupině ze strany obchodníků, organizátorů veřejných akcí, zaměstnavatelů, včetně stanovení trestu odnětí svobody za urážky, či vyhrožování na základě nenávisťných pohnutek. Kapitola 29 § 2 odst. 7 trestního zákoníku explicitně uvádí, že pokud je čin páchan s cílem urazit osobu, etnickou skupinu nebo jinou osobu na základě rasy, barvy pleti, národnostního nebo etnického původu, vyznání, sexuální orientace a dalších obdobných okolností, jedná se o přitěžující okolnost, ke které bude přihlíženo při rozhodování o výši trestu [100].

Přestože součástí právního řádu Švédska je zákon o trestní odpovědnosti za genocidu (2014:406), není zde vytvořena legislativa zakazující veřejné popírání a bagatelizaci genocidy, stejně jako legislativa regulující ospravedlňování a tolerování zločinů proti lidskosti a válečných zločinů. Rovněž neexistuje ustanovení, které by penalizovalo vytvoření nebo vedení skupiny podporující rasismus a extremismus, stejně tak jako účast na činnostech těchto skupin [100].

Statistiku činů spadajících do konceptu nenávisťných skutků vede Národní rada pro prevenci kriminality (Brottsförebyggande rådet), spadající pod ministerstvo spravedlnosti, na základě policejních zpráv [101].

5.2 Komparace vybraných států

Následující část bude zaměřena na srovnání získaných dat mezi jednotlivými zájmovými státy. Komparace bude provedena formou strukturovaných otázek s možností jednoduché odpovědi ANO/NE, které přinesou přehled o vývoji trendů ve sledovaných zemích. Otázky budou zpracovány do přehledné tabulky a následně bude provedeno jejich slovní vyhodnocení.

Tabulka 8 Komparace analytických otázek mezi sledovanými státy (ČR, SRN, Švédsko) [zdroj vlastní]

	Analytické otázky	ČR	SRN	Švédsko
1.	Došlo k výraznému (více než 50%) nárůstu počtu přijatých osob v rámci některé z forem mezinárodní ochrany v letech 2015-2016, kdy kulminovala migrační krize?	NE	ANO	ANO
2.	Nastal nárůst nenávistných trestných činů v období kulminace migrační krize (2015-2016)?	NE	ANO	ANO
3.	Došlo po útlumu migrační krize k poklesu počtu trestných činů z nenávisti (2017-2018)?	NE	ANO	NE
4.	Došlo od vypuknutí migrační krize k poklesu počtu útoků motivovaných jinak než xenofobně a islamofobně?	NE	ANO	NE
5.	Došlo k nárůstu extremistických činů s xenofobním podtextem od roku 2015?	NE	ANO	ANO
6.	Došlo v letech 2015-2016 k nárůstu násilných útoků?	NE	ANO	NE
7.	Existuje alespoň jedna krajně pravicová strana, která ve sledovaném období získala zastoupení v národním parlamentu?	ANO	ANO	ANO
8.	Je patrné vyšší zastoupení protiimigračních témat a témat odmítajících multikulturalismus v manifestech parlamentních stran po roce 2015?	NE	ANO	NE
9.	Došlo k nárůstu počtu stíhaných osob za trestné činy z nenávisti v letech, kdy probíhala migrační krize?	NE	ANO	ANO
10.	Představuje rasová motivace trestných činů explicitně přítěžující okolnost v rámci národní legislativy?	ANO	NE	ANO

Všechny tři zájmové státy přijaly ve sledovaném období určitý počet osob v rámci mezinárodní humanitární pomoci, případně v azylovém řízení. Zatímco v ČR nebyl v letech 2015 a 2016 zaznamenán více než 30% nárůst kladně vyřízených žádostí, v sousedním Německu dosáhl meziroční nárůst v roce 2015 184 % a v roce 2016 celých 207 %. Švédské království evidovalo vyšší příjem přijatých osob až v roce 2016 s nárůstem o 106 % osob oproti předchozímu roku. V následujících letech již ve všech státech docházelo k postupnému poklesu počtu kladně vyřízených žádostí.

V letech 2015-2016, kdy bylo v SRN vydáno nejvíce kladných rozhodnutí dosahovaly nejvyšších hodnot také počty nenávisně motivovaných útoků a v souladu s poklesem přijímaných osob po zbytek sledovaného období klesal také počet nenávisných trestných činů. Lze zde tedy pozorovat jistou míru korelace mezi vývojem počtu přijatých osob a vývojem počtu nenávisných činů.

Nárůst počtu trestných činů v době vrcholení migrační krize je viditelný také ve Švédském království, kde ovšem trestné činy dosahují maximálních hodnot v roce 2015, bez přímého vlivu přijatých osob, jejichž maximum je až o rok později, kdy již počty trestných činů poklesly o 8,15 %. Rok 2017 není statisticky vedený, ale oproti SRN zde v posledním sledovaném roce 2018 nedochází k poklesu trestných činů z nenávisti, naopak došlo k nárůstu o 108 evidovaných činů, což je v rozporu s konstantě klesajícím počtem přijatých osob od roku 2016.

Data za Českou republiku vztahující se k počtu trestných činů z nenávisti nejeví žádnou souvislost s vývojem počtu udělených kladných rozhodnutí o mezinárodní ochraně. Naopak jsou převážně ve vzájemném kontrastu. V období kulminace krize, kdy i v ČR byl nejvyšší počet přijatých osob, byl naopak nejnižší počet evidovaných trestných činů. Oproti tomu v roce 2017 došlo k poklesu vydaných kladných rozhodnutí o 66,6 % a nárůstu nenávisných

trestných činů o 22,5 %, přičemž v tomto rostoucím trendu se vyvíjel i následující rok sledovaného období. Zde lze tedy uvažovat, zda byl počet přijatých osob tak nízký, že nevyvolal žádné výraznější reakce krajně pravicové scény, anebo zda migrace obecně nepředstavuje v ČR výrazné mobilizační téma pro extremistické struktury.

Nárůst xenofobních činů v letech 2015-2016 eviduje pouze SRN a Švédsko. Údaje za ČR publikují xenofobní činy pouze v roce 2015, přičemž více pravděpodobné je pouze jednorázové zaevidování v tomto roce než výrazně ojedinělý výskyt tohoto jevu. Vzhledem k neexistenci údajů v následujících letech nelze potvrdit nárůst či jakýkoliv jiný trend takto motivovaných trestných činů. Od roku 2015 nedošlo v ČR k výrazné změně trendu v oblasti motivace nenávistných útoků. Stejně tak nedošlo k poklesu jakékoliv kategorie motivace činů. Naopak došlo k nárůstu antisemitských projevů. Velkou část počtu všech činů zde tvoří kategorie s nespécifikovanou motivací činů. Oproti tomu Německo eviduje xenofobně a rasisticky motivované trestné činy během celého sledovaného období. Nejvyšších hodnot tyto útoky dosahují v prvních dvou letech a po prudkém poklesu v roce 2014 se v letech 2015-2016 opět objevuje rostoucí trend, který je následován poklesem v roce 2017. V době nárůstu činů s xenofobním a rasistickým podtextem došlo k útlumu nenávistných činů proti židovské komunitě, křesťanství a dalším náboženstvím. K opětovnému nárůstu ale nedošlo ani v letech kdy již byla migrační krize na ústupu a počty přijímaných osob byly nízké.

K nárůstu rasisticky a xenofobně motivovaných trestných činů v letech 2015-2016 došlo ve Švédsku, kde jsou tyto údaje součástí konstantně rostoucího trendu již od roku 2012. Stejně jako v ČR ani ve Švédsku nedošlo během migrační krize a krátce po ní k upozadění trestných činů, jejichž motivace byla směřována mimo migranty, muslimy a obecně xenofobní postoje. Naopak nárůst

nenávistných projevů nastal proti symbolům a osobám s odlišnou sexuální orientací či genderovou identitou.

V oblasti změny způsobů vedení nenávistných činů v období let 2015-2016 nedošlo v České republice ani ve Švédsku k nárůstu násilných útoků. V rámci těchto dvou států došlo v období kulminace migrační krize k nárůstu hrozeb násilím a k poškozování majetku na základě předsudečné nenávisti. Oproti tomu Spolková republika Německo eviduje v letech 2015-2016, tedy v době kulminace krize, nárůst násilných trestných činů, které zde v roce 2016 dokonce převyšují ostatní kategorie.

Shodné pro všechny sledované státy je zastoupení alespoň jedné krajně pravicové politické strany nebo hnutí v národním parlamentu. Nacionalistická strana Švédských demokratů překonala hranici uzavírací klauzule pravidelně, v posledních třech volbách a její podpora ve volbách 2018 vzrostla o 12 p. b. oproti volbám z roku 2010, kdy dosáhli úspěchu 5,7 % hlasů. Procentuální zastoupení témat negativně hodnotících migraci a multikulturalismus ve volebních programech z roku 2018 je procentuálně nižší než v předchozích volbách. Přesto tvoří stále 10 % celého manifestu.

Opačně je na tom německá parlamentní strana Alternativa pro Německo, která svého prvního parlamentního úspěchu dosáhla až v posledních volbách, v roce 2019, ziskem 12,7 % hlasů. Obsah jejího posledního programu byl z 16,4 % tvořen protiimigračními tématy a tématy odmítajícími multikulturalismus. To představuje trojnásobný nárůst oproti předchozí volební kampani, kdy zastoupení výše zmíněných témat v programu strany tvořilo pouhých 5 %.

Česká nacionalistická politická uskupení překonala uzavírací klauzuli v posledních dvou parlamentních volbách. V roce 2013 byla zvolena strana Úsvit přímé demokracie a v roce 2017 Svoboda a přímá demokracie. Přestože lídrem

obou stran je Tomio Okamura, nejedná se o shodnou politickou formaci s totožnou členskou a ideovou základnou a nelze tedy vzájemně hodnotit jejich volební programy. V manifestu hnutí SPD před volbami v roce 2017 bylo tématům negativně vnímajícím migraci věnováno 4,1 %, nicméně nelze zde hodnotit, zda došlo k nadužívání mobilizačního tématu migrace, vzhledem ke vzniku nové strany.

V souvislosti s kulminací migrační krize byl nárůst počtu osob stíhaných za trestné činy z nenávisti pouze v Německu, kde bylo nejvyšších hodnot dosahováno v letech 2016-2018. Opačných hodnot počty stíhaných osob dosahovaly v ČR a Švédsku. V systému České republiky byly v roce 2015 a následujících letech zaznamenány nejnižší počty stíhaných osob. Švédské království sice zaznamenalo nárůst v roce 2014, nicméně předcházela tomu rapidní pokles v předchozím roce. Navíc v následujících letech je trend těchto počtů již klesající. Nelze tedy říci, že s počtem přijatých osob došlo také k záchytlům a stíhání většího počtu osob za nenávistné trestné činy ve Švédsku a v ČR.

Na trestní činy z nenávisti a počty stíhaných osob se váže mimo jiné implementace a výklad rasových, xenofobních, diskriminačních a dalších nenávistných pohnutek v legislativě. Česká a Švédská legislativa konkrétně uvádějí, že v případě nenávistných pohnutek, vedoucích ke spáchání trestných činů, k nim bude přihlíženo v každém případě jako k přitěžující okolnosti při rozhodování o výši trestu. Oproti tomu Spolková republika Německo sice zahrnuje možnost přihlídnout k rasistickým a xenofobním motivům při výměře trestu, ovšem jejich užití při klasifikaci běžné kriminality je podmíněno dalšími proměnnými, kdy musí mít schopnost narušit veřejný pořádek a musí opovrhovat lidskou důstojností, čímž zůstává relativně velký prostor pro hodnocení těchto činů.

5.3 SWOT analýza

Na základě poznatků zjištěných během zpracování literární rešerše v rámci teoretické části, datové analýzy a následné komparace mezi vybranými státy bude v této kapitole vyhotovena SWOT analýza současné české legislativy. Vzhledem k obsáhlosti právních norem a obecném povědomí o základních lidských právech a svobodách deklarovaných Listinou základních práv a svobod a Ústavou ČR bude tato analýza zaměřena konkrétně na zahrnutí extremistické a nenávistné problematiky v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, který představuje hlavní pramen v oblasti předcházení, odhalování a trestání činů z nenávisti a spolu s dokumenty strategické a metodické povahy vytváří základ také pro činnosti preventivního charakteru, které jsou nedílnou součástí procesu vedoucího k eliminaci extremistických projevů.

Cílem analýzy bude poukázat na silné a slabé stránky platné legislativy, včetně identifikace hrozeb a specifikace příležitostí pro další vývoj v oblasti zajišťování bezpečnosti v souvislosti s extremismem.

Tabulka 9 SWOT analýza implementace extremistické problematiky v trestním zákoníku č. 40/2000 Sb. [zdroj vlastní]

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • klasifikace národní, rasové, etnické, náboženské a jiné nenávistné motivace jako přitěžující okolnosti i jako skutkové podstaty; • zvýšení trestní sazby v případě trestných činů narušujících soužití lidí spáchaných prostřednictvím tisku, filmu, rozhlasu, či veřejně dostupných počítačových sítí; • právní regulace činů podporujících genocidu, či historický revizionismus, včetně holokaustu. 	<ul style="list-style-type: none"> • absence legální definice extremismu; • chybějící konkretizace činů podněcujících k násilí a k diskriminaci; • nedostatečná úprava činů vedených proti sexuální orientaci či genderové identitě.
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • využívání znaleckých posudků při objasňování činů a pro efektivnější postih pachatelů; • implementace mezinárodních dokumentů, směrnic a koncepcí. 	<ul style="list-style-type: none"> • obtížené označení pachatelů, obzvlášť při činech páchaných skupinově; • absence jednotné úpravy extremistických a nenávistných projevů v prostředí internetu na mezinárodní úrovni; • vyšší požadavky na evidenci činů a objasňování jejich motivace.

Jako silné stránky lze jednoznačně označit vyšší sankce jak za rasistické a další nenávistné motivy, tak za činy narušující soužití osob, které jsou páchané v prostředí masových médií a veřejně dostupných počítačových sítí. To je významné především pro současnost, kdy nenávistné projevy v prostředí internetu jsou relativně častým jevem a je potřeba demonstrovat zodpovědnost za tyto činy a vyjádřit tak jejich zavrženíhodnost. Mezi silné stránky patří také regulace činů a projevů podporujících genocidu, včetně holokaustu, která je českou legislativou upravována, na rozdíl například od legislativy Švédska.

Za slabou stránku lze naopak považovat absenci legální definice extremismu a nenávistných trestných činů, což by v případě vzniku umožnilo zlepšení procesu evidence údajů a následného vytváření statistik těchto činů. Jedná se ovšem o poměrně častý jev i v zákonech ostatních států. Jako nedostatečná je dále hodnocena úprava motivu podněcování k násilí a diskriminaci, přičemž legislativně upraveno je pouze podněcování k nenávisti. Mezi slabé stránky je v neposlední řadě zahrnuta absence genderové a homofobní podstaty nenávistných činů, kdy tyto motivace nejsou klasifikovány jako přitěžující okolnosti.

Z uvedené analýzy dále vyplývá, že jednou z významných příležitostí pro efektivnější zahrnutí extremistické problematiky v trestním zákoníku je aktivní implementace mezinárodních doporučení, smluv a dohod, díky čemuž lze nastavit jednotný přístup v rámci EU a tím demonstrovat nepřijatelnost těchto činů. Vyšší mírou mezinárodní shody by mohlo dojít také ke sjednocení v oblasti sběru dat a jejich zpracování. K příležitostem lze dále řadit také efektivnější zapojování znalců a expertů, vzhledem k obtížnosti odhalování a dokazování nenávistné či extremistické motivace.

Jako hrozba byla identifikována nedostatečná úprava legislativy vztahující se k projevům extremismu v prostředí internetu na mezinárodní úrovni, což znemožňuje efektivně odhalovat a regulovat tyto činy, které jsou v současné době stále aktuálnější. Mezi hrozby bylo zařazeno také obtížné odhalování motivace pachatelů, a to především, když jsou činy páčány ve skupinách, což bývá častým rysem extremistických a nenávistných činů.

5.3.1 Doporučení ke zvýšení efektivity boje proti projevům extremismu

Na základě informací získanou datovou analýzou a vyhodnocením SWOT analýzy byla vytvořena následující obecná doporučení, která by mohla být přínosem v boji proti extremismu a případně přispět k eliminaci jeho šíření.

- **Boj s dezinformacemi a obsahem sítí**

Fenoménem současnosti je šíření nenávistné rétoriky a obdobných zpráv v prostředí internetu. Pocit anonymity spolu se snadným a levným přístupem téměř odkudkoliv podporuje propagaci nejen hnutí a organizací, ale i myšlenek a pohnutek podněcujících k násilí či nenávisti. V souvislosti s nenávistnými činy páchanými v prostředí internetu a sociálních sítí představuje výzvu odlišení potenciálních pachatelů hrozeb, od převažujícího počtu anonymních profilů a zdrojů, jež přestože šíří kontroverzní zprávy a zpochybňují hranice svobody projevu, nepředstavují hlavní hrozbu spojenou s extremismem, jelikož jejich projevy nejsou primárně motivující ani jakkoliv orientované na propagandu. Přesto šíření těchto často omezených a konspiračních myšlenek může spustit spirálu mobilizační kampaně, jako tomu bylo v případě migrace. A je zde tedy potřeba upozorňovat na nulovou toleranci těchto činů. Příležitostí v internetovém prostředí je pak intenzivní spolupráce a komunikace s komerčními subjekty a provozovateli webů a sítí, kteří mají schopnost evidovat

závadný obsah na základě klíčových slov a dále ho nahlásit příslušným orgánům, včetně jeho zablokování.

- **Sjednocení sledovaných údajů, statistik a pojmů**

Zpracováním diplomové práce byla zjištěna vysoká míra nejednotnosti v oblasti sběru, evidence a sdílení údajů týkajících se extremistických či nenávistných projevů a činů. Přičemž právě informace a jejich sdílení napříč společenstvím umožňují jejich zkoumání v širším měřítku, hodnocení trendů a tendencí pozorovaných jevů a hlavně zdůvodňování výkyvů, včetně možnosti jejich predikce. Jako jedna z hlavních příčin se jeví nejednotná definice a orientace při sběru dat, kdy se rozchází problematika extremismu, nebo koncepce hate crimes a jejího obsahu mezi jednotlivými státy. Jednotný, mezinárodně platný výklad těchto pojmů by usnadnil následné zpracování statistik a zároveň by umožnil konkretizaci požadavků na jednotlivé státy ohledně rozsahu a obsahu jednotlivých informací shromažďovaných na úrovni států pro požadované statistické výstupy a přehledy, pro potřeby posilování preventivních programů, legislativních úprav či pro výzkumné účely a předpověď budoucího vývoje.

- **Vzdělávání obyvatelstva**

Vzdělávání obyvatelstva představuje významnou činnost, díky které je společnost schopna lépe odolávat jak manipulaci, tak dezinformacím. Ve chvíli, kdy jedinec či skupina mají jisté povědomí o skutečném stavu věci, je obtížnější prostřednictvím pouhé vábivé rétoriky a nejednoznačných projevů osobu přimět ke krajnímu uvažování a následně k extremistickým či nenávistným postojům. Významnou roli má také znalost alespoň základních aspektů historie, především ve vztahu k novodobým dějinám, které jsou často ze strany extremistů překrucovány, zpochybňovány či jsou vybrané společensky neakceptovatelné skutečnosti popírány. Právě základní znalosti, společenský rozhled v rámci

současného dění a jistá míra kritického myšlení jsou základním stavebním kamenem pro odolání krajní inklinaci. Primárním cílem edukačních procesů jsou děti a dospívající mládež, na kterou lze působit v rámci povinné školní docházky či v rámci středního vzdělávání. Vliv na osoby mimo školský systém již vyžaduje v ideálním případě zahájení vzdělávací kampaně proti nenávisti, jejíž účinnost může být podpořena spojením jednotlivě působících orgánů a organizací, které budou mít společný cíl.

- **Meziresortní spolupráce**

Právě spolupráce veřejných orgánů spolu s občanskými organizacemi může vést k posílení prevence a včasnému odhalování těchto projevů jak u jednotlivců, tak u skupin osob již v počátku. Odbornost zainteresovaných subjektů ve spolupráci s podporou a metodickým vedením ze strany státní a veřejné správy dokáže v ideálním případě vytvořit harmonický systém, který bude schopen sledovat a hlásit nejen trestné, ale i jakékoliv jiné formy rasistických a nesnášenlivých projevů. Mezi jedny z hlavních úkolů by se měly řadit mimo jiné snahy vedoucí k prevenci těchto činů formou podpory soužití většinové společnosti spolu se zmiňovanými menšinami. Tím by mohlo dojít ke snížení zástupných motivů extremistických postojů a projevů.

- **Zvyšování odbornosti bezpečnostních pracovníků**

Tento bod spočívá v rozvoji schopností policie vyšetřovat a postihovat nenávistné trestné činy jak v osobní rovině, tak v rovině digitální. Důležité je základní odborné vzdělávání a školení všech policistů a následné specializované vzdělávání pro policisty, kteří jsou cíleně přivoláni k řešení vybraných situací. Základem těchto školení je seznámit příslušníky s možnými projevy extremismu, rasismu a dalších nenávistných pohnutek. Zároveň je třeba upozornit i na skryté znaky, symboly, hesla či projevy, které vypovídají o vazbách osob k vybraným

skupinám či ideologiím, jež jsou v rozporu s demokratickými hodnotami. Posílení v boji proti informační kriminalitě lze dosáhnout především posílením specializovaných policejních pracovišť a modernizací technologického vybavení na těchto pracovištích. Zvyšování odbornosti v oblasti nenávistných a extremistických činů by mělo být zahrnuto od počátku policejního vzdělávání a v pravidelných intervalech se opakovat ve formě přeškolení nebo konferencí. V neposlední řadě je nezbytné podporovat a udržovat mezinárodní spolupráci v oblasti výměny informací a také v oblasti školení a dalšího vzdělávání.

5.4 Vyhodnocení stanovených hypotéz

Hypotéza č. 1: Předpokládám, že ve státě s nejvyšším počtem přijatých uprchlíků došlo k nárůstu extremisticky motivovaných činů.

Na základě získaných informací byl stát s nejvyšším počtem přijatých uprchlíků Spolková republika Německo. Zde podle údajů Eurostatu bylo v letech 2015 a 2016, tedy v době kulminace migrační krize, přijato více než 500 tisíc osob v rámci určité formy mezinárodní či humanitární pomoci, což několikanásobně převyšuje počty přijatých osob v letech předchozích. Těmto trendům shodně odpovídá i nárůst počtu trestných činů s extremistickým podtextem na území SRN, jak lze vidět na obrázku 9. V roce 2016 došlo k nárůstu počtu přijatých osob o 970 % oproti roku 2014 a zároveň k nárůstu počtu trestných činů s nenávistnou motivací o 36 %. Shodné tendence těchto dvou parametrů byly pak zřejmé i v období útlumu krize, kdy konstantně klesal jak počet kladně vyřízených žádostí o jednotlivé formy mezinárodní ochrany, tak počet extremistických činů.

Hypotéza č. 1 se potvrdila.

Hypotéza č. 2: Předpokládám, že v zájmových státech vzrostl úspěch krajně pravicových politických stran v parlamentních volbách.

Na obrázcích 7, 12 a 17 lze vidět, že ve všech zájmových státech došlo během posledních třech konaných voleb do národního parlamentu k nárůstu preferencí politických stran označených jako nacionalistických až krajně pravicových. V ČR a SRN se dokonce poprvé tyto strany staly součástí národního parlamentu, navzdory existenci většího počtu krajně pravicových politických stran, jež se voleb účastní relativně pravidelně, ovšem doposud bez většího úspěchu. Strana Švédských demokratů sice byla součástí národního parlamentu již před vypuknutím migrační krize, ovšem zřetelný je nárůst preferencí strany o více než 11 procentních bodů mezi roky 2010 a 2018. Lze tedy konstatovat, že ve všech sledovaných státech došlo k nárůstu volebních preferencí a tím i k volebnímu úspěchu nacionalistických parlamentních politických stran.

Hypotéza č. 2 se potvrdila.

Hypotéza č. 3: Předpokládám, že ve všech sledovaných státech došlo k poklesu trestných činů z nenávisti po útlumu migrační krize.

Za počátek útlumu migrační krize lze označit rok 2017, kdy již začaly klesat počty žádostí o azyl a další formy mezinárodní ochrany napříč evropskými státy, včetně zemí hodnocených v této práci. Navzdory poklesu počtu kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu či humanitární pomoc došlo v České republice neočekávaně k nárůstu trestných činů s pravicově extremistickým podtextem, jak ukazuje obrázek 4. V letech 2017 a 2018 byly v ČR pozorovány rostoucí tendence, přičemž v roce 2018 bylo dosaženo nejvyššího počtu nenávistných trestných činů od počátku sledovaného období, tedy od roku 2012. V Německu byl po útlumu migrační krize zaznamenán pokles těchto činů, ovšem počty stále převyšují počty činů evidovaných v letech před vypuknutím migrační

krize, jak lze vidět na obrázku 9. Na obrázku 14 je pak patrné, že za Švédské království nejsou evidována data z roku 2017 v souvislosti s počtem nenávistných trestných činů. Nicméně za rok 2018 dosahují tyto počty hodnot vyšších než v roce 2015, tedy v roce, kdy migrační krize kulminovala. Na tomto základě lze předpokládat, že k jejich výraznému poklesu nedošlo ani v roce 2017.

Hypotéza č. 3 se nepotvrdila.

6 DISKUZE

Diplomová práce se zabývala problematikou extremismu a nenávistných projevů v souvislosti s obdobím, kdy probíhala kulminace migrační krize a kdy byly jednotlivé evropské státy zatíženy vlnou přicházejících migrantů a žadatelů o mezinárodní ochranu. Přestože v současné době je již patrný útlum, je důležité získat povědomí o síle migrace jakožto citlivém tématu, které má schopnost mobilizovat nejen krajně pravicovou scénu, ale i umírněnou část obyvatelstva. Na základě znalosti této problematiky a jejích trendů lze obdobným situacím v budoucnu lépe čelit, případně předcházet.

Úkolem stanovených hypotéz v této práci bylo objasnit, zda existuje reálná souvislost mezi nedávnými migračními událostmi a pravicovou extremistickou scénou a zda lze mezi těmito jevy pozorovat konkrétní trendy a vzorce. Česká republika zde byla použita jako proměnná, jejímž cílem bylo odrážet vývoj extremistické scény bez reálného vlivu migrační krize pouze pod tíhou příslušné rétoriky. Mobilizační potenciál migrace byl v této práci zkoumán jak na počtu extremistických činů, tak na způsobech jejich provedení a také na míře volebních preferencí nacionalistických parlamentních stran.

Během let 2015-2016 se evropský kontinent potýkal s masovými vlnami uprchlíků a migrantů, kteří z různých důvodů opouštěli země svého původu a vydávali se na zdlouhavou cestu za bezpečím a lepší životní úrovní. Část těchto osob během cesty tragicky zahynula ve středozevní moři, části se povedlo dostat se do vyspělých států Evropské unie a získat zde mezinárodní ochranu či jinou formu humanitární pomoci a část stále přebývá v uprchlických střediscích a táborech v Turecku a v jižních státech EU. Ve vlnách imigrantů prošly do evropských států také osoby s pochybnými záměry, s nimiž se pojí mimo jiné podpora islámských radikalistů a nárůst teroristických útoků v evropských

státech. Nárůst teroristických činů, hlavně vysoké počty obětí těchto útoků byly jednou z hlavních pohnutek ve vymezení se proti přijímání osob z výrazně odlišných kultur, především z kultur islámského náboženství a jejich integrace ve společnosti. Jako další důvody proti jejich přijímání byly uváděny obavy o dostatek volných pracovních pozic, islamizaci společnosti či bezpečnost a postavení evropských žen.

Odpovědí na tuto nevoli přijímat osoby v rámci mezinárodní a humanitární pomoci byly trestné činy směřované proti osobám cizí národnosti, muslimským náboženským místům, případně proti uprchlickým ubytovacím zařízením a komunitním centrům, které mezi roky 2014 a 2015 stouply v celé EU o více než 3 400 %. S tím se ztotožňuje také zpráva TE-SAT, která za rok 2016 vyhodnotila v Německu vnímání hrozeb pojících se s migrací a islamizací jako klíčová témata agendy pravicových extremistů, podněcující šíření strachu a obav ve společnosti. Zpráva také uvádí, že extremistická rétorika ospravedlňovala xenofobní činy událostmi v Paříži roku 2015, útoky v Bruselu a Berlíně v roce 2016 nebo sexuálními útoky v Kolíně nad Rýnem během silvestrovských oslav na konci roku 2015 a podněcovala k odvetným akcím. V této souvislosti se začalo obecně více hovořit o rozšiřování anti-imigrantského a anti-muslimského extremismu a vzestupu předsudečně nenávisti motivované xenofobními pohnutkami. Výše zmíněná situace byla v práci znázorněna prostřednictvím grafů 5, 10 a 15 zobrazujících trestné činy na základě jednotlivých nenávistných motivací. Obrázky 10 a 15 reflektující situaci v Německu a Švédsku jsou v souladu s tvrzením zprávy TE-SAT a byl zde v době kulminace krize zaznamenán nárůst xenofobně motivovaných činů. V SRN byl v době útlumu migrační krize zaznamenán opětovný pokles xenofobních činů, zatímco Švédsko jevílo konstantně rostoucí trend po celé sledované období. Lze tedy předpokládat, že v Německu se jednalo o činy úzce související s vývojem migrační krize a jejím aktivizačním potenciálem, který po odeznění poklesl. Oproti tomu ve Švédsku

konstantně rostoucí trend xenofobní motivace poukazuje na dlouhodobý problém. Nicméně i ve Švédsku lze ve vztahu k migraci vidět vyšší meziroční nárůst xenofobních a proti-muslimských činů v roce 2015, kdy krize kulminovala [43, 102, 103].

V ČR přetrvává trend činů s protiromskou motivací, ačkoliv dle výroční zprávy Ministerstva vnitra za rok 2015 přebraly veřejně známé subjekty krajní pravice aktivně migrační a islamofobní témata. Z obrázku 5 je ale zřejmé, že hlavní motivací extremistických činů stále byly protiromské nálady a že xenofobní motivace se zde jeví jako neaktuální. Otázkou zůstává, zda absence těchto motivů je způsobena jejich minimálním výskytem či nedostatečně pokrytou evidencí motivačních faktorů. Vzhledem k roku 2015, kdy jako v jediném roce byla xenofobie a rasismus evidovány a kdy převyšovaly ostatní kategorie, lze jejich zahrnutí do evidence hodnotit jako nedostatečné [104].

Touto částí práce byly objasněny trendy sledující vývoj motivace jednotlivých činů a do jaké míry byly orientovány proti znakům migrační krize. Na základě výsledků lze ve Spolkové republice Německo a ve Švédsku potvrdit, že jsou zde patrné signifikantní znaky mezi vývojem migrační situace a transformací motivačních pohnutek. Zatímco v ČR, která nebyla vlnou migrantů téměř zasažena, nebyla nalezena explicitní odezva extremistické scény formou změny cílů a motivací, případně nebylo možné tuto reakci dohledat vzhledem k absenci adekvátních dat. Nicméně bylo potvrzeno, že zde stále ve vysoké míře přetrvávaly činy s protiromským podtextem.

Další částí diplomové práce bylo zjišťování, zda kromě změny motivace má migrace také potenciál mobilizovat osoby ke zvýšení četnosti trestných činů. Tato otázka byla stanovena na základě obecně zmiňovaného rostoucího trendu pravicového extremismu, jak uvádí zpráva Europolu z roku 2020 a další veřejně

dostupná média. Získané výsledky byly znázorněny na obrázcích 4, 9 a 14, na nichž lze vidět vztah mezi počtem osob přijatých na základě mezinárodní ochrany či humanitární pomoci do jednotlivých států a počtem extremisticky a nenávisťně motivovaných činů. V souladu se zprávou Europolu byly výsledky získané za SRN a Švédsko, kde přidané spojnice trendu potvrdily jeho růst. Spojnice dat charakterizující situaci v ČR vykazuje konstantní trend, navzdory pravidelnému zvyšování počtu extremistických činů od roku 2016 [105].

Na obrázcích 9 a 14 lze vidět souvislost mezi migrační situací a nárůstem počtu extremistických činů. Kulminace migrační krize probíhala již v roce 2015, kdy přestože byly počty přijatých osob ještě relativně nízké, je viditelný nárůst nenávisťných projevů. Několikanásobně vyšší počet přijatých osob v SRN a Švédsku byl až v roce 2016, kdy se počty činů držely stále na vyšších hodnotách. Od roku 2017 je v Německu již pokles jak přijímaných osob, tak extremistických činů.

Situace v roce 2015 může vypovídat o síle migrace jako mobilizačním tématu propagovaným kvalitními řečníky bez vazeb na reálný počet přijatých osob. Jako jeden z možných důvodů výrazného nárůstu počtu extremistických činů v Německu a Švédsku již v roce 2015 lze uvést nárůst trestných činů spáchaných osobami cizí národnosti. Tato oblast je totiž také častou agendou extremistické scény, kdy je poukazováno na nepřizpůsobivost a míru kriminality osob z odlišných kultur a zároveň vyzíváno k odvetným akcím, v tomto případě za teroristické činy a zmíněnou kriminalitu. Této teorii by odpovídala situace v Německu, kde dle údajů Eurostatu podezřelí a pachatelé cizí národnosti v letech 2015 a 2016 několikanásobně vzrostli a následně zase poklesli, jak lze vidět v příloze 1. Jedná se tedy o shodný trend, jaký lze vidět u počtu činů s nenávisťnou či extremistickou motivací zobrazený na obrázku 9 [106].

V souvislosti s nárůstem kriminality cizinců v Německu v letech, kdy kulminovala migrační krize, lze předpokládat obdobnou situaci i ve Švédsku, přičemž přitěžujícím faktorem je několikanásobně vyšší míra zatížení Švédska uprchlíky, jelikož v přepočtu na obyvatele přijalo v letech 2015-2016 Švédsko 9 672 osob na 100 000 obyvatel, oproti tomu SRN přijalo 692,4 osob a ČR zanedbatelných 8,4 migrantů na 100 000 obyvatel. Z toho lze usuzovat i vyšší zatížení Švédského království kriminalitou cizinců.

Porovnání těchto trendů ve Švédsku je ale obtížnější, jelikož v souvislosti s počtem trestných činů spáchaných cizinci v roce 2017 tehdejší ministr spravedlnosti Morgan Johansson, se souhlasem švédského parlamentu, rozhodl nezveřejňovat statistiky o etnickém původu pachatelů trestných činů. Pronesl tehdy, že taková statistika není potřebná a že *"...na vyvození politických důsledků naprosto stačí již existující mezinárodní a švédské studie"* [107]. Dle právničky a politické analytičky Judith Bergman z Gatestone Institutu představuje míra kriminality cizinců ve Švédsku tzv. veřejné tajemství. Bergmanová dále, že ze strany vlády se jedná o zamlčování informací, jehož cílem je zastříť fakt, že za rostoucím násilím by mohla stát právě migrační politika vlády. Vzhledem k absenci těchto dat se lze setkat s posuzováním nárůstu kriminality cizinců na základě nárůstu počtu sexuálních napadení a znásilnění, které ve Švédsku narostlo o 45,4 % mezi roky 2008 a 2018. Souvislost mezi těmito jevy byla podpořena také vyjádřením politika Švédských demokratů Michaela Hesse, který poukazuje na to že *"v islámské kultuře je hluboce zakořeněno znásilňovat a týrat ženy, které odmítají přijmout islámské učení, přičemž zde existuje zde silná vazba mezi znásilněními ve Švédsku a počtem imigrantů ze zemí blízkého východu a severní Afriky"* [108]. Nicméně Hess byl za tento výrok obviněn kvůli očeřování etnických skupin. Tuto teorii potvrzují také další výzkumy charakteristik osob odsouzených za znásilnění, které poukazují na to, že z těchto pachatelů odsouzených v letech 2000-2015 byla většina narozena mimo Švédsko. Příkladem

této teorie jsou mimo jiné události z roku 2012, kdy byla 30letá žena znásilněna osmi muži Afghánské národnosti v ubytovně pro žadatele o azyl, v malém městě Mariannelund ve Švédsku. Průzkum počtu pachatelů cizí národnosti zveřejnila také v létě 2019 soukromá nadace Det Goda Samhället, která ve své zprávě zveřejnila, že *"osoby zahraničního původu spáchaly nyní poprvé - v absolutních číslech - více trestných činů než osoby švédského původu... Podskupinou obyvatel nejvíce náchylnou k trestné činnosti jsou lidé narození ve Švédsku, jejichž oba rodiče se narodili v zahraničí"* [108]. Oproti tomu švédská vláda uvádí, že zvýšený počet sexuálního násilí je dán změnou zákona o klasifikaci těchto činů a že oběti jsou vedeny ve větší míře k hlášení sexuálních činů. Jak bylo ale v počátku zmíněno, jedná se pouze o teoretický exkurz, nikoliv o podložené tvrzení vzhledem k absenci dat. Přesto se ale míra kriminality cizinců nesmí stát důvodem ani omluvou pro extremismus [66, 109].

Nárůst extremistických a nenávistných činů v těchto dvou zemích v kontrastu s jejich poklesem v ČR, kde nedošlo ani k nárůstu kriminality občanů s cizí národností, jak lze vidět v příloze 2, ani k nadměrnému zatížení státního systému v souvislosti s migrační krizí, ukazuje, že migrace a jevy s ní spojené mají sílu rezonovat společností a vyvolat jistou míru negativní odezvy nad rámec tradičních pravicových témat.

Navzdory rostoucí extremistické aktivitě nedošlo k výrazné změně v provedení jednotlivých činů směrem k vyšší intenzitě násilí. Každý ze zájmových států jevil ve sledovaném období jiné trendy, relativně konstantní, bez závislosti na vývoji migrační krize. Zatímco ve Švédsku převládaly hrozby násilím, v Německu byly relativně vyrovnané násilné útoky a poškození majetku.

Vývoj útoků v SRN zjištěný datovou analýzou je podpořen také každoročními průzkumy, které zveřejňují údaje o nárůstu počtu sympatizantů s pravicovým extremismem, jež jsou ochotni pro dosažení cílů použít násilí z 9 600 v roce 2013 na 12 700 v roce 2017 nebo s výroční zprávou TE-SAT, která zmiňuje že trestné činy se staly v Německu násilnějšími v souvislosti s pokračující eskalací fenoménu migrační krize. Pro násilné útoky proti migrantům a azylovým centrům byly dle TE-SAT v posledních letech nejčastěji používány zápalná a výbušná zařízení. Jejich prekurzory se navíc stávají stále častěji zadržným materiálem. Není ovšem zřejmé, co přesně bylo spouštěčem nárůstu násilných útoků a proč je situace natolik odlišná oproti Švédskému království [103, 110, 111].

Bombové útoky a násilí prostřednictvím střelných zbraní plní v posledních letech přední strany médií také v souvislosti se Švédským královstvím. To by mohlo poukazovat na rostoucí trendy násilného chování, kterému by odpovídal také již zmíněný nárůst sexuálních incidentů, ovšem nikoliv výsledky zobrazené v této práci na obrázku 16. Nicméně na základě informací zveřejněných na oficiálních stránkách švédské vlády se nejčastěji jedná o dopady války gangů ve vyloučených lokalitách, kde převládají obchody s drogami a zbraněmi. Jak bylo zmíněno v teoretické části, tyto vyloučené lokality, označované také jako zranitelné či tzv. no-go zóny, jsou z velké části obývané přistěhovalci či dětmi přistěhovalců. Část také tvoří ubytování pro osoby čekající na vyřízení jejich žádosti o azyl. Dle dostupných údajů se ale nejedná o činy extremistů vůči migrantům jako spíš mezi obyvateli těchto lokalit navzájem. Nebyla zde prokázána xenofobní, rasová či jiná nenávistná motivace, a proto tyto činy nejsou zahrnuty ve výsledcích práce [66, 112].

Vyšší zastoupení hrozeb násilím v roce 2015 v ČR a po celé sledované období ve Švédsku tvoří pak verbální a grafické projevy nenávisti, které lze přisuzovat častějšímu využívání internetové platformy pro vyjádření protiimigračních

postojů. Patrné je také to, že ač se jedná o trend poměrně nový, jeví se do budoucna jako dlouhodobý, s čímž se ztotožňuje i zpráva MV z roku 2017, která uvádí, že „hlavním prostorem pro páchaní trestné činnosti se u extrémní pravice stal internet“ [113]. TE-SAT hodnocení za rok 2015 tuto myšlenku podporuje tvrzením, že v roce 2015 dominovaly sociálním médiím a internetovým fórům pravicové scény konverzace a diskuse, kde převládal fenomén migrace a džihádistická teroristická hrozba. Za rok 2016 zpráva TE-SAT uvádí, že opět vzrostl počet webových stránek s rasistickým obsahem v rámci celé EU a že mnoho z nich si klade za cíl podněcovat lidi k přijetí pravicově extremistických názorů, přičemž dávají pozor, aby nepřekročili zákonné hranice svobody projevu. Většina příspěvků z nenávisti je na hranici zákonného vyjádření názoru a trestního podněcování. Je zde také zmíněno, že vyjádření se stávají agresivnějšími a výrazně se zvýšily trestné činy z nenávisti, jako je pobuřování, podpora zločinů na menšinách a migrantech, jakož i znevažování a hrozby vůči představitelům státu [102, 103].

V souvislosti s kulminací migrační krize docházelo dle zprávy TE-SAT stále častěji k jejímu hodnocení a řešení na online fórech, kde pravicoví extremisté podněcovali k vývoji tlaku a násilí vůči migrantům a azylovým domům, stejně jako vůči politikům, kteří se profilovali jako proimigrační. Takovéto xenofobní a rasistické komentáře a příspěvky byly v letech 2015 a 2016 důvodem k uzavření sekce komentářů u několika internetových sdělovacích prostředků a jejich zveřejněných článků [102].

Internet a sociální sítě hodnotí jako ideální prostor k šíření rasistické a xenofobní propagandy také Martinez. Ten v rozhovoru pro Washington Post uvádí jako hlavní výhody internetu pro šíření extremistických a nenávistných pohnutek, možnost šíření nenávistného obsahu k širšímu publiku bez redakční kontroly a za závojem anonymity. Mimo jiné upozorňuje na tendence extremistů

rozvítet a šířit své myšlenky, které se mohou proměnit v reálné násilí, přičemž nenávist získaná online může být smrtící, jak prokázal americký pravicový extremističtý Dylann Roof, který po radikalizaci na nenávistných online fórech zavraždil v kostele 9 lidí afroamerického původu v Jižní Karolíně v roce 2015. Hodnocení TE-SAT rozvíjí tuto oblast tvrzením, že extremistická internetová kultura často nenávistné projevy šíří prostřednictvím tzv. trollování, tedy vyjadřování s využitím sarkasmu a narážek, a využívá tento trend jak k manipulaci politických oponentů, tak k vyhýbání se osobní zodpovědnosti za projevy nenávisti a podněcování k násilí. Pro omezení těchto nenávistných činností v online prostoru se již několik světových společností jako Facebook, Twitter nebo Instagram rozhodlo považovat tuto činnost za přímý útok na národnost, rasu, etnický původ, gender či sexuální orientaci a podnikat vůči tomu určité kroky, včetně podílu na vývoji technologií, které dokážou filtrovat komentáře hlášené jako projevy nenávisti. Nicméně zkušenosti uživatelé internetu se dokáží velmi dobře pohybovat v online prostoru na hraně zákona a je tedy obtížné nějakým způsobem omezovat jejich činnost a bránit jim v šíření nenávistného obsahu maskovaného sarkasmem [114, 115].

Z prostředí internetu, dle výroční zprávy MV z roku 2015, také v ČR vzešla většina protestních hnutí a politických subjektů vyznačujících se nenávistnými tendencemi, přičemž online probíhala často také mobilizace stoupenců. Rozmohla se také webová rozhraní prezentující se jako „*necenzurovaný zdroj informací*“ [113], která jsou ve skutečnosti platformou pro šíření dezinformací a polopravd s cílem podnítit nenávist a dále šířit frustraci, včetně podpory emotivního a racionálního způsobu práce s informacemi. Na svém profilu umožňují agresivní vymezení se proti osobám zastávajícím odlišné názory na islám a migraci, což spolu tzv. kvazi-mediálními projekty vyvolalo ve vysoké míře polarizaci společnosti a rychlé šíření negativních postojů [104].

Nárůst počtu činů reflektujících hrozbu násilí lze tedy odvodit od přesunu části pravicových aktivit do prostředí internetu, což potvrzují i zprávy MV ČR a TE-SAT, jak bylo demonstrováno výše. Samotná změna platformy ovšem nebyla vyvolána migrací jako takovou, nýbrž technologickým vývojem a s tím spojenými přírůsky online prostoru. Online rozhraní jednoznačně poskytuje více prostoru a anonymity a může svádět k extremistickým projevům a ke šíření nenávistných názorů a komentářů i osoby, které jinak nejsou součástí extremistické scény či se dokonce neztotožňují s krajně pravicovou rétorikou, jak je zmíněno i ve zprávě MV ČR za rok 2017. Ta v souvislosti s nárůstem využívání internetu dále uvádí, že *„trestných činů s pravicově extremistickým podtextem se stále častěji dopouštěly osoby bez přímých vazeb na extremistickou scénu“* [113]. Nicméně pro absolutní platnost teorie přesunu aktivit do online rozhraní, jakožto objasnění volby způsobu provádění nenávistných činů by bylo potřeba zahrnout více zkoumaných států a posoudit, zda je tento trend zřejmý i v jiných státech EU.

Již bylo poukazováno na trend, že jednotlivé projevy a weby nemusí být vždy dílem pravicových extremistů, ale subjektů označovaných jako populistické. Ty nejsou napojeny na extremistickou scénu, dokonce se oficiálně distancují od totalitních ideologií. Nicméně xenofobní, nenávistné a manipulativní myšlenky a trendy sdílí obdobně jako extremistická scéna. Jejich rétorika v rádobě zákonném rámci je bližší osobám, které nesympatizují s neonacistickou a extremistickou ideologií, jelikož řeší legitimní politická témata bez vyšší míry inklinace k násilí. Jejich nebezpečnost spočívá ve využívání prostředků, které nejen že podněcují nenávist, ale také rozdělují společnost a polarizují veřejné mínění na základě podryvání důvěry v demokratické principy. Jejich zdánlivá umírněnost ovšem vyhovuje výrazně větší části populace. Dokáží efektivně mobilizovat veřejnost a získávat podporu, což jim umožňuje být součástí oficiální politické scény a usměrňovat tak veřejné debaty směrem k dosahování vlastních

politických cílů. Právě pro jejich schopnost účastnit se oficiální politiky a ovlivňovat nálady ve společnosti jsou v současnosti považovány za větší riziko než tradiční subjekty krajní pravice, jejichž násilný charakter a inklinaci k nacistickým a násilným ideálům stále většinová část demokratické populace odsuzuje. Pravicové populistické subjekty jsou navíc schopny získat podporu jak z řad běžných obyvatel, kteří by se jinak krajní pravici vyhnuli, tak z řad extremistů, navzdory oficiálnímu distancování se populistů od pravicového extremismu. Tento trend se projevil také v několika posledních volbách ve všech sledovaných státech [104, 113].

Nárůst podpory populistických subjektů, případně stran označovaných jako nacionalistických až krajně pravicových, lze vidět ve všech zájmových státech na obrázcích 12, 17 a 22, kde došlo během posledních dvou konaných voleb do národních parlamentů k několikanásobnému nárůstu jejich podpory. Zatímco Švédské království má zastoupenou krajně pravicovou politickou stranu v parlamentu od roku 2010, kdy ještě neprobíhala migrační krize, německá AfD byla založena teprve v roce 2013 a uzavírací klauzuli do spolkového parlamentu překonala až v posledních volbách, tedy v roce 2017. Za Českou republiku byl úspěch populistického až nacionalistického subjektu zaznamenán již v roce 2013, kdy se součástí parlamentu stalo hnutí Úsvit přímé demokracie v čele s T. Okamurou. Pro posouzení, do jaké míry byl úspěch těchto politických stran a hnutí ovlivněn jejich vymezováním se vůči migrantům a muslimům, byla zvolena obsahová analýza volebních programů. Posuzovány byly vždy programy publikované během voleb před migrační krizí a programy využívané ve volbách těsně po její kulminaci.

Obsah programů všech tří zmiňovaných stran zpravidla využívá konstrukce, že všichni migranti jsou muslimové a všichni muslimové mají sklony k patologickému a netolerantnímu chování. Tyto postoje jsou často vyjádřeny

formou jednoduchých hesel či obrázků pro jejich důraznou demonstraci a snadné pochopení širokou veřejností. Stejného názoru jsou také autoři Stulík a Krčál, které myšlenku dále rozvíjí tak, že transformace migračních otázek do jednoduchých hesel a jejich následné proklamování bylo silné, ovšem následné porozumění celému kontextu se postupně vytrácelo. Poukazují také na stav, kdy u populistických stran se jedná o úmyslné jednání, zatímco u středového a tradičního politického establishmentu převažuje pouze nešťastný způsob implementace migračních otázek do vlastní politiky. Na cílené využívání migrační krize k růstu podpory krajně pravicových politických stran upozorňuje také zpráva TE-SAT za rok 2016, která hodnotí jednání častěji jako úmyslné s cílem získat podporu a vyvolat odpor proti současnému společenskému uspořádání [103, 116].

Tyto závěry potvrdila také zpracovaná datová analýza, kde v tabulkách 4 a 5 je zřejmý několikanásobný nárůst témat národní identity německé politické strany Alternativa pro Německo mezi roky 2013 a 2017. Přičemž zastoupení těchto témat v roce 2017 tvořilo 10,8 % a zastoupení negativně vnímaného multikulturalismu tvořilo 5,6 %. Tedy 16,4 % celého programu politické strany AfD bylo věnováno negativnímu vymezení se vůči migraci, uprchlíkům a islámu. To představuje nárůst o 11,5 p. b. oproti roku 2013, kdy strana volební hranice těsně nedosáhla. V rozmezí těchto let také vzrostla podpora strany o 7,9 p. b. Získané údaje podložené výše zmíněnými teoriemi lze tedy interpretovat jako nárůst podpory politické strany na základě jejího vymezení se vůči migrantům. Vzhledem k procentuálnímu zastoupení xenofobních postojů lze tvrdit, že se jedná o cílený protiimigrační obsah, který posílil ve volbách v roce 2017 postavení nacionalistické strany v parlamentu.

Další volby do spolkového sněmu se uskuteční v září letošního roku a předběžné březnové průzkumy ukazují na pokles volebních preferencí AfD na

10 % (o 2,5 p. b.), což stranu řadí na čtvrté místo za první Křesťanskodemokratickou unií (CDU), která prozatím dosahuje zisku 28,5 %. Závěry ze studie voličů pravicových extremistů zveřejněné v letošním roce Bertelsmannovou nadací nicméně poukazují na změnu voličské základny AfD. Ta byla v předchozích volbách sjednocována otázkami migrační krize, zatímco v současnosti převládá inklinace ke krajně pravicovým názorům, ke kterým dle průzkumů tíhne až 56 % příznivců strany. Profil strany se tak postupně mění z populistické na extremistickou a získává vlastnosti obdobné Národnědemokratické straně Německa (NPD). Nicméně v letošním roce se strana AfD vymezila vůči ideologii pravicového extremismu, což bylo vykládáno v souvislosti s hrozbou jejího vyšetřování Spolkovým úřadem pro ochranu ústavy, v případě prohlášení strany za podezřelou z extremismu. Zůstává zde tedy otázkou, do jaké míry strana inklinovala ke krajní pravici po úpadku mobilizačního potenciálu migrace, aby si udržela své politické postavení [117, 118].

V České republice nebylo možné porovnávat programy volební strany ze dvou posledních konaných voleb, vzhledem ke vzniku nové politické strany SPD z původního hnutí Úsvit přímé demokracie, byť vůdčí osobnost obou hnutí byla shodná. Zastoupení národních a multikulturních témat SPD v roce 2017 vykazuje relativně nízké procentuální hodnoty, jak je zobrazeno v tabulce 3, ovšem původní volební program a webový portál hnutí byly tvořeny z velké části obrázky vykreslujícími muslimy jako teroristy a migranty jako kriminálníky, jak lze vidět na vybraných výstřižcích programu v příloze 3. V případě SPD stejně jako u německé AfD byl nárůst jejich podpory zaznamenán až v souvislosti s kritickým, až xenofobním přístupem k migrační krizi. Dle zprávy Ministerstva vnitra ČR za rok 2015 tematika migrační krize rezonovala na území ČR všemi politicky motivovanými subjekty a zatímco docházelo k posílení vlivu populistických stran a hnutí, jež využívala protiislámské a protiimigrační nálady,

došlo na druhé straně k oslabení tradiční krajně pravicové scény. K ochromení tradičních stran jako je Dělnická strana sociální spravedlnosti či Národní demokracie došlo dle hodnocení MV z důvodů, že „*nebyly dlouhodobě schopné mobilizovat ani získávat nové stoupence*“ [119]. Zpráva zmiňuje také trend, že tradiční neonacistická scéna se fakticky přestala veřejně projevovat, což podporují výsledky práce na obrázku 4, kde je v letech 2015 a 2016 vidět pokles extremistických trestných činů [119, 120].

Mezi taková hnutí patřil například Blok proti Islámu, v čele s Martinem Konvičkou a Janou Volfovou, založený v roce 2015, který se přetransformoval z původní virtuální skupiny Islám v ČR nechceme. Největším úspěchem Bloku byla účast jeho představitelů a zhruba 2 500 osob na shromáždění na pražském Albertově dne 17. listopadu 2015, kde na pódiu spolu s M. Konvičkou vystoupil také prezident republiky Miloš Zeman. Volební potenciál Bloku a obdobných hnutí byl zanedbatelný, jelikož dle zprávy MV za rok 2016 „*Jediným nosným tématem těchto skupin bylo operování s muslimským nebezpečím či s bezpečnostními riziky spojenými s migrací, kdy řada těchto protestních hnutí ale buď neměla vůbec žádný program, nebo nabízí jen zkratkovitá a populistická řešení*“ [104, s. 9]. Více nebezpečná byla jejich moc polarizovat a radikalizovat společnost. K tomu dopomohl také dostatečný prostor v rámci kvazi-médií, kde byla podporována atmosféra strachu, včetně podpory „*selektivního a účelového informování o uprchlících, muslimech a jejich spojování s terorismem*“ [119].

Již v roce 2016, kdy byl trend migrace na poklesu a protiimigrační tematika již mírně vyčpělá došlo k rozkladu hnutí. Jako jeden z důvodů zániku těchto subjektů je označována mimo jiné absence charismatického lídra, přičemž se lze domnívat, že právě osobnost v podobě Tomia Okamury může stát za stálostí a růstem strany SPD, navzdory její populistické a protiimigrační orientaci ve vztahu s již vyčerpaným potenciálem migrační krize.

Vztah mezi zahrnutím migračních témat a růstem podpory nacionalistických stran nebyl zřejmý ve Švédsku, kde krajně pravicová politická strana Švédských demokratů získala během migrační krize vyšší podporu než v předchozích volbách, ovšem poměr zastoupení národních a multikulturních témat zde meziročně nevzrostl, naopak poklesl. Roli zde pravděpodobně hraje obecně vysoké zastoupení těchto témat (cca 10 %) v obou hodnocených programech, jak lze vidět v tabulce 7. Podpora strany tedy vzrostla i bez navýšení těchto témat nad rámec klasické prezentace strany. Úspěch Švédských demokratů již před vypuknutím migrační krize (r. 2010) pravděpodobně souvisí s obecným protiimigračním a krajně pravicovým vymezením strany a jejich provázanost s bezpečnostními problémy, s nimiž se Švédsko již delší dobu potýká, jak bylo zmíněno v první části diskuse.

Z migrační krize a přílivu uprchlíků těžilo také Hnutí severského odporu (Nordic Resistance Movement, NRM), které kromě Švédska působí i ve Finsku a Norsku. Ve Švédsku hnutí uspořádalo řadu protiimigračních shromáždění a v roce 2014 byl jeden z jeho členů zvolen za stranu Švédských demokratů do obecní rady. Hnutí se nechalo v roce 2015 také zaregistrovat jako politická strana, ovšem bez šance na volební úspěch vzhledem k jeho násilným a zločineckým aktivitám. Přesto podle protirasistické organizace Expo se NRM od začátku roku 2015 rozrostlo o více než třetinu. To bylo podpořeno jeho agitací proti švédské politice otevřených dveří a proti muslimským žadatelům o azyl [121].

Evropský komisař pro bezpečnost Sir Julian King ve zprávě TE-SAT za rok 2017 upozorňuje na rostoucí hrozbu pravicového extremismu napříč všemi státy EU spočívajícího nejen v růstu násilí, ale především v polarizaci společnosti. Zároveň poznamenává, že ve sledovaném roce docházelo ke snižování mediálního pokrytí nenávistných a podněcujících činů. Zdůraznil také, že krajní pravice je roztržštěná a projevuje se v různých formách, přičemž téma migrace se

zdá být již vyčerpané a nepřináší ani sjednocení extremistické scény, ani potřebnou mobilizaci obyvatel vedoucí k rozšiřování základů sympatizantů. Na to navazuje vývoj extremistické scény za rok 2019, kdy je ve zprávě TE-SAT uváděno, že úspěchu populistických subjektů a politických zástupců krajní pravice během migrační krize všimly také extremistické skupiny, které opouštějí od veřejného šíření neonacistických ideí a u kterých byly zaznamenány vyšší tendence prezentovat se společensky přijatelnějším způsobem alespoň mimo úzký kruh podporovatelů. Slibují si od toho rozšíření svých řad a případné zvýšení jejich politického potenciálu [115, 122].

Po útlumu migrační krize stále jako spouštěč expanze pravicového extremismu a nenávistných činů přetrvával strach z předpokládané islamizace západního světa, z muslimské nadvlády a ze zavedení islámského práva. Tyto otázky jsou stále hodnoceny jako aktivní mobilizační téma, což může být vyvoláno silnými otřesy společnosti v posledních letech, které byly vyvolány vlnou teroristických útoků páchaných džihádisty jak v Evropě, tak ve světě.

Z provedené analýzy a následné komparace vybraných států vyplynulo, že migrace představovala silné mobilizační téma v době, kdy byla aktuální její kulminace. Spojitost mezi trendy byla vyzorována především v Německu, jakožto ve státě, který se prezentoval politikou otevřených dveří a který byl zároveň silně zasažen pravděpodobnými dopady krize v podobě nárůstu pachatelů cizí národnosti či islamistickými útoky. Projevy pravicového extremismu a nenávistných činů zde do jisté míry kopírovaly vývoj krize a v době jejího útlumu došlo k útlumu i těchto projevů.

Sledované indikátory ve Švédsku také reagovaly na vývoj migrace, ovšem nebyly v takové shodě, jak tomu bylo v SRN. To může být způsobeno již existujícími relativně vysokými nenávistnými tendencemi před eskalací migrační

krize. Ve srovnání s Německem bylo již v roce 2013 spácháno ve Švédsku 53,8 extremistických útoků na 100 000 obyvatel, zatímco v Německu to bylo necelých 20 útoků. Svědčí o tom také úspěch krajně pravicové politické strany SD v parlamentních volbách již v roce 2010, kdy získala dostatečnou podporu obyvatelstva pravděpodobně nespokojeného s dosavadní migrační politikou vlády, jelikož migrace je jednou z hlavních otázek této strany, jak bylo v práci potvrzeno. I předpokládaný vývoj extremistické scény v ČR se potvrdil. Vzhledem k migrační situaci zde nebyly očekávané žádné výrazné výkyvy ohledně nálad, forem či počtu činů. Nicméně v posledních dvou sledovaných letech byly zaznamenány rostoucí tendence pravicového extremismu, které již nelze spojovat s aktivizačním potenciálem migrační krize.

V souladu s výsledky práce lze konstatovat, že v době migrační expanze měla protiimigrační rétorika sílu vybudit pravicovou scénu, vyvolávat vyšší míru extremistických činů a podporovat veřejnost v inklinaci k netolerantním postojům, včetně vyšší podpory obdobně se prezentujících populistických a krajně pravicových subjektů. Protiimigrační rétorika ovšem neměla potenciál zvýšit výrazně míru násilí a ani potlačit tradiční projevy extremismu vůči ostatním minoritním skupinám obyvatelstva. Od konce roku 2016 se z protiimigrační rétoriky stávalo postupně vyčpělé téma, které v počátcích silně rezonovalo společností, ale nedokázalo sjednotit pravicovou extremistickou scénu. Po odeznění krize se jednotlivé subjekty pokoušely toto téma oživit prostřednictvím jeho pojmání v širším kontextu, ovšem bez valného úspěchu.

Původně zamýšlené sledování extremistických projevů a činností jednotlivých subjektů bylo potřeba mírně modifikovat a rozšířit také na pojetí nenávistných trestných činů neboli koncepci hate crimes. Důvodem byla nejednotná úprava, či neexistence termínu extremismus v rámci komparovaných států. Ambicí práce bylo také porovnat vývoj členské základny významných extremistických hnutí

a míru jejich aktivity v době kulminace krize, což ale nebylo možné vzhledem k chybějící evidenci těchto údajů ve Švédsku a odlišnosti údajů shromažďovaných ve zbylých dvou státech. V průběhu zpracování diplomové práce bylo zjištěno, že chybějící definice, statistické údaje a nejednotná úprava sběru informací vztahujících se k této problematice z velké části znemožňují mezinárodní srovnání a tím výrazně ztěžují hledání shodných vzorců a trendů. Proto bylo v rámci závěrečných obecných doporučení zahrnuto mimo jiné klást důraz na sdílení informací a podporu jednotného sběru dat pro možnost zkvalitnění jejich zpracování a následnou interpretaci jak laické, tak odborné veřejnosti.

V současné době lze jako nejefektivnější způsob předcházení radikálním až extremistickým tendencím obyvatelstva a jeho inklinaci ke xenofobním postojům doporučit primárně vzdělávání, a to na všech úrovních. Jak v rámci školního vzdělávání, tak v rámci osvěty, kampaní a dalších projektů. Důraz by měl být kladen také na zvyšování občanské zodpovědnosti spolu s rozvojem kritického myšlení a kritického hodnocení přejímaných informací, kterých je v současné době přemíra a které vždy nemusí odpovídat realitě. Zmíněný důraz na vzdělávání je zahrnut také v národních strategických dokumentech, jak v německé *Strategii federální vlády pro prevenci extremismu a podporu demokracie* nebo v české *Koncepci boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti*. Protože jak řekl Jean Paul Sartre „*Kdo se nepoučil z dějin, musí je znova prožívat*“.

7 ZÁVĚR

Migrační krize zasáhla celou Evropu. Některé státy se kvůli své otevřenosti a štědrosti stávaly cílem migrantů častěji než jiné. Současně demokratickou Evropou otřásl několik teroristických útoků vedených proti měkkým cílům, které měly za následek desítky obětí a k nimž se ve velké míře hlásili islámští bojovníci. V souvislosti s těmito událostmi se v posledních letech začalo více hovořit o nárůstu xenofobních, islamofobních a rasistických tendencí a o vyšší inklinaci obyvatelstva k extremistickým a nenávistným postojům.

To bylo do jisté míry potvrzeno nárůstem počtu extremistických činů, především ve státech, které přijaly vyšší počet migrantů v rámci mezinárodní či humanitární pomoci. Zjištěno bylo také, že tématu migrace se velmi aktivně chopila různá hnutí a organizace, která vlivem cíleně vyvolaného strachu a napětí získala podporu osob, které by pravděpodobně nesdílely jinak tradiční extremistické ideologie. A to i v ČR, která byla migrační vlnou zasažena minimálně.

Jako nedostatečný se ukázal systematický sběr a zpracování dat na úrovni Evropského společenství, který tak omezuje vytvoření kvalitní analýzy, jež by pomohla pomoci objasnit tento fenomén. Rozlišná identifikace a hodnocení projevů, případně jejich omezená evidence ztěžovaly sledování změn a trendů v jednotlivých státech a jejich následné srovnání.

V praktické části práce byla provedena jak kvantifikace nenávistných projevů, tak následná komparace a vyhodnocení získaných výsledků mezi vybranými státy, čímž byly splněny cíle, které byly stanoveny v této diplomové práci.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AfD	Alternative für Deutschland (Alternativa pro Německo)
BAMF	Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Federální úřad pro migraci a uprchlíky)
CMP	Comparative Manifesto Project (Srovnávací projekt manifestů)
ČR	Česká republika
EASO	European Asylum Support Office (Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu)
ETR	Ecological Threat Register (Registr ekologických hrozeb)
EU	Evropská unie
IS	Islámský stát
MV ČR	Ministerstvo vnitra ČR
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights (Úřad pro demokratické instituce a lidská práva)
OSN	Organizace spojených národů
PČR	Policie České republiky
SD	Sweden Democrats (Švédští demokraté)
SOEP	Socio-economic panel (socioekonomický panel)
SPD	Svoboda a přímá demokracie
SRN	Spolková republika Německo
TČ	Trestný čin
TE-SAT	Terrorism Situation & Trend Report (Výroční zpráva Europolu o situaci a trendech v oblasti terorismu)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)

USA United States of America (Spojené státy americké)

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BROŽOVÁ, Kristýna. EKONOMICKÝ MIGRANT, NELEGÁLNÍ UPRCHLÍK, CIZINEC? OPRAVDU POUŽÍVÁME A ZNÁME SPRÁVNÉ NÁZVOSLOVÍ? In: Člověk v tísní Česká Republika: Migrace v souvislostech [online]. Praha: Člověk v tísní, 14. 4. 2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/ekonomicky-migrant-nelegalni-uprchlik-cizinec-4588gp>
- [2] Hate Crime Reporting. OSCE ODIHR: Hate Crime Reporting [online]. Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://hatecrime.osce.org>
- [3] Význam slova ideologie. Slovník cizích slov [online]. Best One Service [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/ideologie.html>
- [4] Resettlement and Relocation. European Commission [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/relocation_and_resettlement_factsheet_en.pdf
- [5] Slovníček pojmů: Slovníček základních pojmů z oblasti migrace. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Ministerstvo vnitra CR [cit. 2020-10-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>
- [6] Migration and Home Affairs: Migration. European Commission [online]. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/e-library/glossary/migration_en
- [7] COHEN, Robin. Migrace: stěhování lidstva od pravěku po současnost. V Brně: Mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

- [8] PIGULA, Topi. Emigrant, nebo imigrant? Jaký je mezi nimi rozdíl?
In: Prima ZOOM [online]. Praha: FTV Prima spol. [cit. 2020-11-07].
Dostupné z: <https://zoommagazin.iprima.cz/historie/emigrant-nebo-imigrant-jaky-je-mezi-nimi-rozdil>
- [9] DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. Reflexe migračních teorií. Geografie: Sborník České geografické společnosti [online]. 2007 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>
- [10] JANKŮ, Kateřina. Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem [online]. July 2016, str. 14-27 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: [doi:10.5817/SOC2006-1-13](https://doi.org/10.5817/SOC2006-1-13)
- [11] O demografii: Migrace. In: Demografie [online]. [cit. 2020-11-07]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace=&PHPSESSID=971c3c842434d90e8cda0ec82df27469
- [12] JANÁČKOVÁ, Stanislava, Jan SKOPEČEK, Martin SLANÝ, et al., LOUŽEK, Marek, ed. Masová imigrace: záchrana, nebo zkáza Evropy? Praha: Institut Václava Klause, 2016. Publikace, č. 23/2016.
- [13] PÁNKOVÁ, Lenka Mgr., KLEGA Jan Mgr. Migrace není legrace. Dostupné z: http://arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Migrace_neni_legrace_manual_pro_pedagogy.pdf Olomouc : Arpok, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-906162-2-6
- [14] ČERŇANSKÁ, Barbara. Teorie push-pull vlivů na migraci. In: Encyklopedie migrace [online]. Praha: Online encyklopedie migrace, z. s, 11/18/2018 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/teorie-push-pull/>
- [15] Population and migration. In: BBC Bitesize [online]. London: British Broadcasting Company [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zkg82hv/revision/1>

- [16] KELLER, Jan. Evropské rozpory ve světle migrace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. Knižnice Sociologické aktuality, 40. svazek. ISBN 978-80-7419-249-4.
- [17] Forced migration or displacement. In: Migration data portal [online]. Berlin: IOM's Global Migration Data Analysis Centre, © 2019 [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019
- [18] Global trends: Forces Displacement in 2019. In: UNHCR: The UN Refugee Agency [online]. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees, [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf>
- [19] SVITÁK, Matěj. Na světě je čtvrt miliardy migrantů. Odkud odcházejí, proč a kam míří? In: Česká televize [online]. Praha: Česká televize, 17. 9. 2018 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2560990-na-svete-je-ctvrt-miliardy-migrantu-71-milionu-z-nich-podle-osn-potrebuje-ochranu>
- [20] NOVÁK, Martin a Denis CHROBÁK. V Sýrii pokračují boje i po porážce Islámského státu. In: Hospodářské noviny [online]. Praha: Economia, a.s., 20. 2. 2018 [cit. 2020-11-07]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://infografiky.ihned.cz/valka-po-valce/r~519e43b8163c11e8bacfac1f6b220ee8/>
- [21] DANIEL, Jan. Občanská válka v Sýrii. In: Encyklopedie migrace [online]. Praha: Online encyklopedie migrace, z. s, 6/30/2019 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/syrska-obcanska-valka/>
- [22] WILLNER-REID, Matthew. Afghanistan: Displacement Challenges in a Country on the Move. In: Migration Policy Institute[online]. Washington, DC, NOVEMBER 16, 2017 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/afghanistan-displacement-challenges-country-move>

- [23] Thousands flee amid fighting between Taliban and Afghan forces.
In: ALJAZEERA [online]. Doha: Aljazeera Media Network, 14 Oct 2020
[cit. 2020-11-07]. Dostupné z:
<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/14/tens-of-thousands-flee-taliban-offensive-in-southern-afghanistan>
- [24] LOPEZ-LUCIA, Elisa. Migration and conflict in Afghanistan. In: GSDRC: Applied Knowledge Services [online]. 22.07.2015 [cit. 2020-11-07].
Dostupné z: <http://www.gsdrc.org/wp-content/uploads/2016/02/HDQ12432.pdf>
- [25] USA uzavřely dohodu s Tálbánem. Spojenci se stáhnou, když příměří vydrží. In: Natoaktual.cz: Oficiální portál Informačního centra o NATO [online]. Ostrava: Jagello 2000, 29. února 2020 [cit. 2020-11-07].
Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/nato-taliban-usa-pompeo-trump-afghanistan-metnar.A200302_120027_na_zpravy_m00
- [26] REALS, Tucker a Ahmed MUKHTAR. U.S. and Taliban agree to "re-set" as Afghanistan peace deal marred by spiraling carnage. In: CBS News [online]. New York: CBS Broadcast Center, OCTOBER 15 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/us-and-taliban-agree-reset-on-afghanistan-peace-deal-marred-by-spiralling-carnage-2020-10-15/>
- [27] CARA, Anna a Ajak MAURA. UN report says South Sudan has healed little since civil war. In: AP [online]. New York: The Associated Press, October 6, 2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z:
<https://apnews.com/article/virus-outbreak-south-sudan-sudan-united-nations-civil-wars-fc6fc694cd6da41e00f8227dde3d0dc6>
- [28] September 2020 Monthly Forecast: South Sudan. In: Security Council Report [online]. New York: Security Council Report, 31 August 2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2020-09/south-sudan-10.php>

- [29] NOVOTNÁ, Barbora. Bezpečnostní situace ve Venezuele. In: Asociace pro mezinárodní otázky [online]. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2019 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/11/BGR_UNSC_Bezpečnostn%C3%AD_situace_ve_Venezuele.pdf
- [30] ECOLOGICAL THREAT REGISTER 2020: UNDERSTANDING ECOLOGICAL THREATS, RESILIENCE AND PEACE. In: Vision of Humanity [online]. Sydney: Institute for Economics & Peace, September 2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/ETR_2020_web-1.pdf
- [31] Evropu čeká další a mnohem větší vlna migrace. Do pohybu se dá miliarda lidí. In: IDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 13. září 2020 [cit. 2020-11-07]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/pakiistan-syrie-vysidleni-migrace-migrant-uprchlik-studie-institut-pro-ekonomiku-a-mir.A200910_130615_zahranicni_dtt
- [32] Azylové statistiky. In: Eurostat: Statistics Explained [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics/cs
- [33] Středomoří – migrační brána do Evropy. In: Člověk v tísni Česká republika [online]. Praha: Člověk v tísni, 3.10.2016 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/stredomori-migracni-brana-do-evropy-3517gp>
- [34] Migrační krize v Evropě. In: Zpravodajství: Evropský parlament [online]. Evropský parlament, 14.7.2017 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170629STO78631/migracni-krize-v-evrope>

- [35] Mezinárodní ochrana: Dublinský systém. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/dublinsky-system.aspx>
- [36] BŘICHNÁČEK, Tomáš. EU a její reakce na migrační krizi. In: New Direction [online]. Bruxelles: New Direction, c2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: http://zahradil.cz/wordpress/wp-content/uploads/2014/11/2017_ND_studie_Migrace.pdf
- [37] CHLEBOUNOVÁ, Tereza. Frontex: Ostraha vnějších hranic EU na zemi i na moři. Euroskop: Politiky EU [online]. Praha: Vláda České republiky, 15.4.2020 [cit. 2021-02-19]. ISSN 1805-8620. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9007/34794/clanek/frontex-ostraha-vnejsich-hranic-eu-na-zemi-i-na-mori/>
- [38] Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex). In: Evropská unie [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_cs
- [39] Uprchlícký tábor na Lesbu zachvátil požár. Oheň mohli založit migranti. IDnes.cz: Zpravodajství [online]. MAFRA, c1999-2021, 9. září 2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/uprchlicky-tabor-lesbos-recko-imigranti-pozar.A200909_062415_zahranicni_jadv
- [40] PLEVÁK, Ondřej. Situace v řeckých hotspotech pro migranty je kritická, europoslanci vyzývají k akci. Euractiv.cz: Zpravodajství [online]. Praha: Euractiv.cz, 15.11.2019 [cit. 2021-02-19]. ISSN 1803-2486. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/situace-v-reckych-hotspotech-pro-migranty-je-kriticka-europoslanci-vyzyvaji-k-akci/>
- [41] PLEVÁK, Ondřej. Nový migrační pakt: Komise chce do řešení zapojit všechny státy. Euractiv.cz: Zpravodajství [online]. Praha: Euractiv.cz, 13.10.2020 [cit. 2021-02-19]. ISSN 1803-2486. Dostupné z:

- <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/linksdossier/novy-migracni-pakt-komise-chce-do-reseni-zapojit-vsechny-staty/>
- [42] KOMÍNKOVÁ, Magda. EU má za sebou první rok "horké fáze" migrační krize. Euroskop: Analýzy[online]. Praha: Vláda České republiky, 25.7.2016 [cit. 2021-02-19]. ISSN 1805-8620. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9047/27684/clanek/eu-ma-za-sebou-prvni-rok-horke-faze-migracni-krize/>
- [43] DVOŘÁKOVÁ, Nikola. *Analýza teroristických útoků na měkké cíle na území Evropské unie v letech 2011-2018*. Kladno, 2019. Bakalářská práce. České vysoké učení technické, Fakulta biomedicínského inženýrství, Ochrana obyvatelstva. Vedoucí práce PhDr. Václav Adámek.
- [44] Asylum and Managed Migration: Database. In: Eurostat [online]. Lucemburk [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>
- [45] Country Factsheets: Czech Republic 2015. In: European Commission: European Migration Network[online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/country-factsheets/06a_czech_republic_country_factsheet_2015.pdf
- [46] Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny. In: Vláda České republiky [online]. Brusel: Vláda ČR, 15. října 2015 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/20151015_V4_statement_EuCo_migration_CZ.pdf
- [47] Souhrnné informace o postupu MV v problematice relokací. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Zpravodajství [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/souhrnne-informace-o-postupu-mv-v-problematice-relokaci.aspx>

- [48] Country Factsheets: Czech Republic 2016. In: European Commission: European Migration Network[online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/06_czech_republic_country_factsheet_2016_en.pdf
- [49] Provoz zařízení. In: Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra: Co děláme [online]. c2017 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/co-delame/provoz-zarizeni/>
- [50] Kolik berou žadatelé o azyl: je štedřejší Německo nebo Švédsko?: Příspěvky a sociální dávky pro běžence. Echo24.cz: Svět [online]. Echo Media, c2017, 4. října 2015 [cit. 2021-02-19]. ISSN 2336-4971. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/weSFe/kolik-berou-zadatele-o-azyl-je-stedrejsi-nemecko-nebo-svedsko>
- [51] Česká republika aktivně pomáhá řešit migrační krizi. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Zpravodajství[online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ceska-republika-aktivne-pomaha-resit-migracni-krizi.aspx>
- [52] WIRNITZER, Jan. Kritici imigrace nejsou jen "nácci." Radikálům chybí sjednotitel. IDnes.cz: zpravodajství[online]. Praha: Mafra, 30. srpna 2015 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kritici-a-odpurci-imigrace-a-jejich-cleneni.A150828_105607_domaci_jw
- [53] TRUHLÁ, Helena. Pět let od slavné věty Merkelové: Příběhy běženců ukazují, jak Německo zvládá migraci. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 31. srpna 2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/pet-let-od-slavne-vety-merkelove-pribehy-bezencu-ukazuji-jak/r~7a64a342e8f711ea8972ac1f6b220ee8/>
- [54] Country Factsheet: Germany 2016. In: European Commission: European Migration Network [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z:

- https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/11a_germany_country_factsheet_2016_en_0.pdf
- [55] Country Factsheet: Germany 2018. In: European Commission: European Migration Network [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/2018_emn_country_factsheet_de_final_en.pdf
- [56] Asylum and refugee protection. Federal Office for Migration and Refugees [online]. c2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.bamf.de/EN/Themen/AsylFluechtlingsschutz/asylfluechtlingsschutz-node.html>
- [57] Integration of Refugees. In: DIW Weekly Report: A policy bulletin from the German Institute for Economic Research [online]. 34. Berlin: DIW Berlin, 2020, August 19, 2020, s. 340-341 [cit. 2021-02-19]. ISSN 2568-7697. Dostupné z: https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.797310.de/dwr-20-34.pdf?fbclid=IwAR2K2BFyJg6lj85L7mNeZJABfPxxmaXV40xkM8to_TXG8ciUhyMKa_DR1SA
- [58] AfD erreicht bislang höchsten Umfragewert. T-online: Politik [online]. 5.5.2016 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/parteien/id_77752842/deutschlandtrends-afd-erzielt-bisher-hoechsten-umfragewert.html
- [59] GEIL, Karin, Tilman STEFFEN, Lisa CASPARI, Katharina SCHULER, Imre BALZER a Claudia Bracholdt. Gehen Sie wählen. Die Zeit [online]. Hamburk, 24. September 2017 [cit. 2021-02-19]. ISSN 0044-2070. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20170924084011/http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-09/bundestagswahl-2017-live>

- [60] Country Factsheet: Sweden 2016. In: European Commission: European Migration Network [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/27a_sweden_country_factsheet_2016_en.pdf
- [61] Country Factsheet: Sweden 2018. In: European Commission: European Migration Network [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/2018_emn_country_factsheet_se_final_en.pdf
- [62] Country Factsheet: Sweden 2015. In: European Commission: European Migration Network [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/country-factsheets/27a_sweden_country_factsheet_2015.pdf
- [63] Country Factsheet: Sweden 2019. In: European Commission: European Migration Network [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/27_sweden_country_factsheet_2019_en.pdf
- [64] Your own accommodation. In: Migrationsverket: Protection and asylum in Sweden [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.migrationsverket.se/English/Private-individuals/Protection-and-asylum-in-Sweden/While-you-are-waiting-for-a-decision/Accommodation/Your-own-accommodation.html>
- [65] Refugee employment rate in Sweden 2000-2019, by gender. In: Statista [online]. Statista Research Department, c2021, Jun 30, 2020 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1032102/sweden-refugee-employment-rate-by-gender/>

- [66] Facts about migration, integration and crime in Sweden. In: Government Offices of Sweden: Ministry for Foreign Affairs [online]. Stockholm, 23 February 2017 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.government.se/articles/2017/02/facts-about-migration-and-crime-in-sweden/>
- [67] Protiimigrační Švédští demokraté mají největší podporu v zemi. Novinky.cz [online]. Seznam.cz, 15.11.2019 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: www.novinky.cz
- [68] DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5.
- [69] VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1.
- [70] Audit národní bezpečnosti. In: Vláda České republiky [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016, 2016 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>
- [71] DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. Extremismus, rasismus a antisemitismus. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7.
- [72] MAREŠ, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.
- [73] MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník. II. svazek, P-Ž. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

- [74] DANICS, Štefan. Extremismus a militantní demokracie. Praha: Policejní akademie České republiky, 2014. ISBN 978-80-7251-430-4.
- [75] VEGRICHTOVÁ, Barbora a Filip ZIMOVJAN. Aktuální aspekty extremismu v České republice: sborník příspěvků z odborného semináře "Aktuální aspekty extremismu v České republice" konaného dne 24. září 2014 na Policejní akademii České republiky v Praze. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2015. ISBN 978-80-7251-444-1.
- [76] Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2017.
In: Bezpečnostní informační služba [online]. Praha, 2018, 3.12.2018 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2017-d85907e6.html>
- [77] KALAMÁR, Štěpán. Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou. Ostrava: Key Publishing, 2011. Monografie. ISBN 978-80-7418-103-0.
- [78] CHMELÍK, Jan. Symbolika extremistických hnutí. Praha: Armex, 2000. ISBN 80-86244-14-8.
- [79] Stormfront. Stormfront.org [online]. West Palm Beach [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.stormfront.org/forum/>
- [80] MAREŠ, Miroslav, Ivo SVOBODA a Eduard STEHLÍK. Extremismus jako bezpečnostní hrozba. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, Odbor komunikace a propagace (OKP), 2011. ISBN 978-80-7278-568-1.
- [81] Jak na internet: Extremismus na internetu. Cz.nic [online]. CZ.NIC, z. s. p. o., © 2021 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/page/1693/extremismus-na-internetu/>
- [82] Jak na extremisty? Ministerstvo se zaměří na internet a vyvracení dezinformací. Deník.cz [online]. VLTAVA LABE MEDIA, 20.4.2019 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/jak-na-extremisty-ministerstvo-se-zameri-na-internet-a-vyvraceni-dezinformaci-20190420.html

- [83] Projevy extremismu na internetu. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2020, 25.11.2010 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/projevy-extremismu-na-internetu.aspx>
- [84] Listina základních práv Evropské unie: článek 6. In: FRA: European Union Agency for Fundamental Rights [online]. European Union Agency for Fundamental Rights, 14.12.2007 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/6-pravo-na-svobodu-bezpecnost>
- [85] Bezpečnostní strategie České republiky [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015, únor 2015 [cit. 2021-03-02]. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1058779/Bezpecnostni_strategie_CZ_2015.pdf
- [86] Program prevence kriminality a extremismu – „Úsvit“. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Vyloučené lokality [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/program-prevence-kriminality-a-extremismu-usvit.aspx>
- [87] Výroční zprávy o extremismu a koncepcí boje proti extremismu: Zprávy o extremismu, Vyhodnocení plnění Koncepcí boje proti extremismu, Koncepcí boje proti extremismu. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, c2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [88] Annual Report on the Protection of the Constitution: Facts and Trends. In: Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat [online]. Berlin: Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, c2020, 2012-2018 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z:

https://www.bmi.bund.de/SiteGlobals/Forms/suche/EN/publikationssuche-formular.html?cl2Categories_Themen=sicherheit

- [89] STATISTISCHE BIBLIOTHEK: Fachserie/10/3. Statistische Ämter: Des Bundes und Der Länder [online]. Statistische Ämter des Bundes und der Länder, C2019 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: https://www.statistischebibliothek.de/mir/receive/DESerie_mods_00000107
- [90] Processed hate crimes. In: Brå [online]. Stockholm: Brottsförebyggande rådet [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.bra.se/bra-in-english/home/crime-and-statistics/hate-crime.html>
- [91] Manifesto Coding Instructions: 5th revised edition. In: Manifesto Corpus [online]. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), February 2015 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: https://manifesto-project.wzb.eu/down/papers/handbook_2014_version_5.pdf
- [92] Tomio Okamura: VOLEBNÍ PROGRAM HNUTÍ SPD 2017. In: *Svoboda a přímá demokracie* [online]. Praha [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/tomio-okamura-volebni-program-hnuti-spd-2017/>
- [93] Zákon č. 40/2009 Sb.: Trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, ©2010-2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- [94] Zpráva ECRI Česká republika: šestý monitorovací cyklus. In: Council od Europe [online]. Strasbourg: European Commission against Rasism and Intolerance, c2020, 8 prosince 2020 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/sixth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/1680a0a2b6>
- [95] Manifesto for Germany: The Political programme of the Alternative for Germany. In: *Alternative fur Deutschland* [online]. Berlin [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.afd.de/wp->

content/uploads/sites/111/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm-
englisch_web.pdf

- [96] Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland.
In: Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz [online].
Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, ©2021 [cit.
2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>
- [97] Criminal Code of Germany: 1998, as amended 2015.
In: Legislationline [online]. OSCE Office for Democratic Institutions and
Human Rights, © 2004-2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z:
<https://www.legislationline.org/download/id/6141/file/Criminal%20Code%20of%20Germany%20as%20amended%202015.pdf>
- [98] Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo: stav 01. 01. 2014, 2.
vydání, 2014. In: Beck-online [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z:
<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrp4byfzygmmjtga>
- [99] ECRI Report on Germany: fifth monitoring cycle. In: Council of
Europe [online]. Strasbourg: European Commission against Racism and
Intolerance, c2020, 25 February 2014 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z:
<https://rm.coe.int/fifth-report-on-germany/16808b5683>
- [100] BROTTSBALK: 1962:700. In: Notisum Karnov group [online]. [cit. 2021-
03-23]. Dostupné z: <http://www.notisum.se/rnp/document/?id=19620700>
- [101] ECRI Report on Sweden: fifth monitoring cycle. In: Council of
Europe [online]. Strasbourg: European Commission against Racism and
Intolerance, c2020, 27 February 2018 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z:
<https://rm.coe.int/fifth-report-on-sweden/16808b5c58>
- [102] *TE-SAT 2016: Terrorism Situation and Trend Report* [online]. 2016.
Netherlands: Europol [cit. 2021-04-21]. ISSN 2363-0876. Dostupné z:

- <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2>
- [103] *TE-SAT 2017: Terrorism Situation and Trend Report* [online]. 2017. Netherlands: Europol [cit. 2021-04-21]. ISSN 2363-0876. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2>
- [104] *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce* [online]. 2015. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [105] Written contribution to JPSG Reporting on the fight against right-wing extremism and terrorism (RWE). *European Parliament*[online]. 21 September 2020 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/211699/Europol_Written_contribution_Fight_against_right-wing_extremism_and_terrorism_\(RWE\).pdf](https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/211699/Europol_Written_contribution_Fight_against_right-wing_extremism_and_terrorism_(RWE).pdf)
- [106] Suspects and offenders by citizenship. *Eurostat: Data Browser* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/crim_just_ctz/default/table?lang=en
- [107] BERGMAN, Judith. Švédsko: Co dělat proti násilí páchanému gangstery? In: *Gatestone Institute: International Policy Council*[online]. Gatestone Institute, c2021, 28. listopadu 2019 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://cs.gatestoneinstitute.org/15221/svedsko-gangy-zlocin>
- [108] CARLQVIST, Ingrid a Lars HEDEGAARD. Švédsko: Znásilněné hlavní město západu. In: *Gatestone Institute: International Policy Council* [online]. Gatestone Institute, c2021, 14. února 2015 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://cs.gatestoneinstitute.org/9166/svedsko-znasilneni>

- [109] SUNDQUIST, Kristina, Ardavan KHOSHNOOD, Henrik OHLSSON a Jan SUNDQUIST. Swedish rape offenders — a latent class analysis. In: *Forensic Sciences Research* [online]. 22 Feb 2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: doi:10.1080/20961790.2020.1868681
- [110] *2013 Annual Report on the Protection of the Constitution: Facts and Trends* [online]. 2013. Berlin: Federal Ministry of the Interior [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/publikationen/2014/vsb-kurzfassung-2013-en.html>
- [111] *2017 Annual Report on the Protection of the Constitution: Facts and Trends* [online]. 2017. Berlin: Federal Ministry of the Interior [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/information-material-issued-by-the-federal-government/2017-report-on-the-protection-of-the-constitution-1529120>
- [112] GERELL, Manne, Joakim STURUP, Mia-Maria MAGNUSSON, Kim NILVALL, Ardavan KHOSHNOOD a Amir ROSTAMI. *Open drug markets, vulnerable neighbourhoods and gun violence in two Swedish cities* [online]. In: . *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 2021, 19 Mar 2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: doi:10.1080/18335330.2021.1889019
- [113] *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce* [online]. 2017. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [114] HATZIPANAGOS, Rachel. How online hate turns into real-life violence: Social media sites have become hubs for the proliferation of white-supremacist propaganda. *The Washington Post* [online]. The Washington Post, 2021, November 30, 2018 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z:

<https://www.washingtonpost.com/nation/2018/11/30/how-online-hate-speech-is-fueling-real-life-violence/>

- [115] *TE-SAT 2020: Terrorism Situation and Trend Report* [online]. 2020. Netherlands: Europol [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2>
- [116] STULÍK, Ondřej a Petr KRČÁL. Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky. *Acta Politologica* [online]. Praha: Katedra politologie Institutu politologických studií, 2019-04-01 [cit. 2021-04-21]. ISSN 1803-8220. Dostupné z: <https://doaj.org/article/dd550cd7098d4976a3e3fa02c3a58684>
- [117] Sonntagsfrage Bundestagswahl: Wenn am nächsten Sonntag Bundestagswahl wäre. In: *Wahlen, Wahlrecht und Wahlsysteme* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/>
- [118] VEHRKAMP, Robert. EINWURF 1/2021 - Rechtsextreme Einstellungen der Wähler:innen vor der Bundestagswahl 2021. *Bertelsmann Stiftung* [online]. Januar 2021 [cit. 2021-04-21]. ISSN 2197-5256. Dostupné z: <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/publikationen/publikation/did/rechtsextreme-einstellungen-der-waehlerinnen-vor-der-bundestagswahl-2021>
- [119] *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce* [online]. 2016. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [120] Volební program SPD. In: *Manifesto-Project* [online]. c2021, 02.10.2017 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: https://manifesto-project.wzb.eu/down/originals/2018-2/82721_2017.pdf

[121] Nordic Resistance Movement. In: *Counter Extremism Project* [online].

c2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z:

<https://www.counterextremism.com/supremacy/nordic-resistance-movement>

[122] *TE-SAT 2018: Terrorism Situation and Trend Report* [online]. 2018.

Netherlands: Europol [cit. 2021-04-21]. DOI: 10.2813/00041. ISBN 978-92-

95200-91-3. Dostupné z: [https://www.europol.europa.eu/activities-](https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2)

[services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-](https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2)

[tabs-0-bottom-2](https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2)

10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Vývoj počtu násilně vysídlených osob v letech 2010-2019 [zdroj vlastní]	20
Obrázek 2 Hlavní aktéři podílející se na mezinárodním vysídlení dle státu původu osob ke konci roku 2019. Refugees – uprchlíci; Asylum-seekers – žadatelé o azyl; Venezuelans displaced abroad – Venezuelané vysídlení za hranice [18, s. 8]	21
Obrázek 3 Rozložení politického spektra [69]	48
Obrázek 4 Celkový počet evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem na území ČR v letech 2012-2018 v porovnání s celkovým počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu [zdroj vlastní]	66
Obrázek 5 Počet zachycených trestných činů z nenávisti vůči vybraným skupinám na území ČR v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	67
Obrázek 6 Počet trestných činů na území ČR dle jednotlivých forem v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	68
Obrázek 7 Přehled krajně pravicových stran zastoupených alespoň jednou v parlamentu ČR za období posledních třech parlamentních voleb [zdroj vlastní]	69
Obrázek 8 Celkový počet osob stíhaných za trestné činy z nenávisti v ČR v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	72
Obrázek 9 Celkový počet evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem na území SRN v letech 2012-2018 v porovnání s celkovým počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu [zdroj vlastní]	74
Obrázek 10 Počet zachycených trestných činů z nenávisti vůči vybraným skupinám na území SRN v letech 2012-2018 [zdroj vlastní].....	75

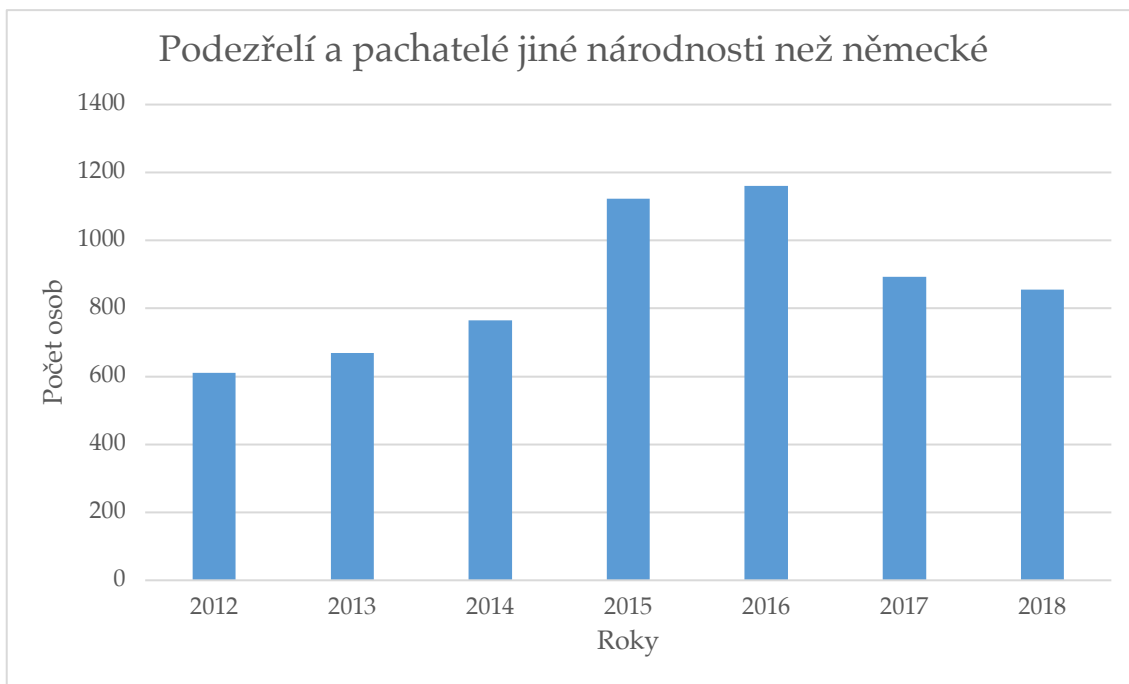
Obrázek 11 Počet trestných činů na území SRN dle jednotlivých forem v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	76
Obrázek 12 Přehled krajně pravicových stran zastoupených alespoň jednou v parlamentu SRN za období posledních třech parlamentních voleb [zdroj vlastní]	77
Obrázek 13 Celkový počet osob stíhaných za činy označované jako „Volksverhetzung“ v SRN v letech 2012-2018 [zdroj vlastní].....	80
Obrázek 14 Celkový počet evidovaných trestných činů s pravicově extremistickým podtextem na území Švédska v letech 2012-2018 v porovnání s celkovým počtem kladně vyřízených žádostí o mezinárodní ochranu [zdroj vlastní]	83
Obrázek 15 Počet zachycených trestných činů z nenávisti vůči vybraným skupinám na území Švédska v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	84
Obrázek 16 Počet trestných činů na území Švédska dle jednotlivých forem v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	85
Obrázek 17 Přehled krajně pravicových stran zastoupených alespoň jednou v parlamentu Švédska za období posledních třech parlamentních voleb [zdroj vlastní]	86
Obrázek 18 Celkový počet osob stíhaných za trestné činy z nenávisti ve Švédsku v letech 2012-2018 [zdroj vlastní].....	89

11 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

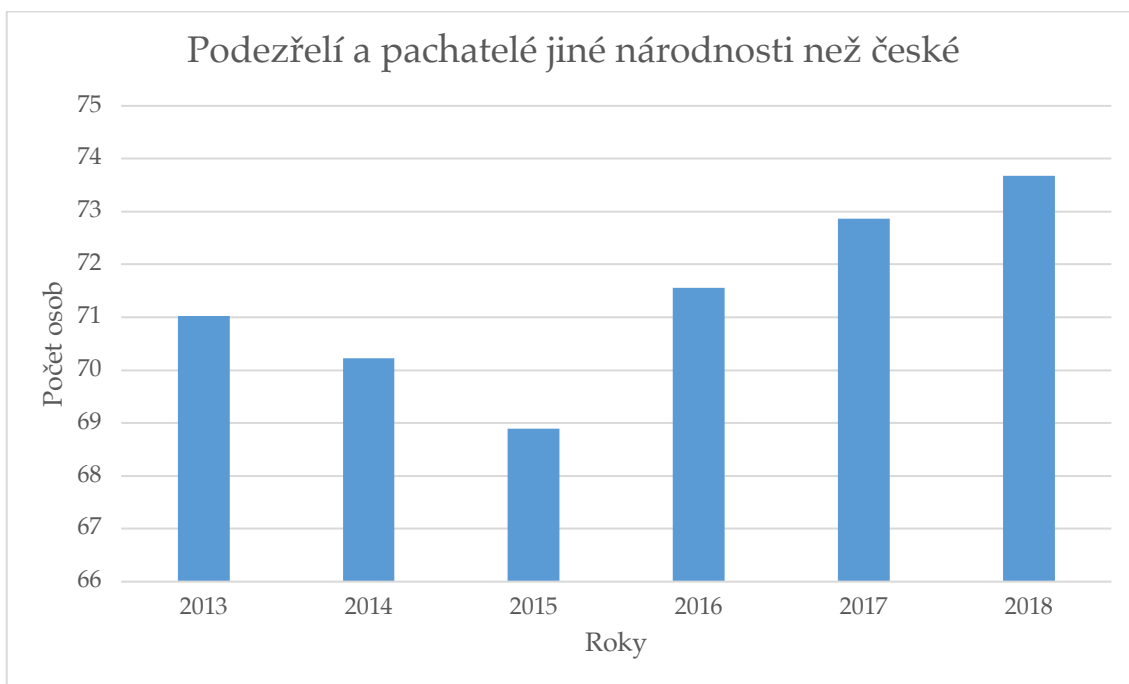
Tabulka 1 Počet žadatelů o azyl v ČR, SRN a Švédsku v letech 2012-2018 [zdroj vlastní]	34
Tabulka 2 Četnost zastoupení jednotlivých témat ve volebním programu SPD z roku 2017 [zdroj vlastní]	70
Tabulka 3 Četnost výskytu témat národní identity a multikulturalismu ve volebním programu SPD z roku 2017 [zdroj vlastní].....	71
Tabulka 4 Srovnání četnosti zastoupení jednotlivých témat ve volebním programu AfD z let 2013 a 2017 [zdroj vlastní]	78
Tabulka 5 Srovnání četnosti výskytu témat národní identity a multikulturalismu ve volebním programu AfD z let 2013 a 2017 [zdroj vlastní] ..	79
Tabulka 6 Srovnání četnosti zastoupení jednotlivých témat ve volebním programu SD z let 2014 a 2018 [zdroj vlastní]	87
Tabulka 7 Srovnání četnosti výskytu témat národní identity a multikulturalismu ve volebním programu SD z let 2014 a 2018 [zdroj vlastní]..	88
Tabulka 8 Komparace analytických otázek mezi sledovanými státy (ČR, SRN, Švédsko) [zdroj vlastní].....	91
Tabulka 9 SWOT analýza implementace extremistické problematiky v trestním zákoníku č. 40/2000 Sb. [zdroj vlastní].....	97

12 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Vývoj počtu podezřelých osob a pachatelů jiné národnosti než německé v letech 2012-2018 [106].....	149
Příloha 2 Vývoj počtu podezřelých osob a pachatelů jiné národnosti než české v letech 2012-2018 [106]	149
Příloha 3 Náhled původního volebního programu SPD z roku [120, s. 6] ...	150

Příloha 1 Vývoj počtu podezřelých osob a pachatelů jiné národnosti než německé v letech 2012-2018 [106]

Příloha 2 Vývoj počtu podezřelých osob a pachatelů jiné národnosti než české v letech 2012-2018 [106]

Ne islámu, ne teroristům. Víc je bezpečnost našich občanů.

Vážení přátelé, naše hnutí požaduje zásadní kroky k zajištění bezpečnosti naší země a jejích občanů. Především odmítáme vnuceně přijímat nelegální imigranty a odmítáme islamizaci naší země pod záminkou multikulturalismu. Nedovolíme v České republice vznik páté kolony radikálních muslimů. Právo šaría a islámský džihád jsou ohrožením naší svobody a bezpečnosti. Jejich propagaci a šíření postavíme mimo zákon a porušení budeme jednoznačně trestat.

Příloha 3 Náhled původního volebního programu SPD z roku [120]